

NAJ BODO KAZNOVANI DOBRI IN NAGRAJENI SLABI?

Situacija dovolj zgovorno priča (poslanci so jo v razpravi ocenili kot »dramatično«), da je že skrajni čas, da se znebimo miselnosti in prakse, ki sta v bistvu pripeljali do že skrajno nevzdržne nestabilnosti in nelikvidnosti — po kateri se posamezni dejavniki v naši ekonomiji tako radi in brezskrbno zadolžujejo in prevzemajo obveznosti vedoč, da bo naša sistemska ureditev tako omogočila kompenzacijo lahkotnosti s pretakanjem sredstev iz bolj odgovornega v manj odgovorni del jugoslovanskega gospodarstva in družbe. Kot je na seji zbora narodov na primer menil Roman Albreht, gre za vprašanje, ali naj bi uporabili emisijo za to, da bi zagotovili denar tistim, ki se niso držali osnovnih poslovnih norm v blagovnem prometu in poslovanju. Kakšno ravnanje bi s tem spodbudili? Tako bi bili sedaj, kot je opozoril Sveto Kobal v tej razpravi, kaznovani tisti, ki so ravnali normalno, nagrajeni pa bodo tisti, ki so se vedli neodgovorno, saj jim bo posojilo za pokrivanje njihovih obveznosti avtomatično zagotovljeno.

Gospodarski vestnik — 5. 11. 1971

POD VPLIVOM ALKOHOLA

Tovarna železnih in jeklenih izdelkov v Karlovcu se mimo vsakodnevnih težav ubada še z nedisciplinirano delavci, ki zavira in zmanjšuje proizvodnjo. Res je, da so ti delavci v manjšini, toda tega pojava ne gre zanemariti... Samo v desetih mesecih letos je bilo disciplinski komisiji prijavljenih 114 primerov kršitve delovne discipline. Izostanki v delu in prihajanje na delo pod vplivom alkohola, so najpogostejši pojavi, ki povzročajo največ skrbi temu kolektivu.

Večernje novosti — 4. 11. 1971

EDEN NAŠIH REKORDOV

V minulih štirih letih se je število zunanjetrgovinskih podjetij povečalo od 501 na 1.203, samo letos pa je bilo registriranih 270 novih. Dejstvo, da se iz leta v leto povečuje število teh organizacij, kaže, da je za vsako občino še konjunktorno, da ustanavlja pritlikave organizacije, ki se kot kramarji ukvarjajo z vsemi uvoznimi in izvoznimi posli.

Druga stran te pretirane liberalizacije je nespretnost v poslovanju, skrajni diletantizem, s katerim se majhne, kadrovske siromašne in strokovno nesposobne organizacije spuščajo v labirint zahtevnih mednarodnih poslov. Podatki kažejo, da so imela jugoslovanska podjetja samo v letih 1969 in 1970 devetsto sporov s tujimi partnerji v vrednosti nad 127 milijonov dolarjev. To je, mimogrede povedano, več, kakor so zunanjetrgovinska podjetja Francije imela sporov v desetih letih!

Komunist — 29. 10. 1971

LJUBLJANSKA BANKA

TV-15 GLASILO ZZB NOV IN ZRVS SLOVENIJE

LETO IX. - št. 46

11. nov. 1971

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borec v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. — Glavni in odgovorni urednik FRANCE ŠUSTERŠIČ — Tisk in klišei ČGP »Delo«, Ljubljana, Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportuži 80 par — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

IV. SEJA RO ZRVS SLOVENIJE

ZRVS nadaljuje delo kot družbenopolitična organizacija

Zadnjo, četrto sejo republiškega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije lahko smatramo zaradi števila udeležencev, med katerimi so bili mnogi gostje, za nov, odločen korak, v prizadevanju, da se Zveza čim bolj uveljavi kot družbenopolitična in ne samo kot strokovna organizacija, obenem pa tudi kot odločilen dejavnik v pripravi na splošni ljudski odpor.

Prva jesenska seja, po razdobju poletne vročine, dopustov ter precejšnjega mirovanja v dogajanju, je navadno za vsako organizacijo pomembnejša kot so spomladanske. Take seje imajo navadno obsežne dneve, ker se čez poletje kopičijo razne neurejene zadeve. Seja, o kateri pišemo — bila je v ponedeljek, 8. novembra, v spodnji dvorani ljubljanskega doma armije — je imela kar šest točk.

Udeležili so se je številni predstavniki, kar poudarja njen pomen. Med njimi so bili zastopniki ljubljanske armade, republiškega odbora ZRVS Hrvaške, predsednik zveznega odbora ZRVS Milutin Morača, predsednik ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf, predsednik republiške konference SZDL Janez Vipotnik, Albert »akopič«, predsednik komisije za splošni ljudski odpor pri CK ZKS, zastopniki mladine in drugi.

Po prvi točki dnevnega reda je spregovoril Janez Vipotnik, ki je navzoče seznanil s socialnim političnim dogajanjem pri nas in po svetu. Iz njegovega govora povzemamo nekatere bistvene ugotovitve. Sedanji čas je označil kot prehodno razdobje med starim, etatistično-birokratskim razdobjem in razdobjem vse večje neposredne demokracije, izražene v ustavnih dopolnilih. Ta dopolnila pa so samo prvi del sprememb. Z novimi načeli, rezultatom velikih družbenih sprememb, bo treba v bližnji prihodnosti uskladiti tudi naš skupščinski sistem od najvišjih predstavništvenih pa do krajevnih skupnosti. V zvezi s tem prihaja k nam nov val prenašanja pristojnosti od višjih na nižje,

le ponekod bo treba krepiti organe države. Politične organizacije bodo morale bolj podpirati boj delovnih ljudi za samoupravljanje. Ločevati bomo morali bolj dosledno vse tisto, kar ne izhaja iz socialističnih odnosov, od tistega, kar je dejansko napredno. Dve skrajnosti sta, ki ju ne želimo: birokratsko urejanje vseh družbenih nasprotij in večstrankarski sistem po vzorcu zahodnih držav. Nobena od teh skrajnosti nam ne bi koristila, ampak škodovala.

Predsednik ZRVS Slovenije ing. Slavko Korbar je govoril o delu in nalogah organizacije, ki ji predseduje, pa tudi o besedah tovariša Tita članom ZRVS. (Zaradi pomembnosti njegovega govora za neposredno delo Zveze bomo objavili daljši povzetek posebej v prihodnji številki našega lista.) Za njim je govoril Milutin Morača.

Zatem so se oglasili številni razpravljalci, ki so govorili, kako se uveljavlja ZRVS kot družbenopolitična organizacija, kako zori v močno oporo Zvezi komunistov in SZDL ter se krepi kot vodilna strokovna sila v pripravi na splošni ljudski odpor. Zato bo Zveza temeljito predelala izkušnje zadnjih manevrov in jih posredovala članstvu.

V drugem delu seje so govorili bolj o neposrednih in vsakdanjih nalogah Zveze pri uresničevanju zastavljenih načelnih nalog.

Zato je bila celotna druga točka posvečena programu Zveze v prihodnjem letu. Ta naj bi imel spet dva dela, splošnega in strokovnega. Posebno naj bi temeljito obdelali oblike splošnega ljudskega odpora na

vsakem območju. Predavanja naj bi ponazorili z barvnim filmom »Vas v narodni obrambi«. Kot del strokovnega programa naj bi izpeljali taktično-orientacijske pogoje, združene z reševanjem taktičnih nalog in streljanjem v tarčo. Drugače pa bodo rezervni starešine prejeli gradivo za samostojno učenje. Kot letos in lani bodo njihovo znanje preskusili na izpitih konec prihodnjega leta.

Udeleženci seje so posebno obširno obravnavali tisk kot enega najbolj učinkovitih in množičnih načinov za obveščanje in strokovno izpopolnjevanje članstva. Kot je znano, je Zveza prevzela ustanovitelsvo nad Partizansko knjigo, zato je na seji poročal o delu tega podjetja direktor Milko Stolf. Iz njegovega govora je predvsem važno to, da naj bi bili člani ZRVS kot aktivisti splošnega ljudskega odpora tudi razširjevalci raznovrstnih časopisov, revij in knjig s področja vojaških ved, zgodovine osvobodilnega boja ipd.

Nadalje so na seji razpravljali o pripravah na redne letne skupščine združenj in občinskih zvez. Predvsem bo najmožne še nadalje pomlajevati vodstva z vključevanjem novih, zlasti mlajših ljudi v organizacijsko delo. V zvezi s tem se je pojavilo mnenje, da ZRVS ni mogoče smatrati za navadno organizacijo, ki se vzdržuje lahko le s članarino. Zaradi njene važnosti v obrambnih pripravah bi ji morali stalno dajati tudi del sredstev, zbranih za obrambne namene.

Nadalje so sklenili, da bo Zveza prevzela pokroviteljstvo nad vojaškim internatom »Franc Rozman-Stane«, v katerem žive gojenci vojaške gimnazije. Kot je znano, so zlasti Slovencem potrebni številni mladi oficirji, če hočemo uresničiti vse zastavljene naloge iz priprav na splošni ljudski odpor.

Pod točko »razno« so prebrali pozdravne pisme tovarišu Titu in CK ZKS. Ker naj bi akcija, kakršna je bila letos na Sutjeski — tja so povabili predstavnike ZRVS iz vseh republik — postala tradicionalna in naj bi jo izvajali vsakič v drugi republiki, so razpravljali tudi o tem. Prihodnje leto naj bi se zastopniki ZRVS zbrali v Sloveniji. Toda dokončnega sklepa, kje in kdaj niso sprejeli, ker še ni znan program proslav in akcij za prihodnje leto.

Sklepe je oblikovala posebna komisija. Njen predsednik jih je prebral ob koncu seje. Med te sodijo: ZRVS naj delo nadaljuje kot družbenopolitična organizacija, zato naj se vključuje v splošno družbeno dogajanje. Priprave na splošni ljudski odpor naj bodo stalne. Zlasti pomembno je sodelovanje ZRVS z mladino. Pri svojem delu naj se ZRVS usmeri na neposredno delo med ljudmi, zlasti na krajevne skupnosti, oziroma na združenja. Med važne naloge spada širjenje tiska — Naše obrambe, TV 15, Borca in raznih knjig. Obdelati bo treba izkušnje z manevri in jih posredovati kar se da večjemu številu ljudi. ZRVS bo krepila bratstvo in enotnost med našimi narodi in narodnostmi ter varovala tradicije osvobodilne vojne in revolucije.

Socialni problemi VVI so aktualni danes in ne jutri!

Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je na redni seji dne 25. oktobra 1971. leta razpravljalo o »nekaterih invalidskih vprašanjih« in sklenilo o svojih stališčih obvestiti pristojne dejavnike in javnost:

1. Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije ugotavlja, da so vojaški invalidi v današnji družbeni skupnosti posebna skupina ljudi, ki je v socialistični revoluciji žrtvovala največ, kar lahko za domovino žrtvuje živ človek. V Sloveniji je bilo 1971. leta 11.600 osebnih vojaških vojnih invalidov in 15.300 družinskih invalidov. V letu 1955 je bilo v Sloveniji 29.200 družinskih invalidov upravičencev; torej se njihovo število iz leta v leto zmanjšuje, a predvsem se je zmanjšalo na račun otrok padlih borcev, ki so dorastli, se izšolali in zaposlili.

Najmlajši vojaški vojni invalidi so stari 46 let, medtem ko je njihova šolska izobrazba takale: visoko ali višjo šolsko izobrazbo ima le 5,2 odstotka, srednješolsko izobrazbo ima 10,9 odstotka, medtem ko ima 83,9 odstotka vojaških vojnih invalidov le osnovno šolsko izobrazbo. Slaba šolska izobrazba je predvsem posledica zelo kasnega zakonskega urejanja poklicne rehabilitacije (1962 leta). Med osebnimi vojaškimi vojnimi invalidi jih je 30,4 odstotka zaposlenih, 13,4 odstotka je kmetov, 56,2 odstotka je starostnih ali invalidskih upokojujencev ali pa prejema samo invalidski

dodatek. Pred 9. 9. 1943 jih je vstopilo v partizane 59,9 odstotka, a po 9. 9. 1943 leta 40,1 odstotka. Nekaj manj kot 50 odstotkov je

(Nadaljevanje na 3. strani)

S IV. seje RO ZRVS Slovenije. Drugi z leve v delovnem predsedstvu predsednik RO inž. Slavko Korbar, na govorniški tribuni desno Janez Vipotnik, predsednik RK SZDL Slovenije.

DOGODKI TEDNA

● Predsednik republike Josip Broz Tito je poslal generalnemu sekretarju CK KPSZ Leonidu Brežnjevju in predsedniku prezidija vrhovnega sovjeta Nikolaju Podgornemu brzojavki ob obletnici oktobrske revolucije. V brzojavki Brežnjevju je med drugim rečeno: »Izkoriščam to priložnost, da poudarim, da je postalo sodelovanje med državama in partijama na enakopravni in obojestransko koristni podlagi vedno bolj vsebinsko in bogatejše, kar je v trajnem interesu naših narodov, miru in socializma.«

● Kot nekak slovesen začetek praznovanja obletnice oktobrske revolucije so proslavili v Moskvi z velikim poudarkom 50-letnico podpisa prve prijateljske pogodbe med Sovjetsko zvezo in Ljudsko republiko Mongolijo. Sovjetski in mongolski voditelji so si ob tej priložnosti izmenjali poslanice, v katerih je rečeno, da predstavlja ta pogodba prvi zgodovinski primer novih mednarodnih odnosov, ki temelje na socialističnem internacionalizmu.

● Finančni ministri evropske šestice so ostali po celodnevem sestanku v Versaillesu na pozicijah, ki so jih postavili že 13. septembra v Bruslju, pred londonskim sestankom »kluba desetih«. V odnosu do ZDA je fronta strnjena: Članice EGS bodo na sestanku finančnih ministrov deseterice 22. novembra v Rimu složno zahtevale od ZDA, naj devalvirajo dolar. Kar se tiče medsebojnih odnosov v skupnosti, pa sestanek ni dal nobenega odgovora.

● Egiptovski predsednik Sadat je prevzel neposredno poveljstvo nad egiptovskimi oboroženimi silami ter namestil svoj štab v poslopju vrhovnega vojaškega poveljstva. Iz tega se vidi, kolikšen pomen pripisuje egiptovski predsednik vojaškemu položaju v sedanjem odločilnem obdobju. Sestal se je tudi obrambni svet in razpravljali o vojaških in političnih vidikih sedanjega položaja in vseh morebitnih posledicah razpleta dogodkov v bližnji prihodnosti.

● Na 6. kongresu albanske stranke dela v Tirani je njen šef Enver Hoxha med drugim dejal, da se albansko-jugoslovanski odnosi razvijajo v duhu dobrega sosedstva in da Albanija želi njihov nadaljnji razvoj. Hkrati je napadel ameriški imperializem in večkrat ostro obtožil SZ. Hudo je tudi kritiziral sistem delavskega samoupravljanja v Jugoslaviji.

● V Sloveniji se je v zadnjem tednu izredno poslabšal položaj pri dobavi električne energije. Dotoki vode so

zaradi dolgotrajne suše najnižji v zadnjih 45 letih. Zadoščajo komaj za 22 do 23 odstotkov maksimalno možne proizvodnje hidroelektrarn. Spričo tega je prizadeta zlati industrija. V železarni Jesenice so zaradi omejitve električnega toka vsak dan prikrajšani za 450 do 500 ton jekla ali za tretjino proizvodnje. Redukcija električnega toka je prizadela tudi železarni v Štorah in na Ravnah, tovarno aluminija v Kidričevem itd. V Idriji so ustavili delo v topilnici. Razen tega pa po Sloveniji zelo primanjkuje tudi pitne vode.

● Zvedelo se je, da Izraelci utrjujejo svoje linije ob Sueškem prekopu, kar je dokaz, da se ne nameravajo umakniti s tega področja. Pred kratkim so sporočili, da je izraelska vojska zgradila ob »črti Bar Lev« zemeljske nasipe, sistem podzemeljskih zaklonišč, med seboj povezanih z jarki, in še 150 ploščadi, s katerih lahko tanki napadajo egiptovske položaje na drugi strani prekopa.

● Jugoslovanska tekstilna industrija je v mesecih od januarja do avgusta izvozila za dobrih 106 milijonov dolarjev izdelkov. Po podatkih poslovnege združenja jugoslovanske tekstilne konfekcije je bil izvoz približno tak kot lani. Uvoz pa se je v tem času povečal kar za 16 odstotkov. V prvih devetih mesecih smo uvozili za 196 milijonov dolarjev tekstila.

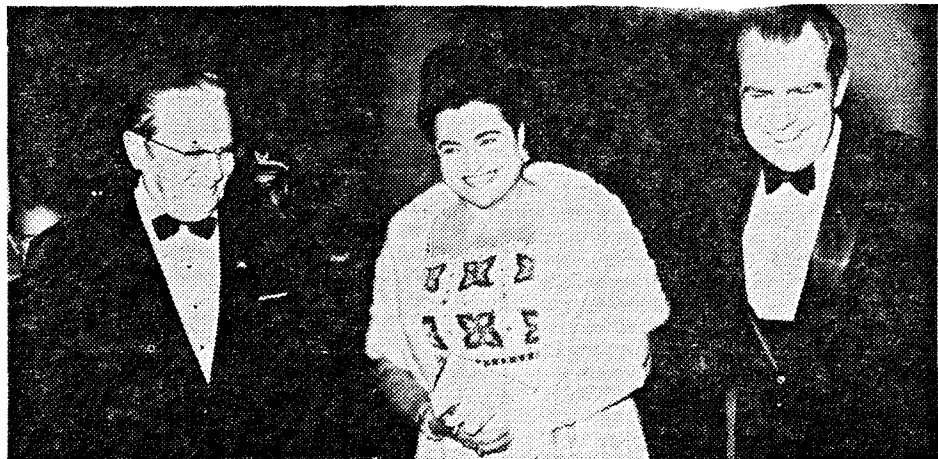
● V Moskvi so zavzeli odklonilno stališče do priključitve Velike Britanije v EGS. »Pravda« komentira »izdajstvo« 69 laburističnih poslancev, ki so glasovali za sprejetje oziroma v nasprotju s stališči svoje stranke »Pravda« navaja, da so ti poslanci »grobo kršili strankarsko disciplino in dali svoje glasove odkritim sovražnikom britanskega delavskega razreda.«

● Organizatorji olimpijskih iger 1972, ki bodo v Münchnu, so sporočili, da so Jugoslovani kupili 46.308 vstopnic za igre in da glede tega zaostajajo samo za prebivalci ZDA. Vstopnice za olimpijske igre prodajajo v več kot 100 državah in so jih doslej prodali že skoraj 1.750.000. Tudi v tem se kaže, kakšni ljubitelji vsemogočih športov smo Jugoslovani.

● Vodja irske republikanske vojske Macgiolla je izjavil, da mora Britanija umakniti svoje čete iz Severne Irske, ker jo bodo sicer prisilili, da bo to storila po »nepredvideni poti«. Razen tega je Macgiolla dejal, da mora Britanija nemudoma izpustiti osumljence na Severnem Irskem, umakniti čete iz najbolj kritičnih delavskih četrti, razveljaviti zatiralske zakone in uvesti demokracijo ter osnovne državljanske pravice.

POLITIČNI RAZGLEDI

Most čez Atlantski ocean

Predsednika Tito in Nixon s Titovo soprogo Jovanko prihajata na slavnostno kosilo, ki ga je priredil predsednik Nixon

Potem ko je znova utrdil že večkrat prehojene mostove na azijsko in afriško celino, s svojim obiskom v Periziji, Indiji in Egiptu, se je predsednik Tito podal čez Atlantski ocean, po mostu, ki povezuje Jugoslavijo z novo celino, z ZDA in Kanado. Most v ZDA je bil sicer prehojen že poprej. Tito se je namreč kot zadnji državnik sestal s predsednikom Kennedyjem, preden so ga ubili v Dallasu. Kennedyjevo obljubo, da bo vrnil Titov obisk, je izpolnil šele zdajšnji predsednik Nixon, ko je obiskal Jugoslavijo. V Kanado pa se je Tito odpravil tokrat prvič (potem ko se je v naši državi že mudil na počitnicah kanadski predsednik vlade Trudeau, ki pa se ob tej priliki ni utegnil sestati z našim predsednikom).

Mostovi med celinami in državami se v današnjem svetu čedalje bolj razpredajo in utrjujejo, postali so nujen sestavni del mednarodnega sporazumevanja in dogovarjanja. Vodilna sovjetska trojka se je v zadnjih tednih podala na štiri celine: predsednik prezidija Podgorni je šel v Indijo, Severni Vietnam in nato v Iran, predsednik vlade Kosićgin v Alžirijo, Maroko in nato v Kanado, generalni sekretar sovjetske partije pa v Jugoslavijo, Madžarsko, Bolgarijo in nato v Francijo. Ameriški predsednik Nixon je obiskal Jugoslavijo in se namerja v Peking, Moskvo, pa morda tudi v Kairo in Jeruzalem, njegov podpredsednik Agnew je obiskal nekatere afriške države, Grčijo, Turčijo in Iran.

Mostovi rastejo, da premostijo na videz nepremostljiva nerazumevanja, ki jih povzročajo velike zemljepisne, pa tudi politične razdalje.

Mostovi med Jugoslavijo in ostalim svetom pa so zgrajeni na stebrih miroljubnega, enakopravnega sožitja med narodi, ne oziraje se na njihovo notranjo ureditev. Po eni strani nam pomagajo premostiti našo uklenjenost sredi dveh velikih vojaških in političnih blokov ter nas povezati z enako mislečim neuvrščanim svetom. Po drugi strani pa nam pomagajo premostiti naše lastne notranje težave in nas vključiti v sodobne tokove razvoja po svetu. Takšen je tudi most čez Atlantski ocean, ki ga je utrdil predsednik Tito s svojim obiskom v ZDA, Kanadi in (med povratkom domov) v Veliki Britaniji.

Predsednika Tita so povsod med njegovim potovanjem kar se da slovesno sprejeli. Tisk, radio in televizija tako v ZDA kot v Kanadi so obširno, objektivno in pretehtano poročali o naši državi, našem položaju v svetu, našem razvoju in načrtih za prihodnost.

● Kljub številnim protestom so ZDA izvedle svojo največjo jedrsko eksplozijo na aleutskem otoku Amčitka. Mnogi strokovnjaki se boje, da bo ta eksplozija povzročila potrese in povodnji. Jakost eksplozije je bila enaka eksploziji 5 milijonov ton TNT ali 250-krat močnejša od jedrske bombe, ki je padla na Hirošimo.

To pomeni, da je Titov obisk pomagal v državah, ki jih je obiskal, pravilneje zarisati našo državo v zemljevid sveta in današnjega časa.

Poleg tega je Titov obisk poglobil struge sodelovanja na številnih, najrazličnejših področjih — na kulturnem, znanstvenem, gospodarskem, trgovskem in drugih. Predsednika Tita je namreč na njegovem potovanju spremljal številni štab izbranih strokovnjakov za posamezna področja.

Vtem ko se je predsednik Tito v ZDA sestajal s predsednikom Nixonom in v Kanadi z guvernerjem Michenerjem ter premierom Trudeaujem ter z njimi pretresal osnovna vprašanja medsebojnih odnosov ter jim posredoval svoje mišljenje za rešitev najbolj perečih mednarodnih navzkrižij, so se njegovi sodelavci sestajali in dogovarjali z drugimi državniki, gospodarstveniki, poslovnimi močmi, znanstveniki in kulturniki. Sklenjenih je bilo več sporazumov in dogovorov o nadaljnjem sodelovanju med Jugoslavijo ter ZDA oziroma Kanado, odobrena so bila posojila za razmah jugoslovanskega gospodarstva, odprle so se nove možnosti za tuja vlaganja v naši državi. V tem pogledu pomeni Titov obisk nekakšen most za premostitev naših notranjih težav. A hkrati pomeni še dosti več: pomeni tudi most za premostitev nevarno grozečih težav, ki v tem hipu tarejo svet.

Predsednik Tito kot dober, stvarjen in pronicljiv poznavalec ter presojevalec zgodovinskih trenutkov je bil povsod med svojo potjo dobrodošel sogovornik o zdajšnjih mednarodnih zapletih. Tako v ZDA kot v Kanadi so pozorno prisluhnili njegovi oceni položaja na Blžnjem vzhodu in na indijskem podkontinentu, kjer se zdi, da bo vojna nevarnost vsak hip prekipela čez rob.

Predsednik Tito je bil tlik pred svojim obiskom v ZDA in v Kanadi na priporočilih zdajšnjih žarišč napetosti. O vojni nevarnosti med Indijo in Pakistanom se je pogovarjal najprej med proslavljanjem poltretjega tisočletja perzijske države v Teheranu tako s pakistanskim predsednikom Jahjo Kanom kot z drugimi ondi prisotnimi državniki, potem pa je obiskal še New Delhi, kjer je govoril s predsednikom Girijem in predsednico vlade Indiro Gandhi. O bližnjem vzhodnem sporu pa je med povratkom v Beograd govoril z egiptovskim predsednikom Sadatom. Tako eni kot drugi razgovori so bili še zlasti zanimivi za Američane, ki skušajo posredovati v razrešitvi obeh nevarnih svetovnih problemov (neposredno so namreč povezani z obema: Pakistan je kljub svojim stikom s Pekingom za zahodnim vojaškim ščitom, Izrael pa dobiva ameriško vojaško in politično podporo).

Četudi je bil pripravljen pomagati k boljšemu razumevanju teh perečih svetovnih problemov in k iskanju miroljubne rešitve, je predsednik Tito hkrati zavrnil ponudbo, da bi bil posredovalec v sporih: to bi bilo namreč v nasprotju z našo politiko nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav.

Titova pot čez Atlantski ocean je bila zelo uspešna in koristna: ne samo zaradi zdajšnjih obetajočih cvetov, ampak predvsem zaradi plodov, ki se bodo nekoč iz njih razvili. Po obisku generalnega sekretarja KP SZ Brežnjevja v Beogradu in po tem Titovem obisku v Washingtonu, Ottawi in Londonu je neodvisna in neuvrščena Jugoslavija še bolj trdno, jasno in varno začrtana v svetovni prostor ter v sedanjih in prihodnjih časih svetovne zgodovine.

KOMENTATOR

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO

PODJETJE

Ljubljana, Tišova—Likozarjeva—

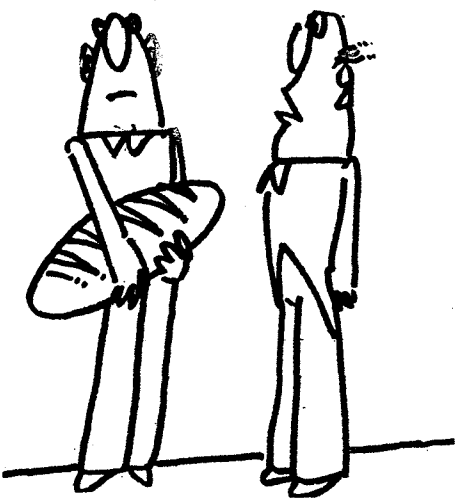
Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA

TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstodnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

VSAK TEDEN ENA...

»Si to kupil za denar ali na kredit?«

OBISK V MARIBORU BO
USPEŠEN, če boste obiskali
lepo urejeno in bogato za-
loženo novo blagovnico

zanja
maribor

KUIK
GLAVNI TRG

SOCIALNI PROBLEMI VVI SO AKTUALNI DANES IN NE JUTRI

Nadaljevanje s 1. strani

vojaških vojnih invalidov z vojnimi poškodbami, medtem ko je drugim priznana invalidnost zaradi bolezni, ki so posledice udeležbe v narodnoosvobodilni vojni; največ bolezenskih invalidov je v VI. in VII. skupini. Med vsemi vojaškimi vojnimi invalidi jih je 95,3 odstotka bolnih (največ za revmo 46,6 odstotka in za obolenjem srca 23,9 odstotka).

V Sloveniji je 8.194 užiivalcev invalidskega dodatka, in to 1.776 osebnih vojaških vojnih invalidov in 6.418 družinskih invalidskih upravičencev. Polni invalidski dodatek, ki znaša mesečno 456 dinarjev, prejema 552 osebnih vojaških vojnih invalidov in 2.616 družinskih invalidskih upravičencev, zmanjšane pa 1.224 osebnih vojaških vojnih invalidov in 3.802 ali 41,9 odstotka družinskih invalidskih upravičencev. Ob tem naj ugotovimo, da je razmerje med polnim invalidskim dodatkom in največjim osebnim dohodkom po plačilnem seznamu 1:13, medtem ko je razmerje med najnižjim in najvišjim osebnim dohodkom po sedanjih družbenih dogovorih 1:6. Če bi upoštevali še druge dohodke zaposlenih v primerjavi z invalidskim dodatkom, potem je razmerje še večje kot 1:13. Pravico do invalidskega dodatka imajo le tisti invalidski upravičenci, ki se izključno ali pretežno preživljajo z invalidskimi prejemki. Zato je ta dodatek instrument socialne politike do tistih invalidskih upravičencev, ki nimajo sredstev za preživljanje. Če upoštevamo še nekatere podatke socialno ekonomskega ustroja invalidskih upravičencev, potem lahko ugotovimo, da gre za tisto skupino ljudi v naši družbi, vsaj za njen večji del, ki živi v relativno najsiromašnejših razmerah. Večina zaposlenih vojaških vojnih invalidov prav zato, ker nima posebne šolske izobrazbe, običajno dela na najslabših delovnih mestih z najnižjimi osebnimi dohodki (vrtarji, kuriji, telefonisti, itd.). Zato imajo starostni in invalidski upokojenci najnižje pokojnine, zlasti če gre za tiste, ki so udeleženci NOV po 9.9.1943 leta.

2. Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije še posebej ugotavlja, da so politični in oblastni organi v republiki in federaciji v zadnjih petih letih večkrat razpravljali o nekaterih materialnih in socialnih zadevah vojaških vojnih invalidov. Razpravljali so zlasti o predlogih organizacije ZZB NOV Slovenije in Jugoslavije, toda do uresničitve teh predlogov ni prišlo, ali pa so se problemi vojaških vojnih invalidov reševali z večletnimi zakasnitvami. Zato naj navedemo nekaj najaktualnejših zadev:

● Zvezni politični in oblastni organi so leta 1967 sklenili, da je treba osebne invalidnine vojaških vojnih invalidov do 1970 leta urediti na ravni in v razmerju teh invalidnin do povprečnega osebnega dohodka zaposlenih delavcev v Jugoslaviji v letu 1959. Ugotovljeno je namreč bilo, da je bil ta odnos v letu 1959 najugodnejši za vojaške vojne invalide v zadnjih 15 letih. Uresničitev tega sklepa se je zavlekla že za dve leti. Skupna komisija vseh zborov Zvezne skupščine za vprašanje invalidov in borcev je 6. oktobra 1971. leta sklenila predlagati pristojnemu zveznemu organu, da se osebne invalidnine vojaških vojnih invalidov povečajo za 23 odstotkov z veljavnostjo od 1. oktobra 1971. To povečanje pa ne dosega ravni iz leta 1959. Naj ugotovimo, da bi povečanje osebnih invalidnin vojaških vojnih invalidov za 23 odstotkov pred letom 1970 približalo osebne invalidnine vojaških vojnih invalidov v razmerju s povprečnimi osebnimi dohodki zaposlenih delavcev v Jugoslaviji v letu 1959, medtem ko so povprečni osebni dohodki v letu 1970, posebej

pa še v letu 1971 ponovno porastli. Zato ostaja še nadalje odprto vprašanje uresničitve sklepov zveznih organov iz leta 1967.

● Ze nekaj let se naša organizacija zavzema za to, da bi v republiškem zakonu o vojaških vojnih invalidih sistematsko uredili invalidski dodatek, ki je instrument socialne politike do tistih osebnih vojaških vojnih invalidov in družinskih invalidskih upravičencev, ki se izključno ali pretežno preživljajo z invalidskimi prejemki.

● Skupna komisija vseh zborov Zvezne skupščine za vprašanja invalidov in borcev je na seji 6. oktobra 1971. leta zavrnila tudi nekatere utemeljene predloge ZZB NOV Jugoslavije, in to:

● da se reaktivira brezplačno zdravstveno varstvo osebnim vojaškim vojnimi invalidom, ki so ga uživali več kot 10 let po socialistični revoluciji. Torej so se osebnim vojaškim vojnimi invalidom pravice iz zdravstvenega varstva v zadnjih 10 letih zmanjšale;

● da se v novem pokojninskem zakonu uredi poseben status vojaških vojnih invalidov. O tem predlogu sploh niso razpravljali, zavrnil pa so naš predlog, da se vojaškim vojnimi invalidom V. in VI. skupine 12 mesecev dejanskega delovnega razmerja šteje za 15 mesecev v pokojninski dobi.

● Predlagali smo tudi nekatere druge zadeve, ki naj bi jih uredili v zakonu o vojaških vojnih invalidov (regres, položaj vdov, itd.).

3. Ob takih razmerah predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije ugotavlja, da so materialni in socialni problemi vojaških vojnih invalidov aktualni danes in ne jutri, zlasti ker je umrljivost med našimi člani vsak dan večja. Zato po našem prepričanju današnje ali vsakoletne proračunske težave ne morejo biti razlog, da se ne bi bolj učinkovito in ekspeditivneje urejali socialni problemi vojaških vojnih invalidov. Še posebej pa naglašamo, da so v pojavnem obdobju vojaški vojni invalidi razumeli gospodarske in druge težave v naši družbi; v korist hitrejšega družbeno ekonomskega razvoja v Jugoslaviji, smo se odpovedali celo delu invalidnine, toda današnji družbeno ekonomski pogoji življenja so povsem drugačni. Ker želimo, da se vsaj nekatere najpomembnejše materialne in socialne zadeve vojaških vojnih invalidov uredijo za neko daljše obdobje, predlagamo tele sistemske ureditve:

● Osebne invalidnine vojaških vojnih invalidov je treba urediti na ravni in v razmerju, kakršno je bilo med osebnimi invalidninami vojaških vojnih invalidov in povprečnim osebnim dohodkom zaposlenih delavcev v Jugoslaviji v letu 1959. V ta namen naj se ponovno izračuna povprečni odstotek zaostajanja osebnih invalidnin za povprečnim osebnim dohodkom v letu 1971. V zakon o vojaških vojnih invalidih naj se vnese posebno določilo, po katerem se bodo osebne invalidnine vsako leto avtomatično povečevale za toliko odstotkov, za kolikor se je povečal povprečni osebni dohodek zaposlenih delavcev v Jugoslaviji.

● Višina ortopedskega dodatka naj se uskladi z vrednostjo, ki jo je dodatek imel (v razmerju do osebne invalidnine) ob ustanovitvi l. 1963. Za naprej naj se redno usklajuje z gibanjem osebnih invalidnin vojaških vojnih invalidov (morda podobno kot predlagamo za osebne invalidnine vojaških vojnih invalidov).

● Polni invalidski dodatek naj se določi v višini minimalnega osebnega dohodka v Sloveniji (alternativa: v višini minimalne osebne starostne pokojnine v Sloveniji). V republiški zakon o vojaških vojnih invalidih naj se vnese posebno določilo, po katerem se bo invalidski dodatek vsako leto avtomatično povečeval za toliko odstotkov, za kolikor se je povečal minimalni osebni dohodek v Sloveniji.

● V ustreznem zakonskem predpisu je treba brezpogojno zagotoviti osebnim voja-

škim vojnimi invalidom brezplačno, popolno zdravstveno varstvo; v tem primeru gre za vrnitev pravic, ki so bile vojaškim vojnimi invalidom, ne da bi le-ti s tem soglašali, odvzete.

● V pokojninskem zakonu je treba osebnim vojaškim vojnimi invalidom, ki so vstopili v NOB po 9.9.1943, skrajšati pokojninsko dobo od 40 na 35 let za moške od 35 na 30 let za ženske, medtem ko naj se vojaškim vojnimi invalidom od I. do VI. skupine vsakih 12 mesecev dejanskega delovnega razmerja šteje;

● vojaškim vojnimi invalidom od I. do IV. skupine za 16 mesecev pokojninske dobe;

● vojaškim vojnimi invalidom V. in VI. skupine za 15 mesecev pokojninske dobe.

Čas poklicne rehabilitacije naj se vojaškim vojnimi invalidom vračuna v pokojninsko dobo, ne glede, ali so jih poslali na poklicno rehabilitacijo iz delovnega razmerja ali ne.

● Dodatek za nego in tujo pomoč, ki ga prejema vojaški vojni invalidi I. in nekateri II. skupine, je treba regulirati na ravni najnižjega osebnega dohodka v Jugoslaviji. Vsakoletna valorizacija naj se opravi na po-

Pred V. sejo Zveznega odbora ZZB NOV

Na svoji prejšnji seji, ki je bila konec oktobra, je predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV obravnavalo gradivo za prihodnjo sejo zveznega odbora. Pri tem gre za poročilo predsedstva o njegovem delu med dvema sejama zveznega odbora in za teze o najaktualnejših problemih gospodarskih in družbenopolitičnih gibanj. V teh tezah je predsedstvo ocenilo dejavnost in odnose borcev in borčevskih organizacij pri urejanju aktualnih gospodarskih in družbenopolitičnih gibanj ter z novimi pripombami dopolnilo predloženo gradivo.

Predsedstvo je sklenilo, da bo peta seja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

doben način, kot predlagamo za osebne invalidnine vojaških vojnih invalidov in za invalidski dodatek.

● V ustreznem zakonskem predpisu je treba družinskim invalidskim upravičencem zagotoviti pravico do zobotehničnih sredstev.

● Druge zadeve materialne narave naj se tekoče rešujejo (ortopedski pripomočki, regresi za nakup avtomobilov, diferenciacije dodatka za nego in tujo pomoč vojaških vojnih invalidov I. in II. skupine itd.).

4. Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije končno ugotavlja, da je ZZB NOV ena izmed družbenopolitičnih organizacij v našem družbeno političnem sistemu. Na VI. kongresu ZZB NOV Jugoslavije v Ohridu leta 1969 je med sklepi ugotovljeno, da je treba okrepiti družbenopolitično vlogo organizacij ZZB NOV. Njeni organi, občinski odbori, republiški odbori in zvezni odbor kakor tudi komisije, ki delujejo v okviru odborov ZZB NOV pa se prav zaradi neurejenih socialno ekonomskih zadev zlasti vojaških vojnih invalidov nenehno vračajo na razprave o raznih materialnih in drugih socialnih zadevah svojega članstva.

25. novembra. Kot smo že poročali se bo te seje udeležil tudi predsednik republike Josip Broz-Tito. Predsedstvo je tudi sklenilo, da bodo na to sejo povabili po šest predstavnikov republiških in po štiri predstavnikov pokrajinskih odborov ZZB NOV in še nekatere druge predstavnike.

Na seji so se pogovorili tudi o zboru borcev iz vse Evrope, ki bo ta mesec v Rimu. Izvolili so delegacijo petnajstih članov, ki bo na tem zboru zastopala ZZB NOV Jugoslavijo in ki jo bo vodil predsednik zveznega odbora Marijan Cvetković.

Simpozij o rehabilitaciji invalidov

Te dni je Zveza za šport in rekreacijo invalidov Jugoslavije priredila v Beogradu prvi jugoslovanski simpozij z naslovom »šport in rekreacija pri psiho-fizični rehabilitaciji invalidov«. Sodelovali so tudi strokovnjaki iz drugih držav. To je bil hkrati prvi simpozij te vrste ne le pri nas, marveč na svetu, ker je vsestransko zajel strokovna vprašanja. Razpravljali so o vplivu športa in dejavnosti med okrevanjem na vse vrste telesno pohabljenih ali obolenih posameznikov vse starosti. Prav tako so obravnavali sodobne delovne metode med popolnim usposabljanjem invalidov in bolnikov. Razprav so se udeležili najuglednejši naši in tuji strokovnjaki — zdravniki, športni vzgojitelji, psihologi, sociologi in drugi.

Rehabilitaciji invalidov posvečajo danda-

nes veliko pozornost po svetu. To pa je tudi nujno potrebno, že če upoštevamo, da je po vsem svetu nad sto milijonov telesno pohabljenih ljudi in samo v naši državi okrog milijon. Če bi mogli usposobiti za redno delo in življenje večino teh ljudi, bi to bilo zelo koristno za vso družbo. Pri nas vsekakor ne držimo popolnoma križem rok. To dokazujejo med drugim lepi športni uspehi invalidov v zadnjih tvojsetih letih v naši državi; naši športniki iz vrst invalidov uspešno tekmujejo tudi mednarodno, ne le doma. Tako so na olimpijadah in svetovnih igrah invalidov v atletiki, šahu itd. dobili 39 medalj — 21 zlatih, 9 srebrnih in 9 bronastih. Pomembni uspehi pa se kažejo tudi pri usposabljanju invalidov za delo.

Slovenščina v vojaškem dopisovanju

Te dni so poveljstva in vojaške ustanove prejele nov »pravilnik za uradno dopisovanje in pisarniško uračovanje v JLA«; novi predpisi bodo uveljavljeni 1. januarja 1972.

Pravilnik je izdelan na podlagi zakona o JLA, določbe pa se opirajo na sprejeta ustavna dopolnila. Prvič bo zdaj z novimi

predpisi v uradnem dopisovanju in pisarniškem uračovanju predpisana raba razen srbohrvatskega oz. hrvatskosrbskega jezika tudi makedonščine, slovenščine in jezikov narodnostnih skupin — albansčine, madžarsčine in drugih, kjer je to potrebno in kjer bodo to mogle uvesti poveljstva ter ustanove.

OB TABORNEM OGNJU

Ljubljanska združenja borcev in samoprispevek

Spominjam se prve konference mestne zveze združenj borcev NOV, ki je bila letos spomladi v dvorani mestne skupščine Ljubljane. V razpravi je sodeloval tudi podpredsednik RO ZZB NOV Slovenije dr. Rudolf Obratunč. Doživel je aplavz kot nihče pred njim ne za njim. Kar je povedal, je povedal preprosto in prepričljivo, toda najbolj prepričevalen in neposreden je bil, ko je govoril, naj se Ljubljana odloči za samoprispevek, s katerim bi gradili vrtnice in šole za varstvo in vzgojo ljubljanskih otrok. Takrat so v glavnem le občinski možje vedeli, koliko je že bilo sestankov in prerekani, ali bi in kakaj bi uporabili samoprispevek, kolikor bi ga Ljubljanci hoteli plačevati. Dr. Obratunč je bil torej eden prvih, ki je javno nastopil v korist samoprispevku in že takrat so se združenja borcev ljubljanskih občin, katerih predstavniki so bili delegati konference, odločila, da se bodo vključila v akcijo za samo-

prispevek. In res, ko se je to jesen akcija pričela, so v akcijske odbore na vseh nivojih vabili tudi predstavnike borčevskih organizacij. To je priznanje našim organizacijam. Nedvomno so se tako SZDL kot druge družbeno-politične organizacije zavedale, kaj pridobi, če v akcijo enakopravno vključijo tudi člane naših organizacij.

V Ljubljani manjka 3.400 mest za predšolske otroke v vzgojno varstvenih zavodih in 7.200 mest za bivanje otrok v šoli pred poukom ali po pouku, za tako imenovano podaljšano bivanje otrok v šoli. Gre torej za mnogo naših otrok, današnjih otrok. Ti otroci bodo tri odrasli ljudje, in kakšni bodo, družbi ni vseeno, zlasti ni to vseeno udeležencem narodnoosvobodilnega boja.

V trenutno najbolj aktualnem vprašanju Ljubljane in občanov ljubljanskih občin gre torej za to, ali želimo zagotoviti družbeno organizirano vzgojo in varstvo 40 odstotkom predšolskih otrok in 30 odstotkom šolskih otrok — v petih ali šele v petnajstih letih. S samoprispevkom v petih, brez njega v petnajstih!

Z nami rastejo otroci, naša prihodnost. Želimo, da bi bila ta prihodnost lepa. To pa lahko zagotovijo le zdravi, sposobni, pravični in svobodni ljudje.

V Ljubljani se številno prebivalcev hitro večja. V zadnjih desetih letih za 100 tisoč. Med zaposlenimi je 47

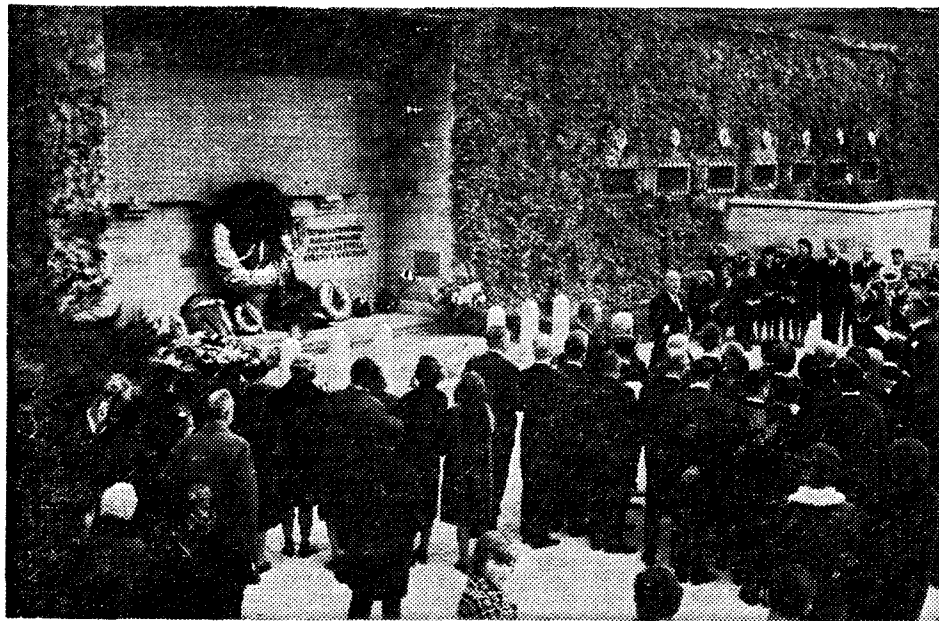
odstotkov žena. Večina otrok bo kmalu imela oba starša zaposlena. Obstajajo dokajšnje razlike med otroki glede vzgoje, v tem, koliko družbene pomoči dobivata otrok in družina. Želimo, da bi večina otrok, če že ne vsi, imeli takšno vzgojo in varstvo, da bi v življenju znali enako ljubiti in ceniti vse tisto, kar je dobro za vse. Naša odgovornost je torej velika.

Zbori volivcev v krajevnih skupnostih in delavcev v delovnih organizacijah ljubljanskih občin so predlog za referendum o samoprispevku sprejeli. Žal se je zborov udeležil, kot vedno, le manjši odstotek vseh volivcev. Volivci so na teh zborih tudi kritizirali napake in nepravilnosti v gospodarstvu, osebni in družbeni potrošnji. Njihova kritika pa ni pomenila nasprotovanja samoprispevku. Nasprotno, izjavljali so, da bodo glasovali za prispevek, da pa želijo urejene odnose in razmere tudi na drugih področjih naše stvarnosti.

Referendum za samoprispevek, s katerim bomo v Ljubljani zgradili za 240 milijonov vrtcev, šol in mladinskih, bo v nedeljo, 21. novembra, od 6. do 21. ure. To nedeljo bodo Ljubljanci pokazali, ali v vrtincu vsakodnevnih osebnih in družbenih problemov še čutijo, kaj je resničen problem, kaj je problem vseh, in kolikšna je stopnja solidarnosti, ko gre za otroke, to je, našo prihodnost.

STANE KOMAN

DOPISNIKI NAM POROČAJO

Med komemoracijo na graškem pokopališču

HRASTNIK
NA DAN MRTVIH SMO BILI V GRADCU

Grobišče v Gradcu je delček naše domovine. Ta delček nam je dragocen zato, ker so tam pokopani naši ljudje skupaj s pripadniki 11 narodov. Trpljenje in skupne žrtve so skovale temelje bratstva, ki ustvarjajo nove odnose med narodi. In ti narodi bodo skupno lažje uresničili, za kar so darovali življenja njihovi najboljši sinovi, lažje bodo čuvali njihovo skupno izročilo, boj za mir in svobodo.

Zveza združenj borcev NOV občine Hrastnik je ob dnevu mrtvih kot vsako leto doslej organizirala obisk na tem velikem grobišču, kjer je pokopanih 56 občanov Hrastnika, ki so prvi prižgali luč upora proti fašističnemu nadčloveku.

Letošnja proslava, vključena v praznovanje 30-letnice vstaje jugoslovanskih narodov, pa je bila še posebno svečana, saj so se je udeležili godba in pevski zbor Svobode I. in pevski zbor iz Dola pri Hrastniku. Obiska v Gradcu se je udeležilo 30 godbenikov, 66 pevcev in 49 svojcev pokopanih v Gradcu. Bila je pravcata povorka z zastavami, delegacija z vencem, godbo,

pevci in svojci, ki se je vila do graškega pokopališča. Ob 9. uri dopoldne so godba in pevci izvedli enourni program. Zadelala je pesem »Postoj, kdor mimo greš«. Udeležba ene same občine je pomenila presečenje. Govoril je predsednik občinske konference SZDL Hrastnik tovariš Viktor Malovrh, ki je naglasil, da smo dolžni čuvati in ohraniti ideale, za katere je bilo žrtvovanih toliko dragocenih življenj.

Po že tradicionalni proslavi graške občine pa sta program dopolnila pevski zbor celjske gimnazije in recitatorka, ki je prebrala poslovilno pismo talca. Se zadnjic je zadonela trobenta s pesmijo »Tišina«, in poslovili smo se od mrzlega marmornja, ki krije več kot 1300 Slovencev, z željo, da take proslave organiziramo tudi prihodnja leta.

Enaka proslava pa je bila pri spomeniku v Mariboru in pri obeh spomenikih na Stranica pri Frankolovem.

V zgodnjih večernih urah pa smo prišli v Hrastnik in prižgali lučke ob centralnem spomeniku, z željo: nikoli več vojne!

P. V.

LJUBLJANA
ŽIVAHNA SEJA OSREDNJEGA ODBORA PREKOMORSKIH
BRIGAD

Minulo sredo je bila v Ljubljani razširjena seja osrednjega odbora prekomorskih brigad, katere so se poleg članov odbora udeležili tudi predstavniki domaćinskih odborov prekomorskih brigad iz Kopra, Pirana, Ilirske Bistrice, Postojne, Ajdovščine, Nove Gorice, Sežane, Vrhnike in Celja ter predstavniki odborov borcev prekomorčev iz Izole, Idrije in Tolmina. Seje so se udeležili tudi: Vida Tomšič, članica sveta federacije; Slavko Kobe, sekretar komisije za revizijo zveznih zakonov z področja invalidskega pokojninskega zavarovanja in zdravstva zvezne skupščine ter Čita Bole, članica komisije za posebno delovno dobo

pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje.

Sejo je vodil dr. France Hočevar, predsednik osrednjega odbora prekomorskih brigad, ki deluje pri Svetu za razvijanje revol. tradicij RO ZZB NOV Slovenije. Obravnali so »Načrt predloga za izdajo zveznega zakona o pravicah borcev NOV iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja«. Uvodoma je sekretar osrednjega odbora prekomorskih brigad podal poročilo, v katerem je kronološko prikazal dejavnost osrednjega odbora za uvajanje posebne delovne dobe borcev prekomorskih brigad. Zatem je Franc Ključevšek, član zvezne

komisije za revizijo zveznih predpisov s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja in zdravstva zvezne skupščine, obdelal osnutek posebnih pogojev za pridobitev pravic borcev NOV iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki ne predvideva nobenih izboljšav za nekdanje borce iz Slovenskega primorja in Istre, ki so bili v partizanskih enotah drugih držav (Sovjetska zveza, Grčija, ALbanija, itd.), zavezniških armadah (ZDA, VB, Francija, itd.) ali pa v prekomorskih brigadah NOV Jugoslavije. Slavko Kobe, sekretar komisije za vprašanje borcev NOV skupščine SR Slovenije je poročal o prizadevanjih in stališčih omenjene komisije pri oblikovanju predlogov za izpopolnitev zvezne zakonodaje.

V večurni razpravi, v kateri so sodelovali številni predstavniki prizadetih borcev iz Slov. Primorja in Istre. S XXX. ustavnim amandmajem je predvideno, da federacija urejuje in zagotavlja osnovne pravice borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev. Glede nato, da so pravice iz invalid-

skega in pokojninskega zavarovanja temeljne pravice zavarovancev — borcev NOV, je nujno, da se z zveznim zakonom na enoten način za celotno državo predvidi posebne pogoje za pridobitev pravic iz pokojninskega in pokojninskega zavarovanja, ki temeljijo na udeležbi v NOB.

Domenili so se, da bo posebna delegacija osrednjega odbora prekomorskih brigad še enkrat obiskala predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije in ga seznanila s še nerešenimi vprašanji nekdanjih borcev prekomorčev. Prav tako bodo navajali stike in koordinirali akcijo s predstavniki komisije za vprašanje borcev NOV sabora SR Hrvatske, saj so borci prekomorci doma tudi iz Istre, Reke in Zadra. Končno so se domenili, da bodo na Primorsko povabili tov. Marjana Cvetkovića, predsednika zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, in ga na kraju samem seznanili z vprašanji, ki bi morala biti že zdavnaj rešena.

ALBERT KLUN

JESENICE
PRIPRAVE ZA POHOD NA STOL

Na pobudo alpinističnega odseka planinskega društva Jesenice, občinskega odbora ZZB NOV in številnih drugih organizacij so se že začele skrbne priprave na VII. spominski zimski pohod na Stol. Takšen pohod priredijo vsako leto v proslavo velike bitke štiridesetih prvoborcev jeseniške, Cankarjeve čete 20. februarja 1942 proti nad 2000 do zob oboroženim Nemcem na Stolu. Prihodnje leto bo minilo od te bitke trideset let.

Prvoborci Slovenko, Zivan, Ivanka, Tomaž, Čiro, Romi, Štepsel, Vasja in drugi so se bojevali v zelo neugodnih vremenskih razmerah na nevarnem gorskem področju. Izpod Stola, iz Baragovih pastirskih stanov, so se prebijali skozi zamete, zasede in sovražno obkolitev — lačni, utrujeni, pre-

zeblji in slabo oboroženi. Na pragu Prešernove kočje je padel Jože Koder, prvoborec iz Baške grape. Požar Prešernove kočje jim je ponoči svetil na pot pri umiku v Zingarsko dolino.

Ob dvajsetletnici te bitke, ki je bila najvišje na gorah pri nas (2200 m), so se prvoborci skupaj z lovci in planinci odločili na pogorišču Prešernove kočje zgraditi mogočno planinsko postojanko. Novi dom so odprli 21. avgusta 1966.

Prvega zimskega pohoda na Stol leta 1966 se je udeležilo 42 vnetih planincev. Naslednje leto, 26. februarja 1967, pa je bilo že 82 udeležencev. Leta 1968 je bilo na dan pohoda izredno slabo vreme, vendar se 28 udeležencev ni ustrašilo hude poti. Poslej je število udeležencev nenehno naraščalo. Tako jih je bilo lani ob zelo lepem vremenu kar nad 500. Pohodov se udeležujejo prijatelji planin ne le iz bližnjih krajev, marveč iz vseh gorenjskih občin. Ob tridesetletnici bitke na Stolu je terba pričakovati izredno udeležbo na pohodu, zato si prireditelji prizadevajo, da bi udeležencem omogočili varen in smotrni izlet, tako da bi preprečili kakršnokoli nesrečo. Udeleženci pa se bodo morali tudi vestno ravnati po navodilih prirediteljev. Ljev ter se dobro zavedati, da gre vendar za zimsko gorsko turo.

U. Ž.

Popravek

V članku »Borci prekomorskih brigad vztrajajo pri svojih zahtevah«, obj. na 4. strani »TV 15« št. 45, je v predzadnji vrsti drugega stolpca izpuščena beseda ELAS. Pravilno se stavek glasi: Tako predlaga, naj se s pravicami borcev NOV izenačijo udeleženci narodnoosvobodilnega gibanja ELAS od 6. aprila 1941 od dneva pristopa v to gibanje, če so postali državljani SFRJ.

Imeli smo ljudi

Ivana Caserman

V Cerknici so z vsemi častmi, ki pripadajo partizanski materi, pokopali 80-letno Ivano Caserman.

Dobra dva meseca je od tega, kar so bile v tem časopisu izrečene iskrene čestitke zakoncema Francu Casermanu in njegovi ženi Ivani ob njunem visokem življenjskem jubileju — diamantni poroki — z željo za dolgo in srečno življenje.

Rojena v kmečki družini, se je omožila na malo kmetijo. V zakonu se ji je rodilo pet otrok. V narodnoosvobodilni borbi je bila njena hiša že od začetka žarišče priprav na vstajo, ki jih je vodil njen sin Franc Caserman-Tesar, prekaljen predvojni komunist. V delu mu je sledil mlajši brat Alojzij Caserman-Slavko, nič manj pa niso zaostajali sestre Ivanka in Francka ter najmlajši Stanko in oče. Njim pa je kot zvesta slovenska žena in mati stala ob strani pokojnica. Sinova Franc-Tesar in Lojz-Slavko sta kmalu odšla v partizane in že leta 1943 padla na Primorskem: Lojz-Slavko kot borec, Franc-Tesar pa kot komisar Gradnikove brigade. Danes počivata v skupnem grobu z materjo.

Kako klena je bila ta družina, se vidi v tem, da se je mož pokojne, 87-letni Franc Caserman, brez solza v očeh, v kratkih in pretresljivih besedah ob odprtem grobu poslovil od svoje žene.

Franc Černe

Na zadnji poti smo ga spremili 26. X. na pokopališče v Loki pri Zidanem mostu. — Rodil se je leta 1902 v Mostah pri Ljubljani. Izučil se je za ključavničarja, potem pa je bil železniški strojevodja. Pozne-

je je Černe postal vodja kurilnice v Zidanem mostu. Leta 1942 je imel v osvobodilnem gibanju pomembno nalogo: kot strojevodja je prevajal za naše borce orožje, strelivo, živež in sanitetne potrebščine. To nevarno delo je opravljal zelo uspešno, dokler ga niso gestapovci leta 1944 prišli v službenem mestu. Mučili so ga v svojih mučilnicah v Trbovljah, Celju in Mariboru, a ga niso mogli zlomiti. Končno so ga poslali v Dachau. Po vrnitvi v domovino je bil prizadeven družbenopolitični delavec v borčevski organizaciji in ZK.

Gašper Janežič

Na zadnji poti so ga spremili številni delavci kamniške tovarne Titan in člani ZB. Pri Titanu je delal nad 40 let. — Rodil se je leta 1896. Bilo mu je šele 19 let, ko je moral med prvo svetovno vojno na bojišče. V Galiciji je bil Gašper hudo ranjen, tako da se je moral dve leti zdraviti. Postal je 60-odstotni invalid. — Med narodnoosvobodilnim bojem je bil požrtvovalen aktivist že od leta 1941. Na njegovem domu so se shajali prvi aktivisti. Zelo uspešno je vzdrževal zvezo med terenci, ilegalci in dajal pomembne podatke o sovražniku. Mnogim ilegalcem je priskrbel osebne legitimacije. Mnogo pa je prispeval tudi gmočno za osvobodilno gibanje. — Ze v stari Jugoslaviji je bil odbornik invalidske organizacije, v nji pa je delal tudi po osvoboditvi. Vneto je sodeloval pri prizadevanjih, da so na kamniških Zalah postavili spomenik padlim med prvo svetovno vojno. — Ob odprtem grobu se je poslovil od njega v imenu ZB in sindikata pri Titanu član ZB.

Upravni odbor

»POČITNIŠKE SKUPNOSTI« ZZB NOV
Ljubljana — Banjole pri Puli

razpisuje

prosta delovna mesta za sezono od 1. 5. do 30. 9. 1972 za počitniški dom v Banjolah pri Puli:

1. UPRAVNIKA (stalno delovno mesto)
2. RACUNOVODJE — BILANCIŠT (stalno ali honorarno delovno mesto)
3. BLAGAJNIKA — MATERIALNI KNJIGOVODJA (honorarno delovno mesto)
4. GLAVNE KUCHARICE ALI KUCHARJA (stalno ali honorarno delovno mesto)

POGOJI:

pod 1.: višja strokovna izobrazba z delovno prakso v gostinski stroki ali srednja izobrazba z najmanj 10-letno prakso na podobnih delovnih mestih;

pod 2.: višja strokovna izobrazba s 5 leti prakse v gostinski — živilski stroki;

pod 3.: višja strokovna izobrazba s 5 let prakse;

pod 4.: visoko kvalificirana kuharica — kuhar s petletno prakso o vodenju večjih gostinskih obratov — menz s toplimi obroki.

Mesečni prejemki po tarifnem pravilniku o delitvi OD. Rok prijave je 31. 1. 1972.

Ponudbe pošljite na naslov: Počitniška skupnost ZZB NOV Ljubljana, Komenskega 7/III, soba 82.

UTRINKI IN ODMEVI

MNENJA O NAŠEM LISTU

Lani smo izvedli anketo, ki je dala mnogo koristnih napotkov, kako dalje urejati TV-15, kaj bralci odobravajo, česa si še želijo in kaj še posebej pogrešajo. Trudili smo se, da bi list letos v tej smeri izboljšali, in upamo, da smo nekaj uspehov tudi dosegli. Seveda se srečujemo z mnogimi težavami, zato smo toliko bolj veseli odmevov, ki pričajo, da smo na pravi poti. Nekaj teh odmevov objavljamo.

Maks Peklar, predsednik Zveze združenih borcev Slovenska Bistrica, je na vprašanje o našem listu odgovoril: »Lahko povem samo to, da ga naši borci zelo prebirajo in da komaj čakajo, da jim ga pismošča prinese. Edino nekaj bi želel povedati, kar smo ugotovili že v Mariboru na sestanku nekdanjih borcev 11 SNOB Miloša Zidanška, pohorskega bataljona in 2. bataljona. Ugotavljamo, da TV-15 vse premalo piše o Štajerski. Vse, kar je, je bolj zajeto bodisi ljubljansko, gorenjsko, dolensko območje, o Štajerski pa je bilo bolj malo napisanega. Saj mogoče je krivda tudi na nas Štajercih, ker sami premalo pišemo, na drugi strani pa menimo, da bi bilo treba urediti dopisništvo tudi na našem štajerskem koncu.«

Rudi Eršte, nekdanji borec Cankarjeve brigade, je svoje mnenje o našem listu povedal med letovanjem v počitniškem domu ZZB Ljubljana Moste-Polje. Pogovor je potekal takole:

»Ste naročeni na TV-15?«

»Od začetka.«

»Kako se vam časopis zdi?«

»Odlično.«

»Bi bilo treba še kaj popraviti?«

»Nič. Jaz sem kar zadovoljen. Ampak lahko bi pa še malo več pisali o tem, kako in kje smo včasih hodili in se borili. Saj je dosti pisanega, pa si vseeno želimo še o tem...«

»Kaj pa vaši otroci?«

»Preberejo ga od prve do zadnje vrstice...«

Jože Grzančič z Opčin pri Trstu z velikim zanimanjem pričakuje naš list. Všeč mu je predvsem zaradi tega, ker veliko piše o dogodkih iz osvobodilnega boja, pa tudi zato, ker prinaša kratke kritične novice iz sodobnega političnega in gospodarskega življenja. »Preberem najmanj 90 odstotkov, hočem reči skoraj vse.« je zaključil Jože Grzančič.

Posebno zanimiva mnenja o našem listu smo zbrali med manevri »Svoboda 71«. Ko sem se 2. oktobra 1971 predstavil Martinu Tomcu, tajniku občinske skupščine Črnomelj, ki je bil pri partizanih komandir prištabskega voda pri štabu 7. korpusa, mi je silovito pritril: »To pa to, to je pa pravi časopis. Naročen sem na Dolenjski list in TV-15, ki oba izideta istočasno. Jaz vedno vzamem prvo v roke TV-15. Prvo preberem stolpec »Besede in dejanja« na prvi strani, potem pa sestavke iz zadnje vojne...« Martin Tomc je še povedal, da se tudi drugi borci pohvalno izražajo o našem listu.

Politični komisar belokranjskega odreda ing. Janez Gačnik je povedal: »List mi je všeč, rad ga prebiram. Čisto resno, poseb-

no o tem, kar piše o vojnih dogodkih, o mednarodni politični situaciji...«

»Ali imate kaj otrok?«

»Imam.«

»Koliko so pa stari?«

»10 in 12 let.«

»A se kaj zanimata za naš list?«

»Ja, takoj, ko ga prinesem domov, ga brž prelistata, pregledata slike in prebere ta članke, posebno če opisujete kakšen mladinski izlet. Enkrat sem malega nagovarjal, da j še on kaj napiše, pa mu moram zdaj vedno kaj pripovedovati iz vojnih let. Hčerka je nekoliko starejša, ona sodeluje pri Pionirskem listu, pri radiu, mali pa se še ni lotil, rad pa prebira...«

»Saj imamo precej za mladino.«

»Da, precej zanimivega...«

Ko sem obiskal oklepne enote polkovnika Miheliča, me je zelo presenetilo, da tudi vojaki »plavih« poznajo naš list. Vojak, ki me je spremljal od tanka do tanka, je dejal: »Poznam vaš list, ker je nanj naročen oče moje žene. Vaš list se bori za pravico...«

Zelo značilna izjava, ki priča, da bralci čutijo demokratičnega duha, v vsebini lista, ki si prizadeva, da se zgodovinske napake pri pisanju popravijo, in dovoljuje, da v spornih primerih vedno povesta svoje mnenje obe strani. Takega mnenja o našem listu smo še posebno veseli.

Med mladimi vojaškimi kadri naše današnje partizanske vojske in tudi v vrstah borcev pa sem žal srečal mnogo tovarišev, ki niso naročeni na naš list in so me celo spraševali, kako bi ga lahko naročili. Vsekakor bi tu lahko več pomagala združenja borcev NOV in vojaških starešin, ki bi si morala prizadevati, da bi naša tiskana beseda prišla do vsakega borca in do vsakega vojaškega starešine. Letos smo predvidevali, da bo število naročnikov upadlo, v resnici pa je kljub povečani naročnini in kljub mnogim umrlim borcem znatno poraslo. Tudi to dejstvo je spodbudno, ker priča, da zanimanje za naš list narašča.

FRANCI STRLE

PRI SV. URHU BI BILO TREBA ŠE MARSIKAJ POPRAVITI

Lepo uspeli in zelo množični komemoraciji pri Sv. Urhu na letošnji dan mrtvih se je pridružila še novost v muzejski zbirki. Pred dnevi so delavci zavoda za pomniško varstvo odpeljali celotno zbirko iz cerkvice, tako da je ostala popolnoma prazna. Mnogi so se že spraševali, ali bo zbirka prispela nazaj pravočasno, tj. do 1. novembra?

Že v soboto so vse nazaj pripeljali in namestili tako, da je bilo 1. novembra spet vse v redu. Še več: zakristijo so prepleskali, prebarvali okvire panojev in stojala, zamenjali nekatere zbledle fotografije in napise, spremenili položaj panojev. Odstranili so prejšnjo fotografijo talca in na podstavek namestili bronasti kip talca tako, da je sada, precej lepše in bolj smotno postavljeno. Zal pa niso mogli ničesar spremeniti po tleh. Po sredini so marmornati kvadrati, ob straneh pa navadna, bolj malo

žgana opeka, ki razpada ter se spreminja v rdeče smeti in prah. Morda bi bilo pametno odstraniti še te ostanke opeke.

Tudi v kletni mučilnici bi bilo treba marsikaj popraviti. Tako je v celoti razpadel okvir vrat v kleti, odpadla so tudi vrata, vse skupaj pa sedaj trohni na tleh. V drugem delu kleti sta se močno okrušila strop in stena, odpadeni omet sedaj leži na tleh in je v napoto obiskovalcem. Manjkata tudi dve lesení stopnici v klet; to je precej nevarno za obiskovalce, ker ni nobene osvetlitve. Na zidu pod streho je odtrgana zaščitna deska takoj pri vходу. Ne vem, kdo je vse to dolžan popraviti, vem le to, da te pomanjkljivosti niso v ponos nikomur, zato te vrstice namenjam v razmišljanje tistim, ki so dolžni skrbeti za vzdrževanje naših spomenikov.

ALOJZ KASTEJIC, Dobrunje

DO KOD SEGAJO STANOVANJSKI PROBLEMI?

Ceprav smo v žarišču proslav 30. obletnice vstaje, je še vedno res, da mnogi udeleženci takratnega boja še danes nimajo ustvarjenih osnovnih življenjskih pogojev, med katere v prvi vrsti sodi ustrezno stanovanje. Prioritetni seznami po občinah se stalno dopolnjujejo z novimi prosilci.

Zato je povsem upravičena zahteva iz naših vrst, da bi morali tudi v prihodnje za gotoviti urejanje teh težav po ustaljenem ključu, se pravi z ustreznim odstotkom od obveznega stanovanjskega prispevka.

V praksi se je pokazalo, da je bil edino ta način uspešen. Slišati pa je tudi pripombe nezaupanja v skupni »žakelj«, kar ima tudi svoje korenine. Ob popisu potreb pred leti je vsakdo (občine) skušal dokazati čim več potreb. Celotna tam kjer so se prej hvalili, da so te probleme v glavnem uredili, so prišli na dan z dolgimi spiski, tako da je cela akcija izgubila smisel ter zameglila resnične potrebe in stanje.

Ob vseh dilemah, razpravah in negotovo-

sti, kako bi prizadetim borcem pomagali v prihodnje, pa se vsiljuje še eno vprašanje, to je vprašanje odnosa v samih vrstah borcev — prosilcev. Priznati je treba, da je družba že dala velika sredstva v te namene. Zlasti v zadnjih desetih letih.

Gre za to, da se stanovanjske težave življenjsko tako sprepletajo, da ni moč postaviti pike in črte. Delno so vmes zdravstvene, socialne in druge težave. Vsak prosilec, borec, ima pač svoje probleme. So pa tudi primeri, ki navrežejo pomislek, do kod naj se stvar ureja na ime določenega borca. Na primer: zaslužen starejši in izčrpan borec je končno dobil novo garsonjero, ki je kot nalašč zanj in njegovo ženo. Toda zatem je k sebi vzel poročeno hčer in se sam umaknil v temno, zakotno shrambo, kar je imelo za posledico poslabšanje njegovega zdravja in odhod v bolnišnico. Drugi se je ločil, prodal hišo in se naselil v garaži. Ob vsem tem maha z »dokazi«, kako živijo stari borci. Borec, ki se mu je poročil sin, je zaprosil za večje stanovanje, češ da bodo tako srečni vsi skupaj. Toda že po letu dni je ves izčrpan in živčen zaprosil zase posebno garsonjero, češ da ob snahi mu ni več živeti. Poseben problem so ločitve zakonov. So primeri, da je borec že tretjič na pisku za stanovanje zaradi ločitev. Zato ni čudno, da so v Kranju že resno razpravljali o stališču, da prošenj ločencev »ploh ne bodo več sprejemali in o njih razpravljali«.

Taki in podobni so primeri življenjskega razvoja, kjer res ni moč potegniti črte pod borce, ker je pač kruto, življenjsko vraščen v svojo družino. V nekaterih primerih to dokazuje veliko mero humanizma, ljubezni do otrok in podobno, kar je treba pohvaliti hkrati pa ob tem nomisliti do kake mere lahko sega to prizadevanje družbe pod imenom skrbi za borce. Seveda so tudi primeri lahkomišelnega in »časni celo izkoriščevalskega značaja kot zahteve po neki pravici in ne resnični potrebi. Teh je sicer malo, a prav zato jih je treba videti, se jim upreti v obrambo moralnega začoščanja ogromne večine prizadetih borcev in družbe nasploh.

KAREL MAKUC

PRAVNA POSVETOVALNICA

ALI SEM DOBIL PRAVILEN ODGOVOR?

Vprašanje: Leta 1956 ste se upokojili in ste vojaški upokojenec. Pred upokojitvijo ste imeli čin kapetana I. razreda. Leta 1961 ste se ponovno zaposlili in ste bili s polnim delovnim časom zaposleni do konca septembra leta 1965. V času zaposlitve vam je zavod za socialno zavarovanje odtrgavo 25 oz. 50 odstotkov od pokojnine. Ko ste prenehali delati, ste vložili na zavod za socialno zavarovanje zahtevek, da se vam čas ponovne zaposlitve od leta 1961 do 1965 šteje v pokojninsko dobo. Vložili ste ustrezen zahtevek, na katerega pa zavod uradoma ni odgovoril. Dobili ste samo ustno obvestilo, da vam tega časa ne morejo upoštevati za povečanje pokojnine, ker ste v času nove zaposlitve imeli nižje osebne dohodke kot pa prej, ko ste bili v službi JLA. Je tako stališče pravilno, sprašujete v pismu in prosite za pojasnilo.

Odgovor: Na kratko vam odgovorimo, da je stališče zavoda za socialno zavarovanje pravilno in v skladu s pokojninskimi zakoni. Ta namreč določa (čl. 54), da se vojaškim zavarovancem, ki so se ponovno zaposlili in zaprosili za ustrezno povečanje pokojnine, priznavajo oziroma vštevajo le tista obdobja zaposlitve po upokojitvi, v katerih so imeli enak ali višji osebni dohodek, kot pa je bila plača, od katere jim je bila odmerjena pokojnina.

KAM NAJ SE OBRNEM ZA PREDČASNO UPOKOJITEV?

S. A. Pregarje

Vprašanje: Stari ste 53 let. Poleti letos ste bili 20 dni v bolnišnici zaradi jeter, srca, ožilja in hrbtenice, zdaj ste še vedno v bolnišnem staležu. Zato bi radi vedeli, kako je zdaj s predčasno upokojitvijo borcev NOV. Udeležbo v NOV imate namreč priznано v dvojnem štetju od 6. 9. 1943 do 15. 5. 1945. Skupne delovne dobe pa imate 25 let. Prejemate tudi borčevski dodatek, ker vaši osebni dohodki ne dosegajo predpisane minimuma. Zato zdaj sprašujete kam se morate obrniti za invalidsko upokojitev. Koliko se odteguje za predčasno upokojitev? Ali pa ne bi bilo morda bolje, da vzdržite na delovnem mestu še dve leti, ko boste stari 55 let?

Odgovor: Najprej pojasnilo glede starostne upokojitve borcev NOV pred 9. 9. 1943. Borci NOV pred 9. 9. 1943 se lahko upokojijo, ko dosežejo starost 55 let in imajo najmanj 20 let pokojninske dobe. Ali pa, ko dopolnijo 35 let pokojninske dobe ne glede na starost. Vi ste stari šele 53 let, pokojninske dobe pa imate 25 let, tako da še ne izpolnjujete pogojev za borčevsko upokojitev po čl. 70 pokojninskega zakona. Pač pa boste čez dve leti stari 55 let in boste takrat izpolnili pogoje za borčevsko upokojitev. Takrat boste imeli tudi že 27 let pokojninske dobe, za toliko let pokojninske dobe pa boste dobili polno, 85-odstotno pokojnino. Zato bi vam svetovali, da vztrajate, kolikor seveda morete, še dve leti na delu, ker si boste potem pridobili pravico do polne, starostne pokojnine.

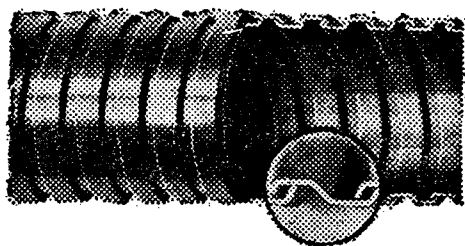
Seveda morate vedeti, da predčasna upokojitev ne velja samo za borce, temveč za vse. Toda za predčasno upokojitev se zahteva 35 let pokojninske dobe in dopolnitev 55. leta starosti. Pri predčasni upokojitvi je seveda pokojnina nižja. Isto velja za invalidsko upokojitev. Ker za predčasno upokojitev po čl. 28 pokojninskega zakona nimate pogojev, bi prišla za vas v poštev le invalidska upokojitev, če menite, da ne boste mogli še dve leti vztrajati pri delu. Predlog za invalidsko upokojitev lahko da zdravnik, ki vas zdravi, lahko pa se tudi sami obrnete direktno na zavod za socialno zavarovanje. Vendar je prvi način primernejši.

INDUSTRIJA METALNIH IZDELKOV

»K L E M O S«

Lenart v Slovenskih goricah

**gibljive
cevi fe—ms**

Železne cevi se uporabljajo za električno instalacijo.

projektira in izdeluje kovinske konstrukcije, AL-u konstrukcije s fasadnimi elementi, izdelava paviljonov, proizvodnja gibljivih cevi in cevi za prednapeti beton, galvanska obdelava kovin, proizvodnja bowdenov s priključnimi elementi.

IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

Mojih 80 let

Osemdesetletna Frančiška Ožbolt, partizanska mati iz Belice pri Osilnici, mati narodnega heroja Jožeta Ožbolta, je obudila spomine na svojo trnovo življenjsko pot, ki jih na kratko povzemamo.

Rodila sem se v Belici pri Osilnici 16. novembra 1891. Oče Blaž Turk in mati Johana, roj. Kalčič, sta imela devet otrok. Oče je bil zelo dober mizar, mojster. Mati je delala na kmetiji, da smo pridržali dovolj koruze, žita in krompirja. Redili smo dve kravi, par volov in toliko prašičev kakor skoraj vsa Belica dandanes. Oče je bil tudi strasten lovec. Lov in njegovo veseljačenje s prijatelji sta nam nakopala težave in očeta prekmalu spravila v grob. Ozebel je na lovu tako, da so mu morali odrezati nogo. Čez leto dni je umrl, nato je šlo pri nas vse navzdol. Zabredli smo v dolgove in zarubili so nam celo pohištvo, tako da smo morali otroci ležati na tleh in peči. Odejo je imela le mati. Materi s številnimi otroki ni nihče pomagal.

V šolo smo hodili osem kilometrov daleč v Osilnico. Seboj smo jemali za malico suhe hruške. To je bilo vse. Včasih je že zapadel sneg, a smo še hodili bosi, da so nam ozeble noge razpokale. Sprosti smo morali za zaslužkom, brž ko smo malo dorasli. Najstarejši, Anton, je odšel za hiapca v Medžimurje, ko mu je bilo šele štirinajst let. Ančka pa je bila že kot dvanajstletno dekletce pestunja. Jaz sem bila pestunja v Malnu, pri družini, ki je pozneje iz nje izšel narodni heroj Ljubo Šercer. Imeli so šest otrok. Hanže je bil Ljubov oče. Pestovala sem njihove otroke tri leta. Potem sem šla za deklo k Ivankovim v Osilnico. Za deklo sem služila tudi pri Jožetu Šercerju, bratranču iz Bezgarjev. Imela sem lepo plačo poleg hrane in obleke, a garala sem kot črna živina. Najmanj po petnajst ur na dan je bilo treba delati na polju in pri živini v hlevu. Imeli so osem govedi in še precej drobnice. Od tam sem šla služiti v gostilno

k Marički Žagar v Papeže. Bil so dobri ljudje. Tam sem manj trpela. Najhujše pa je bilo, ko sem morala po dvakrat na teden peš v Kočevje po tobak. Hodile smo tri ženske po nelahka bremena, saj je morala vsaka nositi po 40 kg tobaka na plečih. Bose smo brusile pete po dolgi poti — kar 60 kilometrov daleč. Od doma smo odhajale že ob dveh ponoči, vračale pa smo se, ko je bila že spet trda noč, šele kdaj ob desetih. Brez bremena smo prišle lahkinih nog po bližnjicah v šestih urah, v Kočevje, vračale smo se pa obložene kot mule, po deset ur ali več.

Varčevala sem zelo skrbno in si prihranila toliko, da se je nabralo za dolgo pot v Ameriko — za sestro Polno. Ko se je ta vrnila iz Amerike, pa sem šla čez morje leta 1908 jaz. Tedaj mi je bilo šele sedemnajst let. Prvič sem se peljala z vlakom iz Kočevja. Iz Ljubljane smo nadaljevali potovanje v Trst, od tam pa z ladjo »Kaiser Franz Josef« v New York. Tam nas je sprejel neki Slovenec, ki mi je priskrbel službo. Bila sem gospodinjstva pomočnica pri slovenski družini Očepek, doma iz Domžal. Sprva sem zaslužila po deset dolarjev na mesec, pozneje pa so mi postopno zvečali plačo na 30 dolarjev. Gospodinja je bila tovarniška delavka. Zato sem namesto nje jaz gospodinjila — delala vse, nakupovala, kuhala, skrbela za otroke... Poleti, ko je bila gospodinja doma na dopustu, pa sem si začasno morala poiskati službo pri drugi družini, pri poljskih Židih, ki so imeli veliko trgovino. Zaslužek sem redno pošiljala materi, ki pa ni nič porabila zase, marveč je prihranek nalagala v hranilnici. Potem mi je pisala, da je v vasi naproday posestvo, in me prosila, naj posodim denar. Posestvo da bi rada kupila za sina Antona. To je

Mati narodnega heroja Frančiška Ožbolt praznuje te dni osemdesetletnico življenja. Na sliki jo vidimo drugo z desne. Iz njene družine je izšlo 6 partizanov. Poleg nje na desni stoji Julijana Šercer iz Papežev, mati dveh padlih partizanov. Tretja z desne je Marija Janež, sestra Frančiške Ožbolt, stara 87 let, ki so ji Italijani ubili sina in zeta, mož pa ji je umrl na Rabu in sin v zaporu na Reki. Četrta je njena sestra Ana Šercer, stara 86 let. Peta je Francka Malnar, ki ji je mož umrl na Rabu. Vse so sodelovale z NOV in vsem so Italijani 21. julija 1942 požgali domove, nje z družinami pa odpeljali v internacijo. In vse so vdove... Na desni je videti kolo opuščenega Ožboltovega mlina.

storila, brat Anton pa mi je denar pošteno vrnil.

Iz Amerike sem se vrnila pred začetkom prve svetovne vojne. Imela sem lepe prihranke. Poročila sem se z Antonom Osvaldom. Mož pa je moral že čez mesec dni k vojakom. Ni še minilo pol leta in že je padel v Karpatih. Po vojni se je vrnil iz Rusije Ivan Ožbolt. Med vojno mu je umrla žena in zapustila nepreskrbljenega otroka. Poročila sva se. Leta 1919 sem kupila razpadajočo Šercerjevo domačijo. Z menoj sta se tja preselila mati in brat Blaž.

V novem domu sem rodila sedem otrok: Antona, Jožeta, Petra, Franco, Ivanko, Draga in Anko. Član družine pa je bil še možev sin iz njegovega prvega zakona.

Mož je bil gozdni delavec že od mladih nog. Zato sem na kmetiji delala predvsem jaz, ker mi mož ni mogel stalno pomagati obdelovati zemljo. Pridelali pa smo dovolj živeža. Redili smo razmeroma precej živine. Zemlja v našem kraju je skopa; tla so kamnita in hribovita. Večina gnoja smo morali znesti na njive v strmino v koših, prav tako pa je bilo treba prenašati pridelke domov. Seno smo nosili z oddaljenih planinskih košenic.

Ko so otroci zapuščali domačo osnovno šolo, nisva mogla z možem poslati nobenega nadalje šolat, saj so si morali začeti sami služiti kruh. Mož je zaslužil komaj toliko, da smo se skromno oblačili in plačevali davke. Naša družina pa je štela kar enajst članov. Pod eno odejo so spali kar po štirje otroci, dokler so bili še manjši. Brž ko so fantje začeli odrasčati, so se pridružili očetu — postali so gozdni delavci. Potem nam je bilo malo bolje. Čedalje več je bilo delovnih rok pri hiši. Fantje so postajali gozdni delavci, oglarji, tesači, dogarji, drvarji... Zgradili smo lepo gospodarsko poslopje, nov mlin in obnovili hišo. Mož je zapustil delo pri Cvaru in odšel na delo v Avstrijo, kjer je bil boljši zaslužek. Hotel si je kupiti nekaj orodja. Tuda v Avstrijo ga je zatekla vojna. Potem se je začelo pri nas strašno trpljenje dolge vojne.

Mož se je vrnil iz Avstrije po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo leta 1941. Kmalu so se okrog njega začeli zbirati možje in fantje. Pozimi 1941/42 je bilo pri nas več sestankov. Prihajal je tudi Anton Muhvič iz Plešč, sosedne hrvaške občine. Sestega marca 1942 zjutraj pa sem zagledala iz kuhinje, da se nam bliža osem oboroženih mož. Odhitela sem v sobo in zbudila moža. Skočil je s postelje in obiskovalcem pohitel naproti na pol oblečen. Pozdravil jih je z dvignjeno pestjo: »Smrt fašizmu!« Odgovorili so mu: »Svoboda narodu!« Tako sem videla prve partizane pri nas. Bila sem kar ponosna, da sem jih zagledala prva v našem kraju.

Med njimi je bil dr. Aleš Bebler — Pri-mož. Domenjeno je bilo, da se bodo sešli pri nas. Sestanka so se udeležili razen mojega moža še sinova Anton in Jože, Anton Muhvič in inž. Zdravko Turk iz Novega kota; tedaj je služboval v Čabru.

Potem so se vrstili sestanki dan za dnem. Včasih se je zbralo toliko partizanov in drugih ljudi, da se je človek težko premaknil in ni bilo več prostora, da bi vsi sedli. Kuhinja je »obratovale« dan in noč. Čutili smo se močne in mislili, da svoboda ni daleč.

Potem pa se je začela italijanska ofenziva. Italijani so prišli v vas 21. julija 1942. Ze poprej je župnik v Pleščih razglašal, da morajo biti vsi moški doma, sicer gorjel

Če bi Italijani ugotovili, da koga ni doma ali če bi bil dom prazen, naj pripiše sam sebi... Ljudje so se ravnali po tem, le pri nas sem ostala doma sama. Tako so me zalotili tisti dan sámo, ko sem mesila testo iz 40 kg moke — za kruh, ki bi ga naj dobil partizanski štab v Taborski steni nad našo vasjo. Surovo so me pograbili pred pečjo, ko sem imela lopar v rokah, me pahnili na prosto, potem pa me pred hišo zastražili. Postavili so me k zidu, medtem ko so drugi v hiši premetavali in razbijali, brskali, kaj bi kazalo ukrasti. Ko so si prilastili, kar jim je prišlo pod roke, so hišo zažgali. Niso še odšli, ko je nekje zgoraj v hribu zaropotal partizanski mitraljez. Italijani so na vrat in nos zapustili vas in tudi mene.

Ogenj je ugasnil, tako da požar ni zajel hiše. Tistega dne pa so zgoreli vsi drugi domovi v naši vasi. K nam so prišli požigati spet čez nekaj dni, tistega dne, ko so v Taborski steni napadli partizanski štab. Tedaj sem od zgoraj nad vasjo na gori vse to videla. Bilo je 24. julija, ko je divjal tisti boj v Taborski steni.

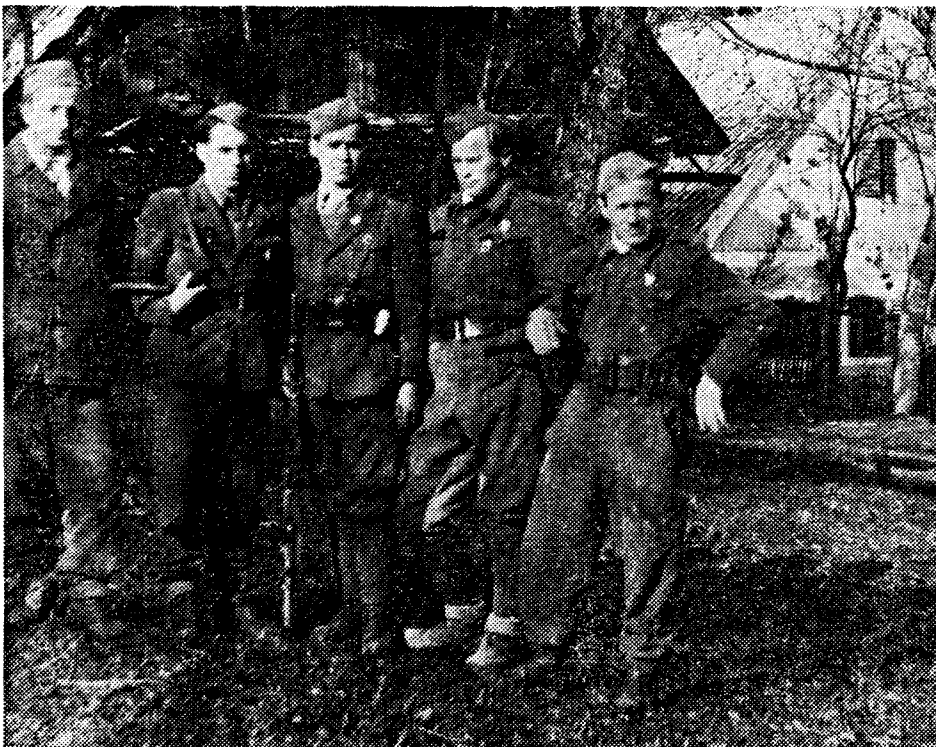
Ostala sem z otroki sama. Zatekla sem se k sestri. Pozneje so me Italijani odgnali na Rab, kjer smo veliko pretrpeli. Po italijanski kapitulaciji sem se vrnila domov. Na pogorišču doma, v kleti, ki se je ohranila pod oboki, sem zakurila in postlala z listjem na betonskih tleh. Potem pa sem morala hoditi prosjačit po vaseh, celo daleč v ribniške, kočevske in belokranjske vasi, da nismo pomrli od gladi. Na srečo nam je tedaj nepozabni tovariš Rudi Cvar poslal kravo, da smo imeli mleka po malem kar za vso vas.

Vojna se je še dolgo vlekla. Veliko strahu sem pretrpela med nemško ofenzivo in še hujše je bilo ob koncu vojne. Na razvalinah našega doma v Belici so namreč naši borci zgradili usnjarno notranjskega vojnega področja. V nji je delalo okrog dvajset partizanov. Pridivjali so ustaši, Nemci in četniki. Malo pred tem so opazili mojega moža, ki je prišel iz svoje anote, centralne tehnike KPS, in druge partizane. Prihajal je po vrtu, drugi pa so že zbežali. Strela sem se, ker sem pričakovala, da bo vsak trenutek zaropotalo in ga bodo ustrelili doma, na pragu svobode. Ni opazil sovražnika za hišo. Zakričala sem: »Ata, beži, ne naprej!« Tisti trenutek so že začeli streljati. Ob mlinških kolesih je skočil v strugo Belice in se pognal navzdol po potoku. Srečno je ušel. Nato se je pridružil potujočemu delu partizanskih bolnišnic Rudi Cvara. S Cvarom je sodeloval že od začetka. Z njim sta potem gradila partizanske bolnišnice in drugo.

Po tistem streljanju so stopili predme sovražni vojaki. Prijeli so me z mojo najmlajšo hčerko Anko, ki ji je bilo šele dvanajst let. Ze so mi stopile pred oči vse strahote, ki sem jih dotlej doživela, od prvega požiga doma, trpljenja na Rabu in životarjenja po vrnitvi. Pristopili so nemški oficirji in me začeli zasliševati. Za silo sem obvladala nemščino. Skušala sem pogovor speljati v drugo smer. Povedala sem, da smo si postavili te barake po vrnitvi z Raba, ko nismo imeli strehe, in da živimo v hudi revščini. Rekla sem, da si kar sami strojimo usnje, ker smo vsi bosi. Moral je priznati, da smo res veliki reveži, saj tega ni bilo mogoče skriti. Tako se jim

(Nadaljevanje na 13. strani)

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

V prejšnji številki smo objavili fotografijo s partizanskim avtobusom na pogon z ogljem. Ludvik Lipušček iz Tolmina, Kosovelova 1/a, nam je v zvezi s prizorom na fotografiji napisal tole pojasnilo: »V letu 1944 in 1945 je delovala na osvobodnem ozemlju Dolenja Trebuša — Cerkno (po glavni cesti) avtoprometna zveza in sicer z zaplenjenimi avtobusi in tovornimi avtomobili. Ker je primanjkovalo tekočega goriva (bencina), so bila ta vozila preurejena na pogon z ogljem ali drvini. Ko sem si dobro ogledal objavljeno fotografijo, sem ugotovil, da je bila posneta v moji rojstni vasi Dolenji Trebuši, in sicer pri gostilni »Pod koritom«, kot pravimo po domače, to je ob mostu z nadvoznim obokom, kjer je bila zadnja partizanska avtobusna postaja na cesti proti Mostu na Soči. Do tam so prevažali in odvažali borce in potrebno opremo, ki so prihajali iz Čepovana ali pa bili namenjeni na tamkajšnje področje. Po mojem je ta fotografija nastala pozimi l. 1944 in 1945, ker se vidi na tleh sneg, streha stavbe je pokrita s snegom, pa tudi oreh je gol (brez listja)...« Ludvik Lipušček v nadaljevanju svojega pisma o Danilu Šuligoju sporoča, da je bil tiste čase bolničar v partizanski bolnišnici »Franji« pri Cerknem, sedaj pa živi v Bovcu in dela v turistični pisarni Avtoprometa Gorica v Bovcu. Priporoča nam, da bi se za nadrobnejša pojasnila obrnili nanj. Upamo, da tudi Šuligoj prebira naš list in da ga za pojasnila ne bo treba posebej prositi. Nič natančnejšega pa nam ni Ludvik Lipušček mogel napisati o partizanih na sliki; da pripadajo enotam 9. korpusa, sami vemo. Upamo, da se bo oglašil še kdo, tovarišu Lipuščku pa za prijazno pismo najlepša hvala!

Zdaj je na vrsti nova nepojasnjena fotografija. Predstavlja petero partizanov, nastala pa je v teh dneh pred 28. leti. Ali so kurirji, obveščevalci ali kakšen štab, ali katerega od njih poznate po imenu in primku ter partizanskem imenu, pa kakšno dolžnost je opravljal? Vsak podatek nam bo dobrodošel.

KULTURNI OBZORNIK

Knjižni program Zavoda 'Borec' za leto 1972

Zavod »Borec« je na zadnji seji delavskega sveta, ki je bila prejšnji teden, dokončno sprejel oziroma potrdil knjižni program za prihodnje leto. »Doslej smo izdali že več kot milijon izvodov knjižnih del.« Je ob tej priložnosti povedal glavni urednik založbe Vladimir Kavčič. To pa je številka, ki glede na ozko specializiranost založbe — vse izdaje so namreč vsebinsko izključno vezane na drugo svetovno vojno ter osvobodilna in napredna gibanja sodobnega časa — predstavlja zavidljiv uspeh ene izmed založniških dejavnosti na Slovenskem. Posebno v današnjem trenutku, ko bi bilo pričakovati naveličanost knjižnega trga za tako imenovano vojno literaturo, je presenetljiv tudi podatek, da je bila v letošnjem letu knjiga Jožeta Vidica »Beg z morišča« razprodana v dobrih treh mesecih, da ne govorimo o »Ukani« Toneta Svetine, ki je pred kratkim doživela že svoj tretji ponatis ter je njena celotna naklada presegla že dvajset tisoč izvodov. Če temu dodamo še za slovenski prostor razmeroma visoke naklade časnika »TV-15« (45.000 izvodov), revije »Borec« (2.800 izvodov) in mladinske revije »Kurirček« (35.000 izvodov) lahko zapišemo, da opravlja zavod »Borec« s svojo založniško dejavnostjo pomembno poslanstvo, katerega vrednost bo lahko — posebno kar se tiče del iz našega narodnoosvobodilnega boja — dostojno ovrednotil pravzaprav šele jutrišnji dan.

Vilko Kolar

LAČNI, TODA POGUMNI

Knjiga opisuje dogodke v Mariboru, Ptuj in Varaždinu ob nemškem napadu na Jugoslavijo, nekaj dni obrambnih bojev, pot v nemško ujetništvo in ujetništvo samo. Spomine preveva globoko domoljubje in kljub lakoti ter nasilju zaupanje v osvoboditev naših narodov. Nazorno prikazuje tudi odnose med vojnimi ujetniki, zlasti med srbskimi, hrvaškimi in slovenskimi častniki — med tistimi, ki so klonili pred okupatorjem, in tistimi, ki so kljub trpljenju ostali zvesti svojim domoljubnim idealom. Čeprav je vojno ujetništvo doživelo in preživelo na stotisoče naših fantov in mož, imamo iz njihovega življenja in boja le malo pričevanj. Kolarjevi spomini so prva knjiga v slovensčini, ki je posvečena usodi, življenju in boju naših vojnih ujetnikov v nemškem ujetniškem taborišču.

Vinko Trinkavs

PRVI BATALJONI

V romanu, ki je nadaljevanje lansko leto objavljene Črne doline, obravnava avtor začetke osvobodilnega gibanja v Zasavju, nastanek prve revirske čete in prvega štajerskega bataljona. Opisuje boje in delovanje teh dveh enot, prve usodne izdaje in množična streljanja talcev na tem področju, v drugem delu knjige pa tudi že pohod Druse grupe odredov prek Gorenjske na štajersko poletje 1942. Roman se večidel naslanja na znana dejstva, vendar jih pisec obravnava na svoboden, umetniški način — skozi doživljaje posameznikov v vsej njihovi usodni zapletenosti, torej v novi in svojevrstni osvetlitvi oseb in dogodkov, o katerih smo že slišali, a nam jih zgodovina ni znala povsem razjasniti.

Sami al Joundi

ŽIDJE IN ARABCI

Avtor, sirijski pesnik, publicist in politični delavec, nas v svoji razpravi, ki je bila prevedena že v več svetovnih jezikov, izčrpno seznani z nastankom in zgodovino arabsko-izraelskega spora od konca prejšnjega stoletja do današnjih dni. Za nas je zlasti zanimiva zgodovina cionizma, rasistične židovske organizacije, ki je položila temelje današnjemu Izraelu in hkrati ustvarila tudi ideološko osnovo za fizično iztrebljanje Arabcev. Skratka: krovica novih in pretresljivih podatkov celo za tiste, ki vsak dan berejo o bližnjemzhodni krizi.

Zvonimir Kulundžić

POLITIKA IN KORUPCIJA V STARI JUGOSLAVIJI

To je pravzaprav politična zgodovina stare Jugoslavije, obravnavana s posebnega zornega kota. Pisec je namreč zbral obsežno dokumentarno gradivo o tem, kako so vplivni politiki izkoriščali svoje položaje, kradli državno imetje ali si ga prisvajali na druge nepošteno načine, kako so se pustili podkupovati doma in v mednarodnih poslih, kako jim je bila država molzna krava, interesi narodov pa le izgovor za njihove mahinacije. Pred vojno je le majhen del teh reči prišel v javnost, danes pa so dostopni malodane že vsi viri, ki dajejo porazno sliko tedanje politike in korupcije.

Jean-François Steiner

TREBLINKA

Knjiga o uničevalnem taborišču Treblinka, kjer so nacisti pomorili skoraj 800.000 Židov, je v zadnjih nekaj letih doživela vrsto izdaj in prevodov. Njena aktualnost je zasnovana na vprašanju, ki ga pogosto zastavlja današnja mlada generacija in ki ga v tej knjigi na osnovi dokumentov in ustnih pričevanj skuša razrešiti tudi avtor: zakaj se je na stotisoče nacističnih žrtev tako vdano

v usodo in brez volje do upora pustilo gnati v smrt in kako je bilo mogoče, da je nekaj sto Židov, ki je v Treblinki opravljalo likvidatorski posel nad lastnim ljudstvom, tvegalo upor. Odgovor je preprost: v Židih je živela misel, da se mora iz tega pekla rešiti vsaj en izbranec in povedati svetu resnico o Treblinku — za vsakršno ceno.

Roman Bratny

VARŠAVSKI UPORNIKI

Delo opisuje mlade fante, udeležence znane varšavske vstaje prvega julija 1944. Vstaja je trajala triinšestdeset dni in v njej je izgubilo življenje več kot 25.000 borcev in več kot 200.000 meščanov, Varšava pa je bila do tal porušena. Mladi ljudje, ki so sodelovali v vstaji, so bili prepričani, da je njihov boj sveta dolžnost do domovine — zato ni čudno, da usode nekaterih varšavskih junakov izzvene skoraj tragično.

Konstantin Simonov

ŽIVI IN MRTVI

Iz skupine treh romanov, v katerih pisatelj obravnava drugo svetovno vojno, je ta prevod že drugi, ki ga predstavljamo slovenskim bralcem. Kot v drugih dveh tudi v tem romanu išče pisatelj odgovor na vprašanje, kdo je kriv za tragedijo sovjetskega ljudstva, ki je nepripravljeno dočakalo vojno leta 1941. Vzroke za to išče v predvojnih časih stalinskih čistk, zato ne prikazuje samo heroične plati sovjetskih vojakov, marveč se loteva tudi vprašanj, ki zadevajo obdobje »kulta osebnosti« in uničujoče nezaupanje, ki se je bilo razraslo med ljudmi.

Jens Kruuse

ORADOUR SUR GLANE

To je kraj na Francoskem, ki je danes znan po vsem svetu. Med drugo svetovno vojno so ga Nemci v celoti požgali in porušili, vse njegove prebivalce od starcev do dojenčkov pa pobili. Krivce so našli osem let po vojni, toda nemški oficirji, ki so bili za zločin najbolj odgovorni, so bili že mrtvi ali pa so se spretno izmaknili roki pravice. Pred sodišče so tako postavili enaindvajset vojakov — od teh je bilo štiriinajst Francozov iz Alzacije — ki so jih bili Nemci nasilno vtaknili v esesovske uniforme. Obtožence so amnestirali, toda zločin je ostal in z njim tudi vprašanje, kdo ga je zakrivil in kdo zani odgovarja.

Richard Gott

GVERILA V LATINSKI AMERIKI

Za to obsežno dokumentarno delo je angleški zgodovinar in publicist več let zbiral gradivo na samem kraju dogajanja. Gverilska gibanja, ki so zadnje desetletje kroničen pojav v teh deželah, je osvetlil vsestransko in jih tako približal evropskemu bralcu, ki o njih ve komaj kaj več od tistega, kar je bral v dnevnem časopisu.

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

KLIC

Dečki, vstanite,
čas gre v pomlad.
Konje sedajte,
nože brusite,
v polje pa pojdejo
žene orat.

ANA GALE

BELEŽKE

KROŽEK »JANKA PREMRLA-VOJKA«

V Trstu so odprli krožek, ki združuje slovenske visokošolce, dijake srednjih šol in mlade delavce. Namen krožka, ki so ga poimenovali po narodnem heroju Janku Premrlu-Vojku, je vzpodbujati mladino k študiju problemov današnjega časa, predvsem pa povečati zanimanje za narodnostno vprašanje.

ENA S KONGRESA KULTURNE AKCIJE

Znani beograjski gledališki umetnik Ljuba Tadić trdi, da je na kongresu kulturne akcije v Kragujevcu zabeležil besede enega izmed »kulturnih« delavcev: »Negacija vsake realizacije kot predhodnice emancipacije na poti totalne socializacije.« Skupina kulturnih delavcev se je na vso moč trudila ugotoviti, kaj je želel ta kulturni delavec z zapisanimi besedami pravzaprav povedati. »S posebnimi metodami nam je uspelo ugotoviti — da so to bile variacije na temo kretenizacije!« pravi Tadić.

BOJAN ADAMIČ: TO BOLII

BOJAN ADAMIČ, APRILA 1945 V ČRNOMLJU

Bojan Adamič se hučuje, ker piše glasbo za »Sutjesko« skladatelj Mikis Teodorakis:

— Naj o borbi in pesmi, ki nas je vodila v tej borbi, poje tuj človek?! Teodorakis je velik skladatelj s »Sutjesko« in brez nje, mi pa smo se pokazali majhni, ker teptamo po svoji časti! Ali Baranović in Hristić pa petnajst drugih skladateljev in končno jaz — nismo zreli, da napišemo glasbo, ki smo jo umislili in ki živi v nas?! Ne, jaz verjetno niti nisem revoltiran, mene to samo boli...

»KAKO UMRETI?«

Pred dnevi so začeli v turističnem kosovskem mestu Peći snemati prvi umetniški film s kosovsko tematiko. Naslov filma je »Kako umreti?« Pripoveduje o dveh pomembnih narodnih junakih s Kosova, Rami-za Sadika in Miladina Popovića in o njunem revolucionarnem delu v narodnoosvobodilnem boju. Režiser filma, ki je hkrati pisec scenarija, je Miki Stamenković, vse naslovne in druge vloge pa bodo igrali izključno igralci s Kosova. Tudi glasbo za film je napisal kosovski skladatelj Rezhoo Muligi. Podjetje za proizvodnjo filmov »Kosovo-film« je v dveh letih kolikor obstaja, posnelo nekaj manjših filmov, vendar je film »Kako umreti?« najboljše delo te najmlajše filmske hiše v naši državi.

SPOMENIK MOŠI PIJADU

Ob proslavi osemindvajsetletnice Tanjuga, ki je bila nedolgo tega v Beogradu, je predsednik zvezne skupščine Mijalko Todorović odkril spomenik ustanovitelju Tanjuga Moši Pijadu. Svečanosti so se udeležili vidni družbeno-politični delavci, nekateri člani prve redakcije Tanjuga, Pijadova vdova in delegacija mesta Jajce, kjer so bili prvi prostori uredništva Tanjuga.

PREPOVEDANI »VIDICI«

Beograjski javni tožilec je prepovedal razpošiljanje najnovejše številke lista Zveze študentov Beograda »Vidici«, ker je uredništvo brez kakršnegakoli posebnega pojasnila objavilo v njem nič več in nič manj kot 76 fotografij Adolfa Hitlerja in njegovih pajdašev Hessa, Bormana, Goebbelsa, Rosenberga in drugih.

POTUJOČA KNJIGARNA

Partizanske knjige bo v:

četrtek, 11. novembra 1971 v Mirni;
petek, 12. novembra 1971 v Mokronogu in v

soboto, 13. novembra 1971 v Šenturpu.

torek, 16. 11. 1971: v Loki
sreda in četrtek, 17. in 18. 11. 1971: v Sevnici

petek, 19. 11. 1971: v Krmelju
sobota, 20. 11. 1971: v Šentjanžu

Štefanija Podbevšek

SVETI URH

Knjigo, ki je pred leti doživela izredno zanimanje javnosti in je bila nekajkrat nagrajena kot pomembno pričevanje o polpretekli, za ves narod usodni dobi, bo izšla v novi izdaji Delo Štefanije Podbevšek bo dopolnjeno z nekaterimi novimi podatki in dognanji, ki bodo razpito belogardistično morišče še bolj vsestransko osvetlili ter nudili popolnejši vpogled v eno najbolj mračnih poglavij druge svetovne vojne in revolucije na naših tleh.

Matevž Hace

KOMANDIRJEVA POVEST

Nova pripoved znanega partizanskega pisatelja prihaja pred nas z vso značilno barvitostjo njegovih najboljših del. Kot temeljit poznavalec kmečkega življenja in človeka nam Hace s skopimi potezami oživlja značilne kmečke like, fante in dekleta v odrasčajoči dobi, pa starejše, že prekaljene v življenjskih izkušnjah in v njihovi globoki navezanosti na zemljo ter usodo vsega naroda, kar vse skupaj zadobi v vojni vihuri nove razsežnosti.

Tankisti, bojte se jih...

V sleherni samostojno delujoči udarni sili, ki je neodvisna od okolja in brez povezave z zaledjem, igrajo posebne enote, namenjene zaščiti glavnine, izredno pomembno vlogo. Ena takšnih enot je tudi odred majorja Radmila Oroza. V primeru vojne bi — podobno kot med nedavnim manevrom Svoboda 71 — varoval izpostavljeni bok ali krila brigade, ki sicer lahko postanejo žrtve nenadnih operacij sovražnikovih oklopnikov. Slednjih pa ni moč zlahka odpoditi. Kos so jim edinole specialne naprave (protitankovske rakete, samohodni topovi, minometalci itd.) s kakršnimi je opremljen »team« majorja Oroza.

Zakaj »team«, se boste nemara vprašali. Zato, ker borci, ki sem jih pred dobrim mesecem dni našel v gozdiču ob vasi Ska-kavac, nekaj kilometrov nad Karlovcem, delujejo kot dobro namazan stroj, kot nogometna ekipa, v kateri vsak posameznik natančno pozna svoje naloge.

»Manevru smo podredili celoten, tedne in tedne trajajoč učni program, katerega bistvo sta bila izpopolnjevanje gibljivosti ter vadba pravičnega, koordiniranega učinkovanja raznih vrst tehničnih sredstev. Upam si trditi, da so vojaki dobro pripravljene in da ne bodo zlepa odpovedali,« mi je pojasnjeval namestnik komandanta, sklicujoč se na rezultate 260-kilometrskega poskusa marša.

Skupaj sva obšla tabor. V senci krošenj sem zaman oprezal naokrog in iskal skrito orožje. Razen treh nedolžnih tovornjakov in gručice šotorov ni bilo videti ničesar.

»Dobro smo skriti, kajne? Ampak ne brez vzroka. Predsinočnim so nas napadli partizani. Očitno vedo, za kakšne vrste enote gre. No, spopad smo prestali brez

posledic; diverzantom ni uspelo priti do samohodk. Ampak branilca ne gre nikdar podcenjevati. Zvit je in gotovo še ni rekel zadnje besede.«

Nato so me popeljali k maskiranemu oklepemu vozilu. Samo debela topovska cev in mitraljez sta štrlela iz gostega grmičevja. Če bi imel več časa, bi zlezal v notranjost jeklene pošasti, ki je možna utišati najtežje tanke.

Toda medtem so varovanci operatorja Baška Milanova, najboljšega merilca v odredu, vrh bližnjega hriba namestili raketo. Mala kovinska cigara je — če pade v prave roke — strašno orožje. Ob skladnem sodelovanju s prej naštetimi borbenimi sredstvi postane ščit in meč brigade. Med danes znanimi razbijači tankov ji skorajda ni para.

Izza bližnjega skednja so žarčili sovražni, a hkrati zanimanja polni pogledi domačinov. Kdo bi vedel, kaj pomenijo? Jih morda mika dragoceni projektil? Malo verjetno. A vojska na okupiranem ozemlju si ne sme

Obrambna vzgoja

Težki mitraljez na tej skrbno zamaskirani samohodki je nevaren tako pehoti kot tudi lahkim transportnim vozilom in letalom.

privoščiti nobenega tveganja. Odgovorni starešina zato nemudoma pokliče okrepitev in sestavi patroljo, ki nepovabljenim opazovalcem odpove gostoljubje. »Lažje je iz-

puliti tigru zob, kot pa nam ukrasti en vijak,« so še pristavili oprezni pogrebci tankov. Prepričan sem bil, da mislijo resno. IGOR GUZELJ

PREDLAGAJO SPREMEMBE

V dokaž obširnih razpravah o tem, kako naj bi v bodoče pri nas urejali razne zadeve, so prišla na dan različna stališča kot hotenje različnih plasti in skupin. Med drugim smo začeli tudi dokaž odkrito razpravljati o naši vojski, ker je včasih veljalo bolj ali manj za nekaj skrivnostnega in nedosegljivega.

Pred kratkim je razpravljajal o vojski tudi izvršni odbor Hrvaške matice. Sprejel je več predlogov, tako naprimer:

Ukinili naj bi naziv Jugoslovanska ljudska armada, ki zdaj velja za našo vojsko. Po njihovem mnenju je tak naslov nastal za časa, ko so se porajale centralistično-unitaristične težnje in ko so z njim skušali odpraviti republiški značaj vojske, kakršen je nastal med osvobodilno vojno, ko je poveljeval enotam NOV republiški glavni štab in ko so se imenovale vse enote tudi po republiki kot na primer NOV in PO Hrvaške, Slovenije, Srbije itd. Name-

sto imena JLA naj bi se vojska imenovala Oborožene sile SFRJ.

Državljeni vsake republike naj bi služili vojaški rok v svoji republiki, kjer bi bil tudi službeni jezik tak, kakršen je v republiki. Mornarica in letalstvo pa morata imeti enoten jezik. Zato naj bi veljal za uradni jezik v letalstvu srbski, v mornarici pa hrvaški. Večina obale je namreč hrvaške in naša vojna mornarica nadaljuje tradicijo hrvaške mornarice.

Podali so tudi več predlogov glede delovanja republike pri določanju politike v obrambnih pripravah, o odnosu med operativno vojsko in predstavniki republiške suverenosti ter o odnosu med operativno vojsko in teritorialnimi enotami.

Ti predlogi izhajajo iz nezadovoljstva s sedanjim stanjem, ki po njihovem mnenju krni republiško suverenost. Ustavna dopolnila pravijo, da samo polovičarska rešitev.

Založba

MLADINSKA KNJIGA

RAZNOLIKO — ZANIMIVO — AKTUALNO — IZVIRNO v zbirki »PRIČEVANJA«

Znani politični komentator Janez Stanič je avtor knjige

Bolgarija in Makedonija

ki je kot zadnja v letošnjem letniku izšla v zbirki Pričevanja. Tako občutljive teme, kot je tako imenovano makedonsko vprašanje, ki je že več desetletij osrednja sporna točka v mednarodnih odnosih med Bolgarijo in Jugoslavijo, se avtor loteva spretno, z nizanjem dokumentiranih argumentov, predvsem pa pogumno. Cena te izredno zanimive knjige je 15 din.

Letos so v Pričevanjih izšla že tri pomembna dela: V. N. Giap: LJUDSKA VOJNA — LJUDSKA ARMADA (9 din) (O velikih zmagah vietnamskega ljudstva)

Marcello Argilli: CRNI OTROCI (9 din) (Fašizem, kot ga občutijo otroci)

Roger Garandy: VSA RESNICA

Cena te knjige, ki je razburila vrhove zahodnoevropskih in sovjetske partije, je 15 din.

Te, prav tako pa tudi ostale knjige, ki so v zbirki PRIČEVANJA izšle v prejšnjih letih, lahko kupite v vseh knjigarnah ali jih naročite pri zastopnikih, poverjenikih in akviziterjih, s priloženo naročilnico pa pri Mladinski knjigi, Direktna prodaja, Ljubljana, Titova 3.

NAROČILNICA

Podpisani(a) _____

Natančen naslov _____

Zaposlen(a) pri _____

Nepreklicno naročam knjige zbirke PRIČEVANJA:

Znesek _____ din bom poravnal(a) takoj po prejemu računa in položnice

na tekoči račun Mladinske knjige, Ljubljana, 501-1-30/1.

(VPIŠITE NASLOV IN ZNESEK, na položnici ob vplačilu navedite, prosimo namen vplačila).

Datum: _____

Podpis: _____

TUDI PRAVI IZBOR POHIŠTVA IN STANOVANJSKE OPREME POGOJUJE VAŠE ZADOVOLJSTVO DOMA!

Če se boste selili v novo stanovanje ali želite stanovanje preurediti in dopolniti

obiščite
specializirano
BLAGOVNICO S STANOVANJSKO OPREMO

nama v Ljubljani

Nudimo vam primerno, kvaliteto in ceneno

- SOBNO POHIŠTVO — v sestavljenem in klasičnem programu
 - DNEVNE SOBE IN SEDEŽNE GARNITURE
 - OPREMO ZA KUHINJE, JEDILNICE IN DNEVNE KOTE — v sodobnem in klasičnem stilu
 - POPOLN ASORTIMENT OBLAZINJENEGA POHIŠTVA
- in vse druge potrebščine, brez katerih stanovanje ni popolno:
- LESTENCE — stilne in moderne
 - PREPROGE — od preprostejših do dragocenih
 - ŠTEVILNE DESENE ZAVES IN DEKORATIVNEGA BLAGA

skratka,

NUDIMO VAM BOGATO IZBIRO CELOTNE STANOVANJSKE OPREME, POD ENO STREHO, POČENI IN TUDI NA POTROŠNIŠKI KREDIT.

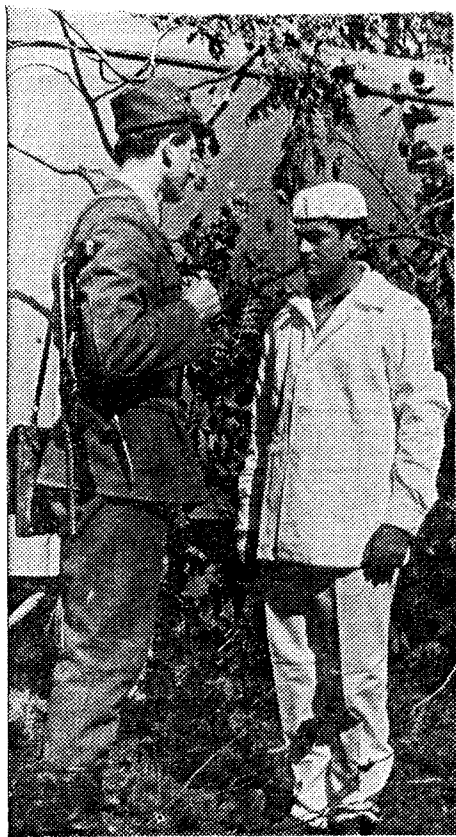

in ljudska zaščita

Tudi peki so bili »žrtve napada«

Star, znan pregovor pravi, da »prazna vreča ne stoji pokonci«. Z izdatno hrano potešen želodec je pač nepogrešljiv zaveznik dobre volje, delovnega poleta in učinkovitosti. To kajpak vedo tudi vojaki, ki že od pamtiveka sem veljajo za najbolj lačen sestavni del sleherne organizirane družbe. Kuhar in pek sta v armadi velespoštovana poklica. Vsebinska orjaških kotlov dostikrat odloča o uspehu ali neuspehu borbenih operacij; če so preplitki in če pod pokrovko ne skrivajo drugega kakor nekaj sto litrov brezoblične, zvodenale godlje, bo godrnjava vojska postala mlahava, nesposobna kakršnih koli zahtevnejših akcij. Žal pa je ravno v vojnih razmerah, na fronti, ko naj bi borci dali vse od sebe, preskrba dostikrat otežkočena. Načrtovalci nedavnih manevrov so zato intendantom posvetili veliko pozornost. Glavna štaba obeh strani, »modre« in »rdeče«, sta enotam obljubila, da ne bodo otepale le suhih obrokov, torej konzerv in koncentratov, temveč pretežno sveža, topla jedila in sproti pečen kruh. Dasi napovedi nismo jemali čisto resno, se je vendarle uresničila. Toda cena uspeha ni bila majhna. Plačali so jo seveda požrtvovalni »ljudje v belem«. Namesto obrabljenih izrazov hvalečnosti jim posvečamo pričujoči prispevek, ki sicer govori o pekarskem vodu podporočnika Miloša Gajića, ki pa hkrati obravnava probleme, s kakršnimi je bržkone imela opravka še marsikatera podobna skupnica mesilcev testa in »virtuozov« kuhalnice.

Gajić in njegovi varovanci, razdeljeni v tri oddelke oziroma izmene, so morali zagatati s kruhom nič manj kot celo brigado. Kljub najodobnejši premični mehanizirani pekarni, ki je začela obratovati komaj 45 minut po prihodu v začasni tabor intendantske čete in ki zmora izbruhati kar 4992 kilogramskih štruc dnevno, si med vojaško vajo niti en sam njen »strežnik« ni utegnil privoščiti več kakor tri, štiri ure nepretrganega počitka; dve desetini sta gnetli testo in ga vlagali v razbeljene peči, tretja je, podobna čuječi volčji samici, varovala dragoceni objekt pred nenadnimi napadi partizanov. Potem so vloge zamenjali in igra se je nadaljevala. Zastojev ni bilo.

Podporočnik Miloš Gajić in desetar Ivica Vujičić pred »svojo« premično pekarno.

»Če sem zadovoljen s pobi, sprašujete? Zadovoljen je prešibak izraz. Napišite, da so me navdušili, da so izredni. Komandanu smo obljubili, da bo kruha dovolj — in dovolj ga je. Obljubili smo mu tudi, da bomo dvignili kvaliteto — in odtlej ni več pripomb.« mi je pripovedoval mladi častnik. — Ste morda odkrili kakšno skrivno formulo, kak taje recept, ki vam zagotavlja tolikšne uspehe?

Intervjuvančev obraz je spreletel prizanesljiv smehljaj:

»Nobene formule ni vmes, verjemite. Skrivnost tiči v večji izvežbanosti kolektiva, v organiziranosti, v bolj strokovnih prijemih, v neprestanih kontrolah surovin... Komandirji oddelkov so končali pekarske tečaje in prav nič ne zaostajajo za svojimi civilnimi kolegi. Kruh izpod njihovih dlani dolgo obdrži svežino, saj uporabljajo metode, ki ustrezajo najstrožjim predpisom o pripravi živil.«

Krepka postava, zdravo telo ter naklonjenost intendantskega oficirja — in pot h kasarniški »mentrigi« ti je odprta, sem nekoč slišal razlagati dvojico bivših SMB pekov. Naštetih pogoji so danes, razumljivo, sila pomanjkljivi. Sleherni član Gajićeve družine je, denimo, obiskoval poseben intendantski tečaj, zbrane izkušnje pa kasneje, v praksi, še izpopolnil.

— Ali kaj pogrešate pokanje in borbo? Čeprav opravljate nadvse pomembno nalogo, ste v bistvu vendarle vojaki.

»Pokanje da pogrešamo? Hudo se motite. Mar menite, da samo tako za šalo, iz gole objestnosti in predpisom na ljubo noč in dan šarimo okrog pekarne? Kje neki! Dva večera zapored smo že bili žrtev napada mladinskih teritorialnih enot »rdečega«. Ropotalo je, da bi bolj ne moglo. Kakor vidite, smo jih obakrat odbili. Veste, s puško v roki niso moji fantje nič slabši kot pri obračanju loparja.«

Najprizadevnejši je tretji oddelček. Desetarja Ivica Vujičića so v znak priznanja prejšnji dan sprejeli v ZK, medtem ko vojake Bečerijske, Nikajke, Nikasa, Miteva, Stevraga, Kosima, Miredanovića in Karavičaja brez dvoma čakajo nagradni dopusti. Krvavo so jih zaslužili.

IGOR GUZELJ

Motijo radijske oddaje

Med zadnjo vojno, ko so mnogi naši ljudje skrivaj poslušali zavezniške radijske oddaje, da bi tako zvedeli za resnico o dogodkih po svetu, so se nemalokrat jezili na motnjami. Skoraj vedno je glas napovedovalca zadušil nekakšen hrup. Nacisti in njihovi zavezniki so na istih valovnih dolžinah, na katerih so oddajale zavezniške radijske postaje, s svojimi oddajniki oddajale močan hrup. Tako so na določenih območjih povsem onemogočili poslušanje zavezniških postaj.

Po vojni je s tem nadaljevala zlasti Sovjetska zveza, po njenem zgledu pa so isto počeli tudi v drugih državah, kjer so se bali, da ne bi ljudje zvedeli kaj takega, kar je uradna propaganda zamolčala ali izmaliličila. Zato so nekatere države sprejele v okviru Organizacije združenih narodov posebno deklaracijo o svobodi izmenjave obvestil. V tej je bilo izrecno prepovedano motenje radijskih oddaj. Podpisnica te deklaracije je tudi Bolgarija...

Vendar to bolgarskih oblasti nič ne moti, ko gre za oddaje radia Skopja. Ta oddajnik je eden izmed najmočnejših v Evropi in ga poslušajo mnogi Makedonci v tujih državah, celo v Ameriki.

Pred kratkim so na radiu Skopje začeli dobivati na stotine pism iz Bolgarije, zlasti iz Pirinskega kraja, kjer žive Makedonci. Poslušalci se pritožujejo, da ne morejo poslušati radia Skopje zaradi motenj.

Ko gre za Makedonce, ki nimajo v socialistični Bolgariji narodnostnih pravic in jih neusmiljeno prištevajo kar med Bolgare, je takoj jasno, koga in zakaj čevljev žuli. Uradna Bolgarija leta 1971 v nasprotju z vsemi sprejetimi načeli in uradni vljudnosti na tak nesodoben način skuša prepričati Makedoncem poslušanje radijskih oddaj v materinskem jeziku...

Z zborom „Srečko Kosovel“

Piše: RADO SIMONITI

Ugovorov na vaji ni bilo. Rekli pa so: »Če bi mi stoji zapeli, potem bi se čisto drugače slišalo, sedé se pa ne da peti...« Mimogrede, kasneje so marsikdaj prosili, če se lahko usedejo. Bil sem za to, da pojo stoji. Vdih jih je Mirko Černigoj in res je zagrnelo. Pred barako se je kar trilo poslušalcev in vzklil: »Fantje, madonca fejest ste jo uredili,« jih je uveril, da najbrže jaz le ne vem, kako je prav in kako ni.

To štirurno srečanje pa je bilo zame nadvse dragoceno, saj sem spoznal zbor in njegovo glasovno zmogljivost. Zelo sem bil vesel, da pred mano niso imeli strahu. Moja dognanja, ki sem jih zvečer povedal vodstvu, bi strnil v ugotovitve, ki so značilne za Primorce: pevci z dobrim posluhom, zdravim glasovnim materialom, z izrednim darom za posnemanje z možnostjo prilaganja, naravno čisti in lepi glasovi brez govnih napak ter neverjetno dobrim spominom in sluhom. Prav posebno me je veselelo, da so doma skoraj vsi iz istega konca. Zaradi izrazitosti glasov (tenor je res tenor in bas zares bas,) so me spominjali na Dalmatince. To so za pevce izredne značilnosti in lastnosti. Danes lahko rđim, da so te posebnosti prirojene v največji meri Primorcem. To potrjuje vrsta naših najboljših solistov. Izjemna posebnost pa je mehkoba, občutljivost in čustvena vibracija, ki se družijo s prepričevalno močjo poustvarjalnosti. Te lastnosti so bile dane vsem tem pevcem, nekaterim več, drugim manj. Vidno obdarjeni s temi lastnostmi so bili: Pečar, Trampuž, Rozanič, Kjuder, Hvalič Černigoj in Alenik.

Drugi dan sem začel pravo vajo s pesmima »Le vkup, uboga gmajna« in »Hej, brigade«. Ker ni bilo nobenega instrumenta sem uporabljal le »pišukov«, to je akordično intonirko, ki sem jo imel še iz Ljubljane in pa svoje grlo. Grlo pa ima zelo omejene možnosti. Jemal sem po štiri pevce, na vsa ki strani pa dva. Besedilo so sproti pisali, in medtem ko sem ene učil, so ga drugi že prepisali. Na ta način je zame trajala vaja po 7 do 8 ur dnevno, kar me je izčrpalo do skrajnosti in tudi vrglo, da sem oblezel. Priskočila sta mi na pomoč Vlado Golob in Mirko Černigoj. Iz partituro, ki sem jo zvečer napravil in zapisal, so že zjutraj pevci izpisovali svoje glasove, toliko sta jih bila strokovno že usposobila Bernard in Golob. Golob pa je s pomočjo naše harmonike tudi pevce po posameznih glasovih vadil, dokler niso prišli na vrsto v mojo mučnico. Vsakodnevno ulevedovanje za novo harmoniko in klavir (pianino, ki je bil v palači naše baze) ni nič pomagalo. Zato smo to »organizirali« po partizansko. Nekoga v bazi, ki je opazil ta naš podvig, smo tako prestrašili, da verjetno še danes jeclja, če je živ.

Klavir je ostal v Gravini do našega odhoda. Res smo ga za nekaj dni izgubili, ker smo ga posodili kulturniški skupini vrhovega štaba, toda tudi od njih smo ga ponovno »organizirali«, ker je ta najemščina trajala predolgo. Zdi se mi, da če danes vidim njihovega pianista, vsega preplašena ga, ker je klavir izginil. Prepričali smo jih da so jim ga ukradli ali Italijani ali Angježi. Za klavirjem pa niso več stikali, ker so morali kmalu odpotovati v Srbijo.

S kakršnimikoli pesmimi je bilo težko. Obstajala je naša pesmarica, ki smo jo bili izdali na Visu. Vse pesmi, ki so istezale za zborovsko petje, sem počasi prirejal za zbor. Objavljam uvod in seznam te pesmarice, ker je bila dejansko prvi pripomoček za naš zbor.

»Naša partizanska pesem se je rodila že prav v začetku partizanskega gibanja. Partizani po hostah so v pesmih iskali utehe, a tudi pobude za nadaljnjo borbo. Oklenili so se predvsem narodne pesmi, ki jim je poglabljala ljubezen do rodne zemlje, a kmalu jim to ni bilo dovolj. Pogrešali so borbene pesmi, kajti naša vojaška pesem, ki je v stoletjih nevesele zgodovine izvenela v žalostnem tonu, jim v njihovem sedanjem boju ni mogla zadostovati. Zato so kmalu segli predvsem po ruski melodiji, ki so ji podtaknili lastno, partizansko besedilo (Ina parahodje — Bičan in opljuvan...).

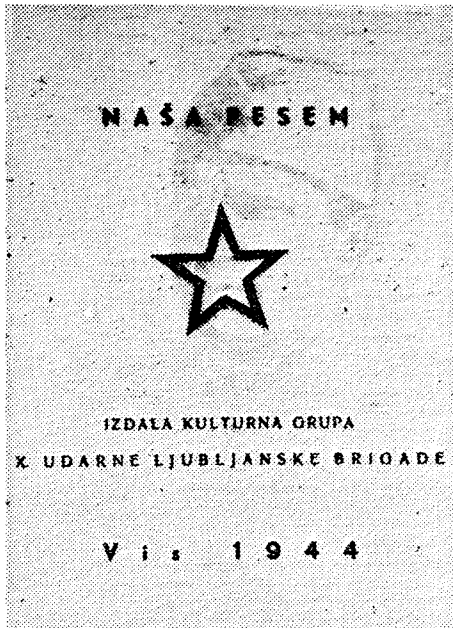
Vse te pesmi pa, zlasti oblikovno, vse te pesmi pa, zlasti oblikovno po besedilu, so odločila izdati prečiščeno pesmarico vseh partizanskih pesmi. Glasbeni zapis je prevzel Franci Šturm, popravek oesedil pa Mile Klopčič. V nemški ofenzivi pa je žal Franci Šturm 11. novembra 1943 padel. Istočasno so bili drugi kulturni delavci, kolikor še niso bili po brigadah, porazdeljeni po brigadah in so tako izgubili neposredni stik med seboj.

Tako je tudi naša skupina 10. udarne Ljubljanske brigade prišla na hrvaška tla. Ko smo na Visu prišli v stik s Primorci, ki jim je bila dotlej partizanska pesem nezna-

na, smo se sami spravili na delo in izdajamo tako danes pričujočo zbirko. V glasbenem oziru je te pesmi zapisal tov. Rado Simoniti, kakor jih je slišal in tudi sam pel med slovenskimi partizani. Oznake za harmoniko je določil tov. Vlado Golob, besedila pa je deloma popravil oz. na novo poslovenil tov. Smiljan Samec. Poleg splošno razširjenih partizanskih in ruskih pesmi smo zbirki dodali tudi nekaj originalnih skladb, ki so v partizanih doslej nastale in nam je žal, da nimamo na razpolago vsaj še nekaterih pesmi drugih skladateljev, predvsem padlega tov. Franja Šturma Na Visu, 29. marca 1944.«

Seznam pesmi:

1. Naprej, 2. Hej Slovani, 3. Hej brigade, 4. Le vkup, le vkup, uboga gmajna, 5. Nabrusimo kose, 6. Partizanska, 7. Bratje, le k soncu, svobodi, 8. Na oknu glej, 9. Svobodna Slovenija, 10. Kovači smo, 11. Le sejte čez ves svet, tirani, 12. Žrtvam, 13. Bosa pojdiva, 14. Samo en ovet, 15. Meščina, 16. Čas selitve, 17. V boj za rodni dom, 18. Tito, 19. Pesnja o Staline, 20. Katjuša, 21. Ina parahodje, 22. Maršo Vošilova, 23. Budjonovka, 24. Vintovačka, 25. Ivanjok, 26. U boj za rodino.

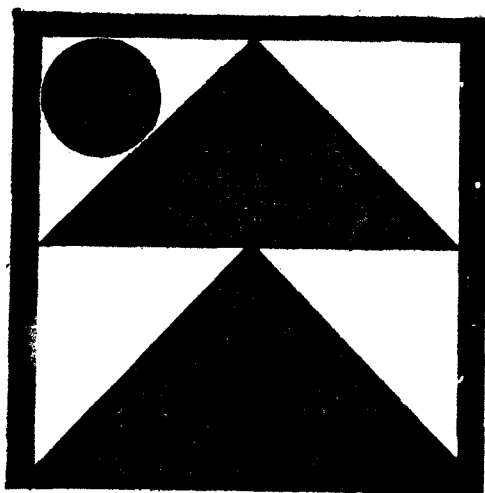

Naslovna stran pesmarice, ki jo je izdala kulturniška skupina 10. SNOUB Ljubljanske na Visu, 29. marca 1944.

V Kristančičevem nahrbtniku so se znašle neke note — to je bila pesmarica Glasbene matice (1922). Verjetno jo je prinesel iz Kočevja. Sedaj je bilo laže. Ko so si pevci izpisali pesmi »Slovenska zemlja«, »Hercegovka«, »Hej, Slovani« in »Naprej zastava slave«, sem jo dal vezati in to pesmarico še danes hranim. Nekaj pesmi so imeli izpisanih tudi pevci sami. Bile so pomanjkljivo zapisane, a služile so mi vsaj za orientacijo pri njih obnovi. Do potankosti sem deloma po spominu, deloma po skupnem poskušanju obnovil: »Ob večerni uri«, »Žabe«, in »Mi smo ubežniki«; »Pelin roža« pa mi je spominsko preveč zbledela, tako da obnova ni bila povsem točna, kar sem dognal kasneje v primerjavi z izvirnikom. Dalmatinske narodne in nove mornarske sem bil napisal že na Visu. Te so: »Ko sune u zoru (po napevu Varšovljanke)«, »Marjane«, »Plovi« in »Jedan mali brodič«. Vsa besedila je pripravil inž. Dača Kabalin. Filip Bernard pa je pripravil dve: »Bilečan-ko« in venček narodnih pod naslovom »Snubaške«. Kot staremu praktiku mu je uspela lepa kombinacija narodnih napevov, ki so se tudi vsebinsko in ritmično pestro prepletali, le za intonacijo so bile zaradi dolžine nevarne. Dobil sem tudi neko angleško ali ameriško vojaško pesmarico. Iz nje sem harmoniziral tri pesmi. Spominjam se »Carry me beck...«, ki je imela največ uspeha. Drugi dve sem pozabil. Sicer pa smo od angloameriških peli »Shall be coming«, »Ice long way«, »Good night Ladies«. Posebno vesel sem bil srečanja s skupino srbskih oficirjev, ki so čakali na letalo za odhod v Srbijo. Neki tovariš mi je zapel veliko pesmi. Ni bil glasbenik, bil pa je odličen in zelo natančen amater. Zapisal in harmoniziral sem: »Travo zeleno«, »Oj, mila majko«, »Ako ti umrem, majko«, »Oro se vije«, »Ajde, Strunika« in »Bolen mi leži«, kasneje verjetno v Beogradu pa še »Puško moj« in »Mlada vojska Titova«.

Vse te pesmi je zbor tudi pel. Pri vseh pesmih narodnih in umetnih smo se izogibali vsaki patetiki, zlaganosti in sentimentalnosti, posebno pa banalnosti.

(Nadaljevanje prihodnjak)

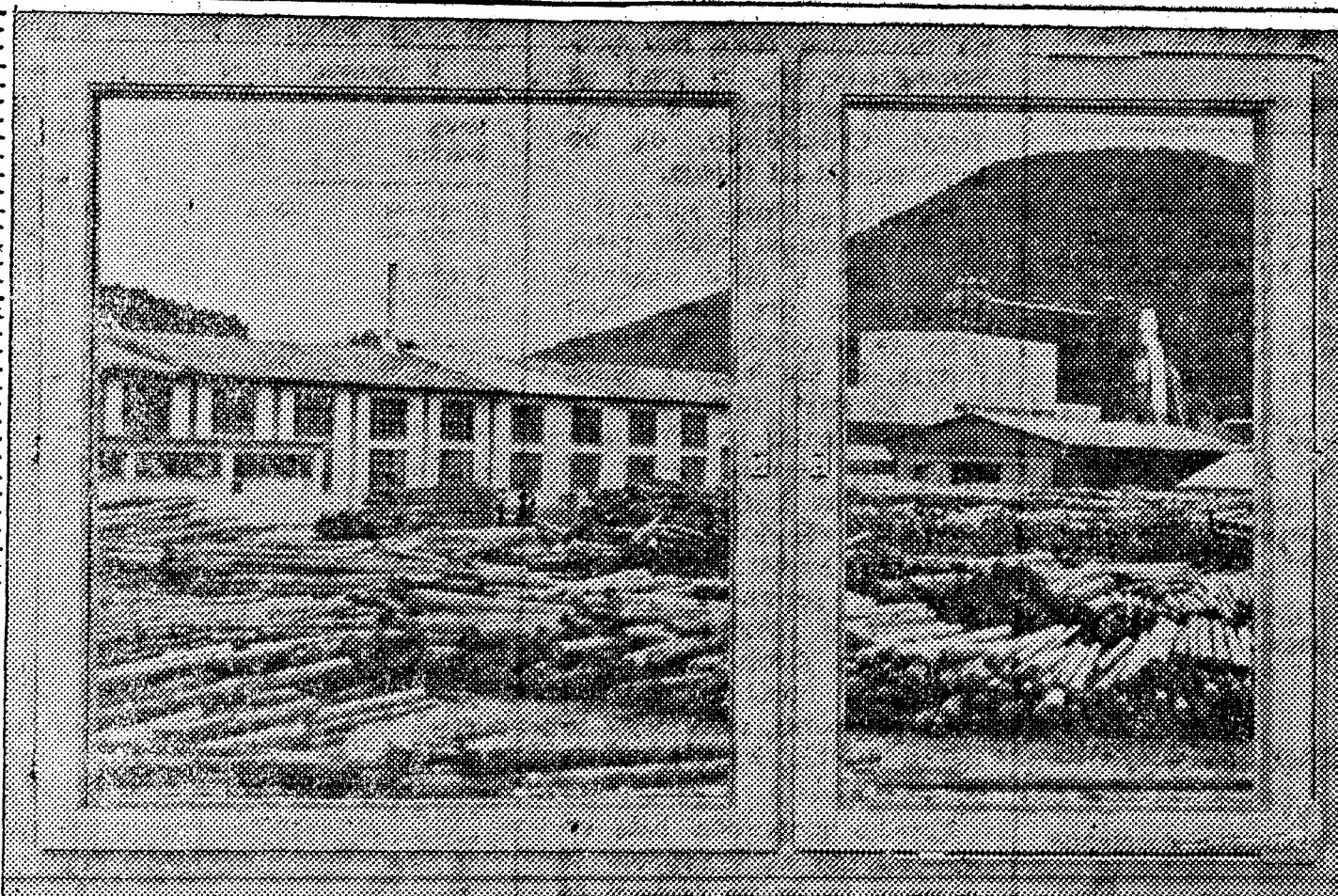
GLIN

NAZARJE

GOR. SAVINJSKA DOLINA

JE SAMO EDEN

**N
O
V
O**

VEZANO OKNO

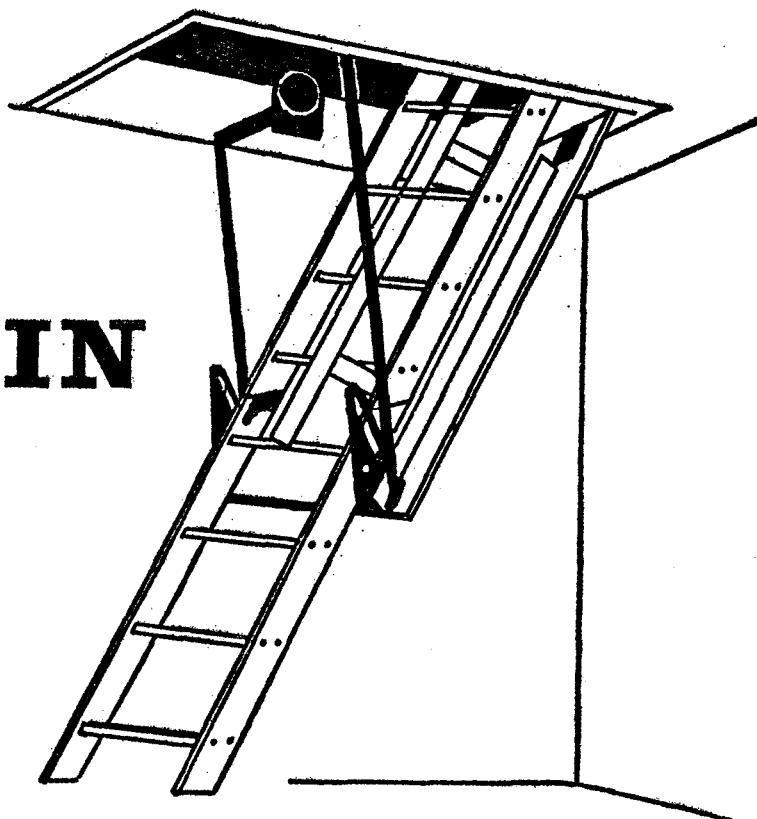
STAVBNO POHIŠTVO

- * OKNA
- * VRATA
- * ROLETE
- * ZLOŽLJIVE STOPNICE **GLIN**

les za

VISOKO
KVALITETEN
ŽAGAN LES

LADIJSKI POD-OPAŽI

Državljeni druge vrste?

»Der Neue Mahnruf« (Novi opomin) je list za svobodo, pravico in demokracijo, ki ga izdaja Združenje avstrijskih borcev odpora in žrtev fašizma. Časnik izhaja na Dunaju. V svoji deseti letošnji številki, ki je izšla v oktobru, je priobčil na naslovni strani članek z naslovom »DRŽAVLJANI DRUGE VRSTE?«. Članek se začne s to ugotovitvijo:

Koroški Slovenci delajo in plačujejo davke kot vsi drugi Avstrijci in torej niso državljani druge vrste. Toda očitno je, da se tega nekateri ljudje v južnem delu naše zvezne države še ne zavedajo, kar izpričujejo različni dogodki v zadnjem času. Oskrunitev partizanskih grobov in spominskih plošč avstrijskih borcev za svobodo — h katerim sodijo tudi slovenski koroški partizani — je samo viden izraz strupene velikomanske šovinistične miselnosti, ki prihaja tu vse bolj do izraza. O tem in drugih, obe narodni skupini zadevajajočih vprašanjih, je govoril tudi predsednik zveze koroških partizanov Karel Prušnik na tovariškem srečanju 19. septembra pri Trkiu v Selah.

Dalje so v članku navedeni odlomki iz Prušnikovega govora, med drugim tudi to: Namen srečanja je tudi, utrditi tovarištvu in prijateljstvu med obema narodoma v Avstriji, ki živita že več kot tisoč let skupaj na Koroškem, med slovensko in nemško govorečim ljudstvom, ki se v socialnem oziru prav malo razlikujeta drug od drugega. Že protifašistični narodnosvobodilni boj je nazorno pokazal, da je na podlagi enakopravnosti, na podlagi medsebojnega spoštovanja, na podlagi medsebojnega zaupanja in vzajemnega prizadevanja obeh narodov na Koroškem lahko uresničiti geslo velikega Prešerna: »Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat' dan, da koder sonce hodi, preprij iz sveta bo pregnan, ko rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak!«

Koroški Slovenci vztrajno verujemo v poštenost demokratičnih množic Avstrijske republike. Verujemo, da je avstrijskemu ljudstvu prav tako kot nam koroškim Slovincem mir v svetu in mir v deželi globoko pri srou. Ne verujemo pa v krog ljudi avstrijske družbe, ki danes pri nas na Koroškem soustvarjajo javno mnenje. Tudi o tem vprašanju je treba na tem mestu odločno in glasno spregovoriti.

Že na jubilejnem občnem zboru Zveze koroških partizanov, 9. maja letos v Celovcu, smo odločno protestirali proti poživiti nemško šovinističnih izpadov nasproti koroškim Slovincem in partizanski tradiciji. Glasno smo potrkali na vest avstrijskih javnih delavcev pri časopisju. Danes ponovno apeliramo na avstrijske javne delavce: Če jim je za objektivno, resnično zgodovino koroške dežele, če ljubijo resnico, če spoštujejo in ljubijo svojo očetnino, avstrijsko republiko, če jim je za to, da ji služijo kot zvesti državljani, da v njej ustvarjajo in utrjujejo mir ter progresivno, miroljubno zdušje, če jim je za združeno Evropo, naj pred avstrijskimi množicami razkrinkajo nemško nacionalistično hujskače, ki so že dvakrat v kratki zgodovini šestdesetih let uničili Avstrijo, in naj pred avstrijskimi množicami povedo, da žive v Avstriji, na Koroškem, tudi Slovenci prav tako pridni in pošteni državljani, ki z avstrijskimi sodeželjani plačujejo iste davke in imajo do države iste

obveznosti, naj jim povedo, da tukaj živimo tudi koroški Slovenci in da so njihove pravice zajamčene v državni pogodbi, člen sedem.

Upravičeno smo zaskrbljeni spriču teh pojavov na Koroškem. Še ni dolgo tega, ko sem govoril z višjim uradnikom koroške deželne vlade, ki je z zaskrbljenostjo izrazil ogorčenje zaradi skrunitve partizanskih nagrobnikov v St. Rupertu pri Velikoveu, Gradbinju, Zrelcu in Rebrici ter ugotovil, da je uradna deželna politika strogo proti takim dejanjem. Odgovoril sem mu, da včasih uradnost sama ne zadostuje, ker to uradno politiko od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor izvršujejo tudi nepoboljšljivi ljudje, ki še nikoli niso bili postavljeni ali poklicani na zagovor k tistim, ki odgovarjajo pred svetovno javnostjo za uradno avstrijsko politiko. Nihče od napadalcev na slovenske napise, nihče od skrunilcev partizanskih nagrobnih kamnov in spomenikov, nihče od tistih, ki so fizično napadali koroške Slovence, ni bil postavljen pred sodišče.

Govorijo in po časopisih pišejo, da slovenski ekstremisti netijo nemir v deželi. To je smešna trditev. To je celo zločna trditev. Ko so nacistične oblasti začele leta 1942 izseljevati in razlašati koroške Slovence, ko so jih mučili in obsojali na smrt z obglavljenjem — prav tukaj, na tem mestu so žive priče tega zločinskega početja — in ko smo se krvavi krivici uprli s puško v rokah, so nas Nemci, ki so bili takrat v večini in premoči imenovali bandite. Danes, ko se upiramo neizvedbi avstrijskih zakonov, ki so v prid koroških Slovencev smo ekstremisti.

Mir v deželi ni odvisen od slovenske narodne skupnosti in samo od njene kulture. Mir v deželi je zapisan v državni pogodbi, v ustavi, v senžermerski pogodbi. Da se pa te obveznosti izvedejo, je stvar avstrijske države, avstrijske kulture, in ne samo koroških Slovencev. Država je dolžna ustvariti progresivno zdušje in mir v deželi. Dolžna je da izsledí resnične kalivce miru, ki dovolj očitno prihajajo na dan s svojim maslom na glavi, s svojim rovarjenjem. Omenjam samo pismo iz Zrelca in podpisnike v zvezi z zahtevo odstranitve partizanskega nagrobnega kamna ob župnišću. Sami so se podpisali. Policija pa išče slovenske ekstremiste!

Pojasnilo

V članku »S Pohorja na Moravsko«, objavljenem v 45. številki »TV 15«, je napačen datum odhoda brigade Ljuba Šercerja z Golave buke: namesto 21. V. 1944 mora biti 19. V. 1944. (Pač pa je 21. V. 1944 krenila brigada z novinci iz Luž.) Popraviti je treba tudi kraj. Ime Zavodnje v 3. stolpcu III. odst. — pravilno je Zavodnje.

V. KUCLER

Nič bolj nizkotnega, nič bolj barbarskega ni kot skrunitev mrtvih, skrunitev grobišč. To pa se na Koroškem dogaja, in razni celovski časopisi še ugibajo, še polemizirajo, ali je mazanje s koroško rjavo barvo po partizanskih spomenikih prav ali ni prav, ali je upravičeno ali ne. Naj bo s tega mesta pred dovolj pričami povedano, da taki pisci, taki uredniki slabo služijo svoji domovini in slabo poznajo zakone države, v kateri živijo. Najbolj nazadnjaški narodi, katerih kultura je še na najnižji stopnji, imajo vsaj do mrtvih dostojen odnos. Pri nas pa živimo v kulturno visokem razvitem svetu. Skrunilci nagrobnikov, skrunilci pokopališč so gnili čiri na telesu koroške in avstrijske kulture. Tega se naj vendar tudi celovski avstrijski kolegi končno zavedajo in pomagajo oblastem odstraniti rakasto obolenje koroške kulture, pomagajo izslediti skrunilce nagrobnikov, ki so bili postavljeni v čast in zahvalo borcem za svobodo. Zveza koroških partizanov je

opremila vseh 40 partizanskih spomenikov s slovenskimi in nemškimi napisi ne samo zaradi tega, ker živimo na dvojezičnem ozemlju, ker smo že med vojno vodili protifašistični boj v obeh deželnih jezikih in da bi tudi nemško govoreči državljani spoznali resnično zgodovino koroške dežele. Opremila smo jih dvojezično tudi zaradi tega, ker stojimo na zemlji dveh kultur in ker želimo, da bi dvojezičnost pripoznali tudi avstrijski državniki ter pustili Koroški dvojezične topografske napise, kakor jih južni Tirolci že zdavnaj imajo.

Koroški Slovenci hočemo živeti in bomo živeli pod svobodnim soncem. Pod soncem, ki daje dovolj žarkov, zdravih za oba na Koroškem živeča naroda. Čeprav nas trenutno še prezirajo in na naše vloge niti ne odgovarjajo! Sami se bomo oglašali in obrnili se bomo tudi na avstrijsko javnost ter jo poučili o zakonih in o tem, kaj je država dolžna koroškim Slovincem. Obrnili se bomo tudi na svetovno javnost!

Knjigarna na kolesih

V razmerah, ko smo vsak dan priča novim in novim podražitvam najbolj vsakdanjih življenjskih potrebščin, je čedalje težje tudi s prodajanjem knjig. Razvrednotenje dirarja sproti ruši vsa razmerja, med drugim tudi na črti—pisatelj—založba—bralec. Zato postaja knjiga kar precej drag komiček...

Priznati je treba, da bolj ali manj vse založbe vse bolj razmišljajo o novih oblikah širjenja knjige med ljudi. Redke knjižnice in knjigarne so že pred časom povzročile, da so ponekod začeli razmišljati o tem, kako bi poleg potujočih knjižnic ustanovili še potujoče knjigarne. Posebno še, ker imamo v Sloveniji še kar zadovoljivo cestno omrežje in ker je razvoj sodobne tehnike omogočil lažji in hitrejši prevoz težjih bremen. Tako so že pred leti tudi pri nas prišli na ceste avtobusi, preurejeni v knjižnice. Toda niso se obnesli, stroški so bili večji kot dobiček. Po mnenju izvedencev je bilo temu krivo to, da so knjige prodajali tako kot vsako drugo blago.

Zdaj je Partizanska knjiga iz Ljubljane prevzela drugod že opuščeno pobudo. Kupili so malo rabljen večji avtobus, odstranili sedeže in namestili montažne police. Tam, kjer je sedel sprevodnik, bo sedel blagajnik z registrsko blagajno. Knjigarna na kolesih pa bo začela obiskovati razne kraje, predvsem odročne. Vsakdo si bo lahko naročil vse slovenske časopise, izbira knjig bo kar največja.

Upoštevajoč izkušnje tistih, ki so poskušali srečo na podoben način, pa so se pri Partizanski knjigi lotili tudi druge stvari. Namreč načina prodajanja in propagande. Za vodjo potujoče knjigarne so našli mladega človeka, študenta psihologije. Kot sam trdi, se bo posvetil proučevanju tržišča glede na založništvo. Torej dejavnosti, ki je bila do zdaj prepuščena iznajdljivosti bolj ali manj sposobnih, izobraženih in tudi zvitih posameznikov. Upajmo, da bo človek z akademsko izobrazbo bolje uspeval in da bo proučevanje tržišča v njegovih rokah postalo del sodobne znanosti.

Vsekakor ne bo smel biti samo trgovec, ki prodaja knjige kot maslo ali šivalne stroje, ampak bo moral organizirati v vsakem

kraju, kjer se bo ustavil, tudi kulturne prireditve — razstave, literarne in glasbene nastope in podobno. Pri tem bo moral sodelovati s pisatelji, likovniki in drugimi kulturnimi delavci. Vsem pa bo lahko pokazal mnogo več, kot je zasebnik-akviziter lahko naredil s še tako močnim avtomobilom. Predvsem bo moral sodelovati s kulturnimi ustanovami določenega območja, s posamezniki, ki nekaj pomenijo v kulturnem življenju, z različnimi društvi in organizacijami itd. Morda bo prav taka oblika, porojena iz potrebe po prodaji knjižnih zalog, povzdignila dokaj klavno kulturno življenje na našem podeželju na nekoliko višjo stopnjo. Razumljivo je tudi, da v potujoči knjigarni ne bo smelo biti prostora za vse tisto, kar je slabo in škodljivo v tisku.

Zelo zanimivi so tudi podatki o ustanovah za širjenje knjig. Osem slovenskih občin nima niti ene knjigarne ali knjižnice. V mnogih, dokaj razsežnih občinah pa je samo po ena knjigarna ali knjižnica. Tako ena kot druga živetarita v hudem pomanjkanju in zaradi tega v njih ni moč najti sodobnih izdaj ali bogate izbire. Po drugi strani pa nad 15 založniških hiš v Sloveniji izda letno nad 2.000 izdaj. Zato naj bi postala potujoča knjigarna Partizanske knjige tudi nekakšen sodobni marketing za knjižništvo, oziroma prvi laboratorij za raziskavo zahtev in potreb po knjigah.

Končno pa lahko zapišemo tudi nekaj misli o tisti književnosti, ki nas kot nekdanje borce najbolj zanima, to je o knjigah, revijah in časopisih s tematiko iz revolucije. Te knjige lahko gledamo le kot sestavni del naše slovenske književnosti in jo sodimo po enakih merilih kot vsako drugo zvrst. Izkušnje kažejo, da zadnja leta vse bolj narašča zanimanje za to zvrst književnosti, da smo sicer že veliko napisali, toda še zdaleč ne vsega. Predvsem pa, da si bralec želi več dobro napisanih, stvarnih in zanimivih, nepristranskih del.

Zato upajmo, da bo tudi glede tega potujoča knjigarna Partizanske knjige dosegla svoj namen in vložila svoj delež v razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij.

MILE PAVLIN

MIRKO VUJAČIĆ:

V ŠPANIJO BREZ POTNEGA LISTA

Ko sem spal, me je praskal z ostrimi kremplji. Zjutraj sva šla ven in sonce je z naju odstranilo trohno ter vlago.

Pes se je najbrž bal, da me ne bi izgubil. Sedaj je namreč hodil tik poleg mene in se motovilil okrog mojih nog. Govoril sem mu:

»Kaj boš hodilo z menoj, neumno ščene! Če me boš spremljal, boš ostal brez kože in brez krempljev. Nisi vajen živeti pod ključem in za rešetkami. Vrni se in si poišči boljšega gospodarja! Jaz nimam ničesar. Niti drobtinice kruha niti strehe nad glavo. Le hladne zvezde in puste stranske poti so moje... pa upanje, ki me drži pokonci!«

Ali ni v Švici zame nevarno? Menda ni.

Ustavila sva se na cesti, ki ni bila daleč od osvetljenega naselja. Okoli naju so bile svetilke. Naselje je na okolico metalo rumene sence. Svet okrog mene se je začel spreminjati in imel sem halucinacije.

NA SVETU SO DOBRI LJUDJE

Kam pa sedaj?

Šel bom naprej — za soncem in za Španijo! Tam se bom dodobra ogrel. V Španiji je sonce toplejše kot drugod.

101

Približeval sem se naselju. Nisem imel moči, da bi iskal stranske poti. Tu je bilo mnogo poti, med njimi tudi ulice s hišami, ki so stale daleč vsakebi.

Pot mi je zastavila reka. Začudil sem se, ko sem na mostu že od daleč opazil policaja. Zdelo se mi je, da pazi na mimoidoče. Med njimi bom preveč opazen in nenavađen.

Sklonil sem se in pobral velik cigaretni ogorek. Verjetno ga je odvrnil kdo, ki ni bil strasten kadilec. Opazil sem, da policaj kadi. Moral bom zbrati ves svoj pogum in ga zaprositi za vžgalico.

Šel sem za dvema možema in se skril za njuna hrbta.

Bolje bo, če ga presenetim; tako ne bo imel priroke, da bi že vnaprej razmišljal o meni. Ravno ko sem bil pred njim, sem ga zaprosil, naj mi prižge ogorek. Ne vem, če je imel čas za premislek, vendar mi je dal vžgalico. Zahvalil sem se mu in šel naprej. Nisem se oziral.

Čeprav je sijalo poletno sonce, me je po hrbtu mrzilo. Ta neprijetni hlad me je obilval zaradi strahu. Dozdevalo se mi je, da slišim, kako me kliče:

»Hej, pridi sem! Vrni se, ti, ki sem ti prižgal cigareto!«

Pe- je bil pred menoj.

Drugi policaj je dolgo časa gledal moje noge. Delal sem se pogumnega. V prsih me je začelo stiskati. Foklicai sem psa in prišel je k meni. Sedaj sem bil najbrž manj sumljiv. Policaj si je gotovo mislil, da sem kak nevsakdanji potepuh.

Iskal sem stransko ulico, toda dolgo časa sem se vrtel v krogu. Nazadnje sem se znašel nekje zunaj naselja.

102

K njivam me je privabilo zeleno morje pšenice. Tu je že dišalo po travi in svobodi. Na karti sem prebral, da je francoska meja še zelo daleč in da je pred menoj negotova pot.

Lege! sem med dve njivi, ki ju je delila bujna rosnata trava. Opazil sem murvo, ki je nedaleč od mene razprostirala zeleno krono. Kaj ne bi bilo bolje, če bi se povzpel nanjo? Zemlja je mokra.

Bil sem tako šibak, da se nisem mogel ne siliti ne razmišljati. Ne vem, koliko časa sem spal.

Potem sem zaslišal pridružene besede:

»Krasen človek!«

Nekdo je te besede ponovil. Mislil sem, da samsam. Spet sem zaslišal govorico. Odprl sem oči.

Nad menoj se je smehljala bledikasta ženica po-božnega videza. Ali so to spet halucinacije ali je resnica?

Skočil sem na noge. Res je bila ženska. Nosila je črno kmečko obleko. Ob njej je stal mož kakih šestdesetih let. Nezačudljivo me je meril z modrimi očmi.

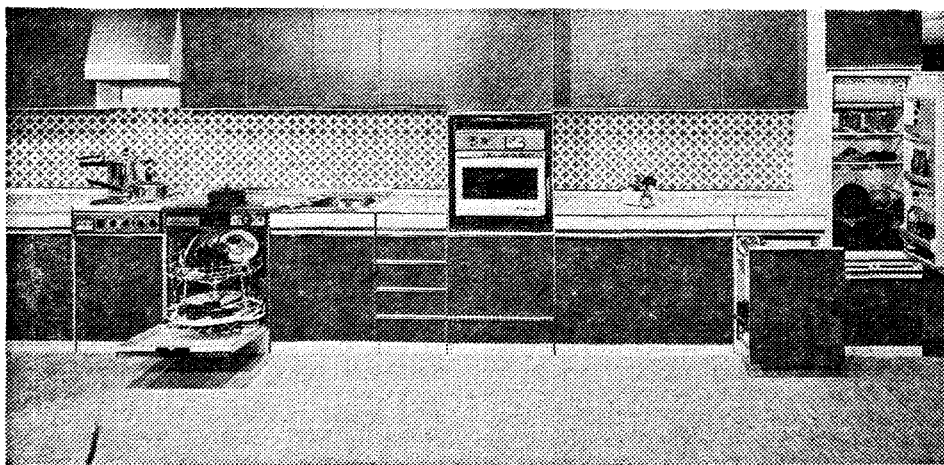
Začel sem se opravičevati.

»Ali morda ležim na vaši zemlji? So to vaše njive?«

»Nič, nič ne de.« je rekla ženska, ne da bi umaknila pogled z mojega obraza. Z očmi je tipala po meni, kot da bi iskala kakšno znamenja. Videl sem, da gre za nenavadno sumničanje, ki ga nisem mogel niti slutiti. V njenem pogledu ni bilo ne prezira ne sumu. V njem je bilo nekaj več kot usmiljenje.

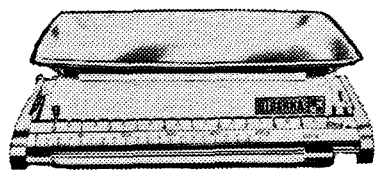
Moški je molčal.

»Podoben mu je, kajne?« ga je ženska vprašala in zavzdihnila.

vega 60 brest cerknica

kuhinjska tehničica

LIBELA-CELJE

DNEVNA SOBA FLORIDA EKSTRA

Zato vam priporočamo naše ekskluzivne udobne dnevne sobe

Florida extra
Aleksandra stereo
Patricia
Daniela
Claudia

GRADITELJI — PRESKRIBITE SI PRAVOČASNO GRADBENI MATERIAL

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA · TELEFONI: DIREKCIJA: DIREKTOR 22-833, CENTRALA 23-015, KOMERCIJALA 20-965
OBRAČUNI: VIČ 22-833, BROD 20-886, OPEKA 22-842, IN INDOPI 51-814
TEKOČI RAČUN PRI NB V LJUBLJANI ŠT. 501-430/3 POŠTNI PREDAL 14-1

obveščajo vse graditelje in ostale interesente, da bodo imele na razpolago vse opečne izdelke preko cele zime. V industrijski prodajalni je na razpolago tudi ves ostali gradbeni material in stavbno pohištvo.

Vse informacije daje prodajni oddelek v Ljubljani, Cesta na Vrhovce 2, telefon števil. 61-965 in 61-805 ter zastopniki:

- za Gorenjsko — Smolej Andrej, Kranj, Nazorjeva 4, telefon števil. 23-138
- za Dolenjsko — Praprotnik Ivo, Grosuplje, Prečna pot 8, telefon števil. 771-358
- za Notranjsko — Brenčič Janez, Vrhnika, Sušnikova 10.

Solidne cene — hitra dobava!

ZAŠČITENO

Novo na našem tržišču
glavnik, ki sam striže —
10-letna garancija

TRIMERJJJEVA POŠTA

20. 8. 1971. Spoštovana gospoda, sporočam vam, da sem prejela Trimer in da smo zelo zadovoljni jaz in vsa moja družina, ker se mi je že izplačal, kajti tu stane striženje 11 kron. Lepa vam hvala! Dobrila Polimac, Kapallvagen 18 — 53061 Kallby, Švedska.

Vam priporočamo, da napišete dopisnico s svojim naslovom, in dobili boste Trimer. Tudi vi boste prihranili denar in uživali ob možnostih uporabe Trimerja, s pomočjo katerega se lahko sami ostrižete. Stane samo 25 dinarjev. Plačate ga ob prejemu, poštšina je brezplačna. TRIMER, 41000 Zagreb, Boškovičeva 40.

103

On ni odgovoril, ko da ne ve, kaj naj reče. Ženine oči so bile vlažne.

Kaj ni to kaka past? Bo prišla policija pome? Naša sta me na svojem svetu. Ozrl sem se okrog sebe. Mogoče paseta na meni samo radovednost?

Morda sem podoben svetniku.

»Kje boš spal, človek?« me je vprašala ženska. »Na drevesu.« Z roko sem ji pokazal murvino krošnjo. Iztegnila je blede roko in se pokrižala.

»O Bog, na drevesu?! Na murvi? Toda zakaj ravno tam?«

»Bolje bo kot pa na tleh.«

»Mojak je bil že nestrpen. Hotel je oditi.

»Kaj pa pes?«

»Pes bo pa pod murvo.«

»Za božjo voljo!«

Vsi smo nekaj trenutkov molčali.

Pes je nezaupljivo gledal najina gosta. Kako bi se ma šele zdela sumljiva, če bi bil sit! Gotovo bi jima pokazal zobe.

»Kajne, da mu je podoben?« je ženska spet de. Mož je pokimal. Bilo je očitno, da ne mara, da bi ženske ponavljala taka vprašanja.

Ugotovil sem, da sta zakonski par.

»Od kod si?« me je vprašala.

»Jugoslovan,« sem rekel.

»Jugoslovan... Toda kako da si tu?« se je začudila.

Rekel sem ji, da sem delavec in da sem ostal brez posla. Sedaj odhajam v Francijo.

»Peš v Francijo!« je zmajala z glavo.

Mož je posumil v moje besede.

»Pojdiva!« je rekel nestrpno.

»Kaj pa bo s tem človekom?« ga je vprašala, ko da bi bila presenečena spriču njegove ravnodušno-

104

sti. »Tako je podoben...« ni končala stavka. »Mar naj spi na drevesu? Peljiva ga domov,« je rekla možu, toda to je bil prej ukaz kakor predlog.

»Bi šel z nama?«

»Ne, gospa. Samo dovolite mi, da prenočim na vaši murvi!«

»Križana gora! Mar mislite prenočiti na polju?« je kriknila. »Ubogi človek!«

»Vedno spim pod milim nebom!«

»Vstani, gremo!« Prijela me je za roko.

Vstal sem. Sedaj sem jima bolj zaupal in nisem več mislil, da mi pripravljata past. Tako ravnata le iz usmiljenja. Morda ju je strah pred bogom. Meni pa bo to prav prišlo.

Hiša je bila precej daleč. Med potjo smo molčali. Hodili smo drug za drugim.

Med drevjem sem zagledal belo hišo z vrtnom. Morala sta jo skrbno vzdrževati. Povsod sem videl, da sta zelo skrbna in delavna.

Na prijetni terasi pred hišo je stalo nekaj stolov.

Sedli smo. Pes se je zleknil k meni. Glavo je stegnil med šape.

Vseeno sem bil nemiren. Mislil sem na policijo.

Gospodinja je prinesla žganja, ki me je osvežilo. Ko sem ga malo popil, sem se počutil bolje. Pozabil sem na policijo, Španijo in na nevarnosti, ki so prežale name...

Malč kasneje je gospodinja prinesla obilno večerjo. Jed je bila zelo okusna, topla in sveža. Prvič po štiridesetih dneh sem se dobro najedel.

Bi sem lačen kot volk. Gospodinja je kar naprej prinašala nove jedi. Opazil sem, da se onadva silita z jedjo samo zato, da me ne bi postalo sram in da ne bi tako ostal lačen.

105

Po večerji sem vstal in se jima začel zahvaljevati. Ženska me ni hotela poslušati. Z rokami me je potiskala proti stolu.

»Zakaj bi šel spat na murvo? Pri nas imamo postelje. Na murvi naj spijo ptice.«

Popustil sem. Sreča, da lahko spim na suhem. Prosil sem, naj mi dasta malo slame ali pa naj mi dovolita prenočiti na seniku.

»Ne, spal boš v tej sobi! Ženska je pokazala na bela vrata.

Nisem takoj privolil.

»Ne bi rad spal tam. Tako umazan sem... Dovolite mi, prosim, da grem počivat kot po navadi!« sem jo prosil.

»O ne!« zmajevala je in omenjala Kristusa.

Potem je nekam izginila.

Ko se je vrnila, mi je rekla, naj vstanem in grem z njo. Peljala me je skozi sobe in me privela v belo kopalnico. Na obešalniku so bile hlače in precej dobro ohranjeno perilo.

Negodoval sem. Grdo se mi je zdelo, da bi tako izkoriščal ženinovo dobroto. Tedaj sem bil že prepričan, da se mi ni treba bati policije. Kmetije znajo biti preprosto pošteni.

Ženska je šla ven. Za sabo je zaprla vrata kopalnice.

Nekaj hipov sem gledal okrog sebe. Bilo je kot v bajki. Dišalo je po milu in kolonjski vodi, čeprav sta bila gospodarja kmeta.

Užival sem pod toplimi curki. Na mojo kožo, ki je začnela spominjati na krokodilovo, je voda delovala božansko. Pred kopanjem sem se pogledal v ogledalu, da bi videl, kaj vse bo z mene odplaknila voda.

Enaka stališča borcev in mladine

Pred kratkim je bilo v Zagrebu skupno posvetovanje članov republiškega odbora ZZB NOV Hrvške in Zveze mladine. O njem pišejo skoraj vsi jugoslovanski listi, kar je dokaz, da je posvetovanje zaradi svojih stališč vzbudilo splošno zanimanje, predvsem pa odobravanje. So pa tudi taki, ki jim sklepi posvetovanja niso in ne morejo biti všeč...

Zadosti povedo že naslovi člankov o tem posvetu. »Revolucija se ne bo postarala« je naslov iz zagrebških »Večernjih novosti«. Za ta naslov so uporabili stavek iz govora Ivana Šibla, predsednika ZZB NOV Hrvške. Beograjska »Politika« je objavila članek z naslovom »Sive sile povzročile odložitve važnih vprašanj« — gre za izveček iz govora predsednika mladine Hrvške Ivica Brkića. »Borci in mladina pri istem delu« je naslov iz beograjskega časopisa »Politika ekspresa«.

Zanimivi so zlasti izvečki iz Šiblovega govora. Ivan Šibl je med drugim govoril o prenašanju tradicij revolucije na mladino. Dejal je, da je resnica o naši revoluciji resnično globoka in veličastna, zaradi česar je ni potrebno idealizirati. Tako pravo resnico je treba gojiti in na primeren način prenašati na mlade. Borci in mladina pa se morajo odločno spopasti s tistimi, ki skušajo resnico o revoluciji omalovaževati in ali sploh zanikati Hrvško ljudstvo pa je po sprejemanju socialističnih načel revolucije in po postopnosti revolucije pokazalo svojo zrelost in zasluži priznanje kot celota.

Nadalje, da ne moremo in ne smemo priznavati, da so tisti, ki so postali dejansko nasprotniki revolucije, še vedno revolucionarji.

Podobno so govorili tudi drugi. Ivica Brkić je rekel, da je moč revolucionarne tradicije gojiti in prenašati samo z bojem za uresničevanje programa ZKJ. Franjo Culjak je njegovo izjavo uporabil za bolj stvarno prikazovanje tega boja, ko je dejal, da se je potrebno borovati za vse to na področju gospodarstva. Glede tega je pri nas še vedno veliko odprtih vprašanj, med njimi tudi devizni režim. Z njim se je strinjal Džuro Brodarac, ki je dejal, kako je mogoče, da predsednik Tito odločno zahteva tako rešitev, čez nekaj dni pa njegov minister Muhamed Hadžić že napoveduje odstopanje od teh načel. Ivica Lazanja je govoril o nepravilnem vrednotenju posameznih dogodkov v revoluciji in o raznih lažnih ocenah. Tako bi nekateri radi prikazali, da so bili v Jugoslaviji edino ustaški sodelavci okupatorjev, medtem ko bi četnike radi prikazali skoraj kot borce za Jugoslavijo, predvsem pa kot mnogo boljše od ustašev. Tudi vlogo posameznih narodov

v revoluciji vrednotijo nekateri nepravilno. Glede tega je tudi zameril tisku, učbenikom in znanstvenikom, češ da ne prispevajo zadošči k iskanju resnice.

Predsednik občinske konference Zveze mladine Hrvške iz Nove Gradiške pa je govoril, kako mladina v občini uspešno sodeluje z borci, medtem ko z občinskim odborom ne more. Ta občinski odbor da je poleg nekaterih drugih zahteval, naj Ivan Šibl odstopi, češ da je njegovo delovanje uperjeno zoper bratstvo in enotnost. Zdaj zahteva mladina, naj odstopi občinski odbor ZZB, ker ne zastopa mišljenja 4.300 članov v občini.

Zanimivo je tudi, kako so v »Politiki« objavili vest, da so mladinci in borci razpravljali o gojitvi revolucionarnih tradicij in o sodobnih težavah. To so namreč na-

Srečanje ob grobovih talcev

Na grobovih talcev v Begunjah in Dragi se je letos ob dnevu mrtvih zgrinjala takšna množica kakor najbrž še nikdar prej. Gomile so bile tudi zgledno olepšane s cvetjem. To kaže, da ne bodo pozabljene žrtve nacizma v naših krajih. Presune te, ko vidiš tako zbrane sorodnike, prijatelje in znance padlih talcev. Mladi ljudje nikakor niso brežžutni in ravnodušni. Z zanimanjem poslušajo, kaj vse so pretrpeli zaporniki, ko je šlo skozi begunjske zapore na tisoče naših najbolj zavednih in požrtvovalnih ljudi. Premnogi so umrli junaki kot talci ali pa izhrali v taboriščih.

V Begunjah so se ob dnevu mrtvih srečali trije znanci, nekdanji zaporniki. Ze dolga leta se niso videli. Ustavili so se ob gomilah talcev, ustreljenih leta 1943. Spominjali so se, da so bili v tistih hudih časih zaprti v drugem nadstropju, v sobi št. 11, begunjske ječe. Zaporniki so tedaj trpeli še zaradi negotovosti, saj niso vedeli, ali jih rabijo ne bodo že prihodnji trenutek odgnali pred puške. Iz svojih celic so lahko videli ob večerih, kako so ječarji razkladali s tovarnjakov trupla tovarišev. Naši znanci pomnijo zlasti nekatere trpi- ne, ki niso obupovali in se ne bali smrti ter so tolažili tovariše in jih prepričevali, da bo zmagala pravica nad nasiljem. Ponočno so odhajali umreti.

Z njimi je bil zaprt le nekaj dni Franc Jerala z Jesenic. Nemci so ga ujeli kot kurirja v Poljanski dolini. Prinesel jim je v zapor toliko novic o osvobodilnem gibanju in partizanskih bojih, da bi ga poslušali noč in dan. Toda že čez nekaj dni so ga odvedli. Spomnili so se Toneta Tomana z Brega pri Žirovnici. Tone je vztrajno raz-

redili tako, da so zapisali v podnaslovu: Vodstva borcev in mladine Hrvške o gojitvi revolucionarnih tradicij in — deviznemu sistemu. Ta pomišljaj in dva pojma, ki se med seboj navidez skoraj zključujeta (tradicije in devizni sistem oziroma denar), bi lahko pomenili tudi to, da pisec meni, naj bi se borci ukvarjali samo s spomeniki in zgodovino. Tako stališče pa ni samo v nasprotju s statutom ZZB, ampak je tudi uperjeno zoper naša načela o samoupravljanju in o odgovornosti vseh in vsakogar za vse. Lahko pa gre tudi samo za poskus, da bi bil naslov članka bolj privlačen.

Enaka ali podobna stališča borcev in mladine so razveseljiv pojav. Borci kot ljudje, ki so se bojevali za demokracijo in socializem, ne morejo mirno gledati raznih zmalicenj pravičnosti v naši družbi, do katerih je prišlo v našem razvoju in so zadnje čase postala bolj očitna. Mladina pa je naravni zaveznik borcev, ki so ostali zvesti temu, za kar so se v mladosti sami bojevali.

MILE PAVLIN

glabljal, kako bi pobegnili in se potem maščeval za krivice, ki smo jih trpeli. Toda ni mogel uiti smrti. V neizbrisnem spominu jim je ostal prav tako Franc Malež kakor še mnogi drugi.

Preživeli so strahote in zato se zavedajo najbrž globlje, kaj smo dolžni žrtvam, tihim junakom, ki so sicer njihova imena neznana širši javnosti.

PRISPEVKI ZA ŠOLO V CERKNEM

Primožič Jože, Nova Gorica, 10.000,00 din; Osnovna šola Tone Cufar, Maribor (prispevek učiteljskega zbora) 1.789,75 din; Prispevek od prodanih razglednic na zborovanju Prešernove brigade v Leskovic 232,00 din; Bojan Grej, Koper, prispevek od prodanih razglednic na zborovanju Prešernove brigade v Leskovic 50,00 din; Sindikati delavcev v družbenih dejavnostih Jug. republ. odbora za Slovenijo 1.000,00 din; Osnovna šola Dragotina Ketteja, Mirska Bistrica (prispevek sodelavcev) 470,50 din; Sedej Ivan, Gorje 100,00 din; Pagon Franc, Labinje 8 100,00 din; Prezelj Franc, Ravne 100,00 din; Marija in dr. Joža Vilfan, namesto cvetja na grob pok. Anke Rudolf 100,00 din.

Odbor za gradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem se zahvaljuje za prispevke in prosi darovalce, da prispevke nakazujejo na tek. račun: 5202-652-66 pri SDK Idrija Sklad za izgradnjo šole v Cerknem.

Kupujte srečke blagovno denarne loterije, katere žrebanje bo 27. januarja 1972 v Cerknem. Pomagajte graditi spomenik NOB — osnovno šolo v Cerknem.

ZAHVALA

Občinski odbor ZZB NOV Hrastnik ima v svojem programu dela kot pglavitno nalogo skrb za borca. V tem smislu je odbor zbiral sredstva, ki so jih prispevala vsa hrastniška podjetja oziroma delavci teh podjetij. S pomočjo teh sredstev je odbor postal — na podlagi zdravniškega mnjenja — na preventivno zdravljenje 50 svojih članov, borcev in bork.

Vsi, ki smo bili deležni tega zdravljenja, se iskreno zahvaljujemo občinskemu odboru ZZB NOV Hrastnik, ki je organiziral to akcijo, vodstvom delovnih kolektivov, ki so jo podprli, in seveda delavcem, ki so odstopili del svojih sredstev in nam tako omogočili zdravljenje.

Še enkrat hvala organizatorjem in darovalcem!

J.D.

MOJIH OSEMDESET LET

(Nadaljevanje s 6. strani)

nekaako ni zdelo vredno, da bi se še ukvarjali z nami, pa so odšli.

Še nekaj dni smo slišali od Cabra streljanje, nato je vse utihnilo — vojne je bilo konec! Sprva nisem mogla nič zvedeti, kaj je bilo s sinom Jožetom, ki je bil kot komandant osme brigade v Suhi krajini januarja 1945 ranjen. Za sina Petra sem zvedela, da je ozebe! in da so ga z letalom prepeljali na zdravljenje v Bari. Nič nisem tudi vedela o Ivanu, ki je bil v primorsko-goranskem odredu. Zadnji mesec pred koncem vojne sem izgubila tudi vsako sled za Antonom in Faniko. Tako sem tiste dni živela v velikih skrbih in negotovosti. Možno me je tolažil — bil je vaje vojskovanja in vsega hudega, jaz pa se nisem mogla ubraniti solz. Nagovarjala sem moža, naj bi šla pozvedovat za otroki. Res sva se odpravila peš proti Kočevju in dalje proti Ljubljani. Imela sva srečo. V Ljubljani v Kolodvorski ulici sta naju iz menze zagledala Anton in Fanči. Potem je prišel še Jože v uniformi, z našiki majorja. Imel pa je obvezano desnico. Tudi o Petru sva zvedela, da je še živ. Le o Ivanu nismo še nič vedeli. Bil je med hrvaškimi partizani.

Ne bom pozabila dneva, ko sva se v svoobodni domovini vrnili domov, srečna, da so otroci živi, in ponosna nanje. Prva skrb je bila, da obdelava sleherni ped zemlje, da otroci ne bi sedeli k prazni mizi, ko bi se vračali. Potem pa so se vračali le, ko so bili bolni, ali če so imeli kaj dopusta. Le Petra ni bilo dolgo. Odšel je za kruhom. V naših krajih je bilo vse uničeno, nobenega podjetja ni bilo, kjer bi ljudje dobili delo, da bi vsaj nekaj mladine ostalo doma.

Prišli so tudi po očeta. Moral je prevzeti službo logarja v Ravnah. Dodelili so mu veliko nemških ujetnikov za delo v gozdu. Potem je dobil redne delavce. Končno so prišli še po sedemnajstletno Ivanko, da je došla v delovno brigado, pozneje pa je dobila delo pri podjetju. Sin Drago in hčerka Anka sta odšla v Kočevje v gimnazijo. Tako sva z možem ostala popolnoma sama. Bila sva pri šestdesetih letih in še pri močeh. Upala sva, da se bo kdo izmed otrok vrnil na kmetijo. Varčevala sva, garala. Sklenila sva, da postaviva novo hišo. Obnova se nas je nekako ognila, medtem ko so si obnovili domove celo tisti, ki so se pridružili Italijanom. Pomagali so nama prijatelji in otroci, pa smo končno spravili dom pod streho; postopno vsako leto smo kaj malega dogradili. Možno je obnoviti tudi mlino in stope. Pozneje sva pristopila v zadrugo in jim prepustila zemljo; mož se ni prav nič obotavljal. Ali naj zamočim, da je mož dobival grozilna pisma? Očitno so mu, da jih je s partizanstvom spravil v nesrečo in da jim hočemo vzeti še zemljo...

Pred štirimi leti je umrl mož. Ostala sem sama. S težkim srcem sem se odtrgala od doma in poslovala od zemlje. Do zadnjega dne sem upala, da se bo kdo vrnil in nadaljeval delo na zemlji, ko sva popustila z možem. Onemogla sem morala oditi k svo- jim otrokom, ki so me sprejeli z vsem srcem. Kaj bi še govorila, kako jih imam rada! Obiskujem jih po vrsti, kolikor mi dopušča zdravje. Včasih me zapeljejo domov v Belico, kjer je najlepše. Še zmeraj se mi toži po domačem kraju, vselej se zelo rada vracam in hudo mi je, ko odhajam. Roke se mi tresejo, ko zakleпам duri, in hudo mi je, ker je zemlja neobdelana. Lepo mi je navsezadnje, čeprav je bilo življenje tako trdo. Seveda pa bi bilo še lepše, če bi lahko svojo starost preživela na svojem domu s kakšno skromno pokojnino. Hvala vsem za voščila ob moji osemdesetletnici!

ljena in pravkar so zastopniki začeli mole-dovati podjetja, naj jim pomagajo pri nakupu opreme.

Nekaj podobnega je bilo s prosvetarji na Kosovu, kjer je grozila stavka skoraj po celi pokrajini. Tudi tam je bil vzrok v zaostajanju prejemkov za drugimi uslužben-ci, pogosto na manj odgovornih in zahtev-nih delovnih mestih. Tudi tam so šolnikom obljubili povečanje prejemkov...

Zdi se, da pri nas samo tisti, ki nekaj glasno zahteva, tudi to doseže. Toda to ni prav! Kam bomo prišli, če bodo vsi tako delali? Pomavljja se stara igra: neki zvrsti zaposlenih uskladijo prejemke z življenjski-mi stroški in morda so pri tem celo pri-zadeti za nekaj časa zadovoljni. Potem pa cene in plače nezaadržno divjajo vedno više. Nekega dne prizadeti ugotovijo, da so že daleč za drugimi in začno zahtevati uskla-ditev. Pa ni denarja, vsaj tako se odgo-vorni izgovarjajo. Toda prizadeti kaj kmalu ugotovijo, da je denar, toda za druge na-mene in za druge ljudi. Tedaj prekipi in potem se brž tudi najde denar, samo da ne bi bilo prehude in preveč razkričane sra-mote...

M. P.

Republiško prvenstvo invalidov v kegljanju

Pod pokroviteljstvom predsednika občine Slo-venj Gradec Iva Cerčeta je bilo 23. in 24. oktobra republiško prvenstvo invalidov v kegljanju. To tekmovanje je bilo izvedeno v počastitev 30-letnice vstaje slovenskega naroda in 20. obletnice invalid-ske športne dejavnosti.

Na tem tekmovanju je sodelovalo 12 ekip: Pi-ran, Koper, Nova Gorica, Kranj, Ljubljana, Črno-melj, Kočevje, Zagorje, Trbovlje, Maribor, Ptuj in Slovenj Gradec s 145 kegljači. V povezani in kombinirani igri je ekipa iz Ljubljane zanesljivo zmagala z 799 podrtimi keglji in si je tako pribo- rila mesto republiškega prvaka. Kegljači iz Tr-bovelj so zasedli drugo mesto s 749 keglji. Tretje mesto je osvojila ekipa iz Kopra — 701, sledijo ekipa Maribora 701, Slovenj Gradec 678, Zagorje 672, Nova Gorica 666, Piran 644, Kranj 638, Kočev- je 594, Ptuj 555, in Črnomelj s 518 podrtimi keglji. Posamezniki po kategorijah invalidnosti po 100 lučaje v mešano: Republiški prvak je Stanko Bav- daž iz Nove Gorice s 391 keglji. Od leta 1964 je že četrty republiški prvak, saj mu je kegljanje življenjski konjček. Drugo mesto je osvojil Anton Tomc iz Kranja s 341, in tretje Stojan Mitić iz Ljubljane z 257 podrtimi keglji.

Druga kategorija: Ivo Bevc iz Kranja 363, Angel Spalac 326 in Jože Stravs iz Ptuja 308.

Tretja kategorija: Franc Gorše iz Slovenjega Gradca 404, Stane Vidmar iz Ljubljane 389 in Alojz Tkalič iz Maribora s 393 podrtimi keglji.

Četrta kategorija: Ferdo Flajmš iz Slovenjega Gradca 402, Franc Prelog iz Kranja 389 in Stefan Lešnik iz Maribora 383.

Peta kategorija: Ladislav Horvat iz Slovenjega Gradca 440, Luka Mitar iz Ljubljane 431, in Vlado Trbižan iz Kopra 425.

Šesta kategorija: Franc Znidaršič iz Maribora 453, Tone Svetina iz Kopra 424 in Ivo Praprotnik iz Ljubljane s 422 podrtimi keglji.

Tekmovanja se je udeležil za ptujsko ekipo tudi 75-letni Martin Kostonjavec z nadkolensko ampu-tacijo invalid iz I. svetovne vojne. Lučal je krogle po asfaltu kot mladenič. Pravi, da mu kegljaški šport podaljšuje življenje. Želimu mu, da bi še dolgo let sodeloval med kegljači.

Po končanem tekmovanju je bila razglasitev rezultatov. Predsednik občinske skupščine Slovenj Gradec Ivo Cerče je razdelil zlate medalje, repu-bliškemu prvaku v borbenih partijah iz Ljubljane pa je poklonil prehodni pokal in pokal v trajno last. Predsednik Zveze za šport in rekreacijo inva-lidov Stane Lavrič je podelil srebrne medalje ekipi iz Trbovelj in pokal. Predsednik športnega dru-štva Invalid iz Slovenjega Gradca Stane Butolen jim je razdelil bronaste medalje ekipi iz Kopra in pokal v trajno last. Posamezniki so prejeli me-dalje in plakete.

Skupno kosilo je bilo v hotelu Korotan. Na njem je Stane Lavrič med drugim dejal, da današ-nje republiško prvenstvo v kegljanju ponovno do-

kazuje, kako se iz leta v leto športna rekreacija invalidov krepi. V naše vrste prihajajo novi obra-zi iz vse Slovenije, kar je zelo spodbudno in v-redno pohvale. Ob tej priliki je tovariš Lavrič po-klonil predsedniku občine Ivo Cerčetu sliko — motiv narodne noše.

Pokrovitelj predsednik Ivo Cerče se je zahvalil vsem udeležencem in jim poklonil spominske di-plome.

Taborniki Slovenj Gradca so predsedniku Sta-netu Lavriču poklonili šopek rdečih nageljnov. Športnike sta pozdravila med drugim tudi Franc Mrcina, predsednik športnega društva iz Maribora in direktor Splošne bolnišnice iz Slovenjega Grad-ca, dr. Drago Plešivčnik.

Tekmovanje je bilo vzorno organizirano in je potekalo brezhibno, za kar gre vsa zahvala in pri-znanje Stanetu Butolenu in njegovim sodelavcem.

VINKO BOVCON

Nezadovoljni miličniki in zaporniki

Šlišali smo za delavske stavke, tudi za učiteljske in zdravniške, toda še nikoli se ni zgodilo, vsaj pri nas ne, da bi prekinili delo miličniki. Zdaj pa bi se bilo skoraj zgodilo, da bi bili »bogatejši« tudi za to zanimivost, s katero se menda ponašajo sa-mo v Italiji.

Miličniki so hoteli stavkati v Splitu. Re-publiški sekretar notranjih zadev Hrvške je že dobil brzoglavko: »Danes opoldne pre-kinemo delo...« Zabrneli so telefoni med Zagrebom in Splitom, najbrž je tudi kdo na vrat in na nos odletel v Split...

Zanimivo je vedeti, koliko zasluži split-ski miličnik. Po podatkih iz časopisja od 1300 do 1500 dinarjev. Vsak naj sam pre-sodi, če je takšna nagrada zadostna za tež-ko, nevarno in odgovorno službo. Občina se ni zganila, ko so miličniki in drugi zahte-vali večje prejemke. Pač pa so ugodili dru-gim občinskim uslužbencem. Zdaj so jim

obljubili povečanje prejemkov, z miličniki se je strinjal tudi koordinacijski odbor družbenopolitičnih organizacij. Pač pa je 19 uslužbencev službe javne varnosti v Splitu odpovedalo službo.

Medtem ko so se miličniki pripeljavali na stavko, pa je v splitskem preiskovalnem zaporu izbruhnil upor zapornikov. Začel ga je Lujo Jazvin, obsojen zaradi izgređništva na 12 mesecev zopora. Upornike so nekaiko le prepričali, da je njihovo početje nesmi-selno, potem pa so začeli raziskovati njih-ove pritožbe. Ni bilo treba posebno dolgo tuhtati in že so bili razlogi na dlani. Pre-iskovalni zapor v Splitu je eden izmed naj-slabših v državi in že dolgo ne ustreza zaht-evam sodobne kriminalistike. Niti samice nimajo, da bi nevarne in uporne ljudi lo-čili od drugih zapornikov.

Mimogrede rečeno, tudi drugače je služ-ba javne varnosti v Splitu zelo slabo oprem-

Partizansko šolstvo na Slovenskem (9)

Bili smo le delček naroda, ki se je enotno boril za svoje pravice

Lepa je Vipavska dolina. Spomladi spominja človeka na nevesto, s cvetjem posuto in v rosinah jutrih jokavo, kot bi ovdovala, še preden je spoznala moža. Toda odločnost v njenem naročju je zgovorna. Po hišah, na videz hladnih in iz grobega kamenja sestavljenih, ždijo napisi, ki so bili geslo in vodilo tog živčih ljudi.

Gradišče nad Prvačino leži v spodnjem delu Vipavske doline. V bregu nad asfaltirano cesto, ki se izgublja proti Gorici, so hiše kot radovedni otroci, med katerimi ni težko najti kaplanije, kjer je bila med vojno in prvi dve leti po njej partizanska šola. Iz plošče, ki so jo Gradiškovci vzdicali leta 1912, je lahko razbrati, da je tu živel od leta 1882 do 1902 pesnik Simon Gregorčič, ki je imel ob ustanovitvi osnovne šole v Gradišču pomembno mesto. Zidano šolsko poslopje, ki svojemu namenu še vedno služi, je vas dobila leta 1905.

Do italijanske okupacije po prvi svetovni vojni se je na šoli poučevalo v slovenščini. Toda takoj po okupaciji je v šolah zagospodarila italijanska, najprej kot predmet in kasneje kot učni jezik. Fašisti so zahtevali, da otroci pozabijo na materni jezik. Slovenščino so preganjali kot kugo. Da bi pospešili italijanizacijo mladine, so v rimskem parlamentu sprejeli zakon o posebni šolski reformi — Gentilijeva šolska reforma — kjer je bilo s posebnim odlokom določeno, da se v šolskem letu 1923/24, v prvih razredih osnovne šole uvede italijanščina kot učni jezik. Ko je sledil še odlok, da je osnovna šola šestletna, je bilo tudi določeno, da bo v šolskem letu 1928/29 slovenščina že povsem izrinjena iz nje. Da bi vso stvar kar najbolj pospešili, so izvajali fašisti močan pritisk na starše, medtem ko so slovensko učiteljstvo premeščali v notranjost Italije. Ker so mnogi učitelji takrat odšli v Jugoslavijo, so na izpraznjena mesta prišli italijanski učitelji, ki slovenščine niso znali.

Tako nekako pripoveduje kronika, ki jo hrani osnovna šola v Gradišču in nam oživlja spomin, ko je NARODNOOSVOBODILNI ODBOR Gradišče, sredi septembra leta 1943, organiziral partizansko šolo. Prvi učitelji sta postali tovarišici Silva Peric-Slokar in Slava Kerševan.

In zdaj nenadoma se človeku zazdi, da postaja kronika suhoparna, da so besede sicer zgovorne, toda mrtve, kot so mrtvi napisi po primorskih hišah. Začutiš potrebo, da bi se z eno ali drugo tovarišico pogovoril, da bi spoznal njeno zgodbo, ki je prav taka kot toliko drugih zgodb, in vendar drugačna.

Pritisneš na hišni zvonec in v prsih čutiš napetost. Boš kriv, ker si v človeku zdrnil že skoraj pozabljeno bolečino? Boš naletel na udar med grozo v preteklosti in še vedno neprivajeno sedanostjo? Boš spoznal razočaranje, ki ga je rodila prevelika vera, ali boš samo oživel kak spomin?

In potem spoznaš ženo, ki je bila leta 1923 komaj rojeni otrok in ki ji je oče pet

Silva Peric-Slokar

let pozneje prebiral časopis Enotnost, da bi ne pozabila na slovensko besedo. Morda si jo vzdrnil, da je po tolikih letih začela prvič razmišljati o sebi, o svoji mladosti — o poklicu. Zdi se ji, da je že od nekaj hotela postati učiteljica, da bi kaj drugega sploh ne mogla biti. Toda takrat, ko je vsak dan bržela na kolesu v goriško učiteljske in nazaj, ko je le na skrivaj smela spregovoriti s sošolko slovensko besedo, verjetno le še ni vedela, zakaj vse to počne.

Živel so na samotni, toda v njenem srcu ni bilo praznine. Imela je posebno veselje spoznavati ljudi in v številnih knjigah je lahko našla svoje zadoščenje. Da ne kaj vre, to je čutila že takrat, in skrivno pošto je prenašala v ilegalno goriško tiskarno, kot bi bilo to nekaj čisto samoumevnega — in je tudi bilo.

Potem pa je prišel september v letu 1943 in z njim padec fašizma. »Silva, sklenili smo, da boš poučevala naše otroke.« In komaj odraslo dekle se sprašuje, če ni vendarle še otrok, če bo sploh zmogla prenesti papirnato tehniko v življensko prakso. Se je sploh dovolj naučila? To je bila vendar italijanska šola, ona pa bo poučevala slovenske otroke v slovenskem jeziku.

Človek nenadoma ugotovi, da mu je zmanjkalo časa za premišljevanje, da mu preostane samo še to, da znosi fašistično navlak, ki se je vrnila v slovensko šolo, na cesti in vse skupaj zažge. Naj zgori

fašizem in naj gori v srcih ljubezen za domovino! Kakšne besede! Bo to odvolj, ne bom klonila prav tam, kjer je goriški slavček zapustil večni spomin?

V praznih prostorih kaplanije je bilo treba urediti učilnico. Kot bi ne zaupali bledikavim stenam, kjer so toliko let odmevali italijanski stavki. Za normalen pouk je vsega primanjkovalo, le dobre volje je bilo dovolj. Učiteljici sta pri ljudeh in v župnišču v Prvačini našli nekaj starih beril, kot so bili Kolački, in ko so otroci prinesli v šolo še vrečke od soli, se je pouk lahko začel. Nobenih velikih načrtov ni bilo, toda cilj ni bil zato nič manjši. Otroci se morajo naučiti pisati in brati v materinem jeziku. Pouk sta spremljali partizanska pesem in domoljubna vzgoja. Sicer pa je bil pouk močno improviziran. Vse je bilo treba narediti po načelu »naredi si sama«. Učenci so prinašali v šolo tudi drva, da so si lahko ogreli učilnico. Ko je začel PNOO izdajati publikacije v ciklostilni tehniki, za literaturo ni bilo več problema. Učiteljski svetovalec, Našim pionirskom, Izbrane pesmi Simona Gregorčiča, Koledar partizanskega dnevnika 1945, Naj pesem naša zadoni, Narodni heroj Vojko, Naša beseda, Naši pesniki novemu rodu partizanske pesmi, Pesmi za mladence, V nove zarje, Slovenska beseda — to so bili številni pripomočki partizanskemu učiteljstvu.

Ob zaključku prvega šolskega leta julija 1944 so otroci že dobili slovenska spričevala. »Lepi časi so bili to«, govori nekdanja partizanska učiteljica Silva, ko da bi sama ne verjela, da so včasih preživljali tako težke trenutke. »Opažam, da so moji spomini pogosto močno neurejenji«, govori, kot bi se skušala opravičevati. Mnogokrat smo bežali pred vihrajočimi hajkami in tedaj je bil pouk na šoli tudi za dalj časa prekinjen. Kadar ni bilo moč poučevati, sem se zadrževala po bunkerjih na Vogerskem, kjer sem opravljala različne naloge. Nekaj časa sem bila v komisiji, ki je urejevala kmečka posojila. Mislim, da ne bom nikoli pozabila skrivališča na koncu vasi. Nad nami je bilo jezerce, ki je preprečevalo, da bi se ponoči slišalo ropotanje pisalnega stroja, medtem, ko nas je od zunanjega sveta ločevala premična stena na drobnih kolesih, ki je en sam človek nikakor ni mogel premakniti. In vendar je bila dovolj le hipna brezskrbnost, da sem padla v policijsko zasedo, iz katere pa sem se s spretnim govorčenjem rešila. Spominjam se, da so okupatorjeve enote večkrat vdrle v vas, kjer so strahovale prebivalstvo. Spet in spet so se osiromašene domačije utapljale v plamenih in smrt je prežala na vsakem koraku. Nemałokrat se je iz goriške smeri pritihovalo kot sestrada uveda letalo in s smrtonosnimi streli napolnilo ubito samoto vipavskih gričev. Zgodilo se je, da smo se ob neki priložnosti z učenci zadnji hip umaknili v klet. Vaška zaščita pa je imela največ zaslug, da smo se vedno pravočasno umaknili na varno. A tudi pionirji so bili pomemben del vaše zaščite. Dežurali so z vso odgovornostjo na najvišjih obronkih Gradišča, in kadar smo zagledali v vasi hitronogeta pionirja, smo vedeli, da od nekod preži nevarnost. Zdi se mi, da so bili ti otroci res nekaj posebnega. Učiteljci smo jim zelo veliko pomenili. Morda nas z učenci in vaščani ni družilo le pomanjkanje. V tistem obdobju smo vsi pričakovali nekaj pomembnega, nekaj, kar smo že tudi slutili. Učitelji smo bili le delček naroda, ki se je enotno boril za svoje pravice.

Kar lahko leta in čas v človeškem spominu izbrišejo, ostane na papirju v kroniki zapisano, pa čeprav na že rahlo orumenelem papirju. V kroniki beremo: Šola se je kot celota vključevala v NOB. Učenci so s pevskimi nastopi in deklamacijami sodelovali na mitingih, ki so jih v vasi prirejale partizanske enote in kjer so sodelovale tudi krajevne organizacije SKOJ, ZMS in AFZ. Poleti 1944 se je na Gradišču nekaj dni zadrževala skupina članov zavezniških vojaških misij pri poveljstvu IX. Korpusa, ki si je ogledovala sovražno postojanko Dornberk. Tudi za te člane je šolska mladina izvedla lepo kulturno prireditev. Ko se je poleti 1944 na Gradišču zadrževal »ruski bataljon« IX. Korpusa, so

Slovenskemu narodu je lastna izredna želja po razvoju in po napredku. Zato se ne smemo čuditi, če je bila prva misel, ko so odšli fašisti iz naših krajev, misel na slovenske šole. Petindvajset let so učili naše slovenske otroke fašistični učitelji. Ni jim bilo mar, da bi se naši otroci kaj naučili, nasprotno so mislili, čim manj bodo znali, tem boljši sužnji bodo. Glavno je, da bodo zmognili nositi vojaško suknjo. Ko je fašistično učiteljstvo odšlo, se je zdela našim materam žal vsakega dneva, ki bi ga preživeli otroci brez slovenske šole. Slovenske protifašistične žene so izbrale iz svojih vrst tiste, ki so bile najbolj zmognile in v katere so imele vse zaupanje, da se bodo z ljubeznijo in požrtvovalnostjo posvetile našim otrokom, katerim v tej borbi kujemo bodočnost.

Slovenka, avgust 144, št. 6

vojaki skupaj s šolsko mladino izvedli imeniten miting.

V prvem šolskem poslopju, ki pa med vojno ni služil svojemu namenu, je bila v začetku leta 1944 partizanska čevljarska delavnica, od junija do novembra 1944 telefonska centrala za potrebe Goriškega vojnega področja, spomladi leta 1945 pa so v njej našli svoje mesto ujeti četniki.

Toda naj bo tako ali drugače, na kraju sklenemo krog razmišljanj vedno s človekom, tistim, ki je izvor vsemu slabemu, in tistim, ki nosi posledice njegovih dejanj. Silva Slokar je kot mnoge njene sovrstnice ne samo doživela, pač pa celo prerasla uredništev nekdanjih otroških želja, da bi postala učiteljica. Morda je imela o vsem tem priložnost razmišljati, ko se je po končanem pouku na Bledu — tam je nekaj let po osvoboditvi spet stopila za kateder — sprehajala ob jezeru. Da, tam gori nad Prvačino, kjer se njen oče še danes ubada s krpmi zemlje, je bil nekoč mir in je bilo divjanje, da bi končno spet

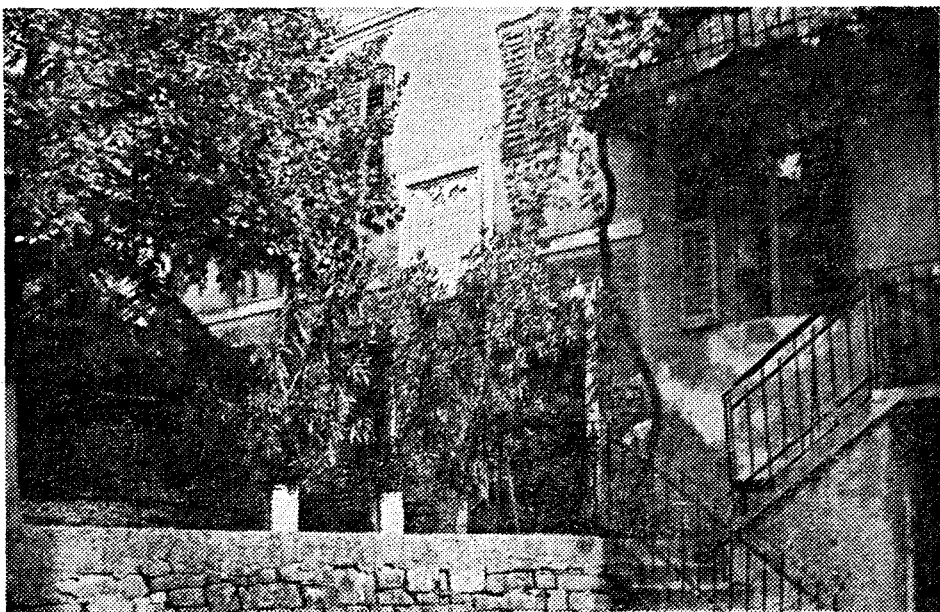
Silva Peric s skupino otrok, ki jih je poučevala v Gradišču nad Prvačino

postalo, kot je nekoč bilo, in še lepše, mnogo lepše. Tudi ob jezeru, ki ga je pesnik Prešern tako čislal, je bilo mirno. Ali je bilo tako tudi v Silvinem srcu? Ne, koč ji je uspelo zbežati iz skupine ljudi, ki so jo poslali na delo v Nemčijo in od katerih se ni vrnil nihče. Se je takrat drugič rodila? Naredila je »italijansko« učiteljsko, bila je partizanska učiteljica in, ko bi morala po diferencialnem izpitu narediti še strokovni izpit, je odšla na delo v tovarno.

Ne le z izkušnjami, tudi s srcem je še vedno v prosveti!

SILVO TERSEK

Ob objavi prispevka »Bili smo le del naroda, ki se je enotno boril za svoje pravice« se zahvaljujemo našemu stalnemu sodelavcu Cirilu Zupancu iz Nove Gorice Pri-skrbel nam je nekaj podatkov in nas tudi opozoril na delo partizanske učiteljice Silve Peric-Slokar, o kateri smo spregovorili v današnjem zapisu.

Kaplanija v Gradišču nad Prvačino, kjer je bila med vojno in prva leta po njej partizanska šola

Nagrajeni prispevek

Od spomina do spomina

V grajskem zvoniku je odbilo šest. Prav takrat smo se taborniki napotili izpred šole proti Ledinam. Ta vasica je kakih deset kilometrov oddaljena od Idrije. Domnili smo se, da bomo obiskali spomenike padlih v narodnoosvobodilnem boju. Zato smo ta pohod imenovali »Od spomenika do spomenika«. Šli smo v dveh skupinah. Deklice je spremljala tovarišica Anica Dolinar. Ker je doma iz teh krajev in je med vojno tu partizani, sem se srečana z njo še posebno veselila. Zelo malo ali pa skoraj nič nisem poznala

»Tam so — mislim da je bilo to leta 1942 — taborili partizani. Vse, kar so ljudje dobili v zbiralnih akcijah, so morali oddati tja. Javka je bila na Razpotju, pri Dolinarjevih. Taborišče je bilo žrtev izdaje — napadlo ga je okoli tri tisoč Italijanov. Vsi partizani so se rešili iz obroča, samo javko so morali umakniti na Gornji Kamnik. »Hudi časi so bili to, hudi!« je sklenila tovarišica Anica.

Pot nas je vodila naprej proti Ledinam. »Na tamkajšnjem področju so se bojevale: Vojkova, Gradnikova, Prešernova, Gregor-

Tu spe junaki, ki za nas so dali svojo srčno kri, da smo iz robstva vstali in gremo v novi, lepši čas. Slava jim do konca dni!

Šestintrideset borcev je pokopanih v tej grobnici. Preletela sem imena, ki so vklesana v spomenik, a nikogar nisem poznala. Le ime Edvard Dolinar mi je bilo znano. Je to mož naše tovarišice? Dobila sem pritrdilni odgovor. Bila sem presenečena, kajti tega nisem vedela. Pozornost mi je zbudila tudi letnica 1945, ki se je bleščala, napisana z zlatimi črkami. Oh, koliko borcev je padlo tega leta, na pragu svobode! Poklonile smo se spominu padlim in odšle na sosednje grobišče. Osemnosedemset borcev je pokopanih v tej grobnici pod ledinsko cerkvico. »Vidite, niso majhne te številke, čeprav je vas majhna!« je pretrgala molk naša tovarišica. »Ljudje so to radi pomagali in dali vse, kar so premogle njihove skromne domačije, čeprav so s tem tvegali svoja življenja. Izdajalci so bili redki. Spominjam se enega izmed njih. V naši četi je bil in nosil je rdečo srajco. Dolgo časa nismo odkrili, da je izdajal in da je bila prav ta srajca razpoznavni znak med odpadniki. Kasneje so ga primerno kaznovali.«

Skoraj bi vam pozabila povedati, da je bila Anica Dolinar prava borka. »Moje partizansko ime je bilo Klara. Sovražniku je prišlo nekaj na uho in morala sem si izmisliti kakšno drugo ime. Poznala sem hrabro partizanko Andrejo, ki je padla tu v bližini Ledin. Rada bi ji bila podobna (po hrabrosti!) in prevzela sem njeno ime.«

Tudi na Vrsniku smo se ustavile. Tam, kjer na gričku za cerkvijo stoji lep spomenik. Uredile smo grobišče in prižgale svečke. Ena izmed nas je glasno prebrala verz, ki so vklesani v spomin na devetpetdeset padlih borcev:

Kot seme novega sveta
s krvjo gorečega srca
ste našo zemljo napojili
okove suženjstva razbili
iz vas so rdeče rože vzklije
nam zlate sanje izpolnile
spomin na vas nikdar ne mine
živi z zahvalo domovine.

Obiskale smo torej vse spomenike, kot smo nameravale, in naša naloga je bila opravljena. Pot od Idrije nam je hitro minila. Čeprav smo prehodile več kot trideset kilometrov, skoraj nismo čutila utrujenosti. Premagalo jo je zadovoljstvo spoznanja, da smo se seznanile s koščkom slavne zgodovine slovenskega naroda.

SLAVICA DRAGOŠ

Med manevri

Ko so bili v Beli krajini manevri, smo metliški pionirji vestno raznašali letake in časopise. Tudi moja sestra in jaz sva bila na nogah. Raznašala sva listke, na katerih so bila napisana obvestila, kako se naj ljudje ravna med manevri. Ko sva opravljala svojo dolžnost, sva srečavala sošolce in prijatelje. Med seboj se nismo pogovarjali, kaj kdo dela, ampak smo molčali. Bali smo se, da ne bi kdo koga izdal. Zjutraj, ko smo odhajali v šolo, smo videli na cestah in po škarpah napisano: »Živel Tito, Živela OF, SKOJ« in drugo. Tudi med potjo v šolo, ko smo se pogovarjali o rdečih in plavih, smo o svojem delu še vedno molčali. Povedal bi le še to, da nam je bilo toplo pri srcu. Zavedali smo se namreč, da pomagamo braniti Metliko.

JANI GAČNIK

Skrb za grobove

Kadar se vozimo po cestah naše domovine, nam pogled postane na grobovih padlih rodoljubov. Posebno v tem času, ko se nara-va pripravljamo na zimsko mirovanje, radi oživljamo spomin na najboljše sinove in hčere našega naroda ter jim urejamo njihova poslednja počivališča. Tudi pionirji in mladinci, ki postopno z rastjo spoznavamo in doumevamo ta strašni del naše polpretekle zgodovine, ne smemo stati ob strani. Naša dolžnost je urejati in krasiti spomenike, spominske obeležja in grobišča padlih v narodnoosvobodilnem boju. Povedati moram, da pri tem pomagamo tudi učenci osemletk v jeseniški občini. Prisostvovali smo tudi žalni slovesnosti z govorom in kulturnim programom, ki je bila pred dnevom mrtvih na grobovih padlih jeseniških partizanov. Občinska organizacija in krajevne borčevske organizacije so se slovesnosti udeležile s prapori. Da, letos smo tudi mi mladi skrbeli za grobove padlih junakov, ki jih bo sneg kmalu pokril s svojo belino.

ROMAN SOKLIČ

Izlet na Primož

V torek je imela osnovna šola Vuzenica športni dan. Ob osmih smo se zbrali na igrišču, kmalu nato pa smo odšli proti Primožu. Do Ledinekove žage smo šli po cesti, tam pa smo zavili v gozd. Pot je bila strma. Tu in tam se je oglašala kakšna ptica, drugače pa je vse naokrog vladala tišina. Čez pol ure naporne hoje v hrib smo prispeli na cilj. Na spomenik padlih borcev smo položili cvetje in prižgali svečke. Učenka Jelka je recitirala pesem, vsi skupaj pa smo zapeli »V temnem gozdu«. Potem ko smo se malo okrepčali, smo odšli na igrišče, kjer je bila tekma »med dvema ognjema« med učenci 5. a in učenci 5. b razreda. Deklice so se odločile, da gredo iskati gobe, in že čez kake pol ure so se vrnile s polnimi vrečkami. Kmalu nato smo odšli domov. Pot je bila zelo strma in nas je kar neslo proti dolini. Zato smo bili kmalu doma. Sele tu smo začutili bolečine v nogah. A kljub temu je bil ta dan eden najprijetnejših v novem šolskem letu.

MARJAN GOBEC

KRAMLJANJE

Draga Milena!

Sem učenka šestega razreda osnovne šole. Mnogo razmišljam o sreči in velikokrat se vprašam, kaj je to. Mislim, da so to trenutki slepote. Vidite, ob lepih sončnih jutrih in zvezdnatih nočeh mislim, da sem srečna. Potem uvidim, da so bili to le trenutki slepote. Srečna bi bila pravzaprav šele tedaj, ko bi doživela srečo vseh ljudi, prav vseh ljudi na svetu. Preveč je še lakote na našem planetu, preveč drdranja strojin in preveč krikov nedolžnih. Pred očmi mi vstaja podoba otrok, ki se vračajo na prazne in uničene domove. Ta spoznanja mi kalé mirno in srečno otroštvo. Mislim, da bi jim morala pomagati. Tistim, ki so krivi nesreče drugih, bi dokazala, kako lepo je. Če ima človek mirno vest in ga ne teži noben greh. Morda bi potem ljudje ne počeli več grozodejstev in vsi otroci sveta bi bili srečni: tvorili bi čudovit svet in prekrasno harmonijo barv. Tako hudo mi je, ker ni tako, in še posebej zato, ker sem ob vsem tem nemočna.

Veste, rada in veliko pišem o tem, kar vidim in kar me pretrese, pa tudi o tem, kar čutijo drugi.

Prejmite lep pozdrav!

Marinka Zorman
Vir, Gubčeva 3
p. Dob pri Domžalah

Draga Marinka.

Zakaj si tako ljubosumno čuvala svoje misli in kje hraniš zapisano, bi te vprašala. Izberi najlepše, za nas in zanje, ki jim sreča šele prihaja naproti. Veš, zmeraj ne more biti tako in morda je tvoj cvet pogljal že tudi korenine.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Draga urednica!

Tri tedne je že minilo od našega srečanja v Murški Soboti in jaz se ga še vedno spominjam. Vesela sem bila, da sem vas spoznala. To je bila že dolgo časa moja želja. Videla sem, da ste prav tako dobri, kakor so dobre vaše besede v »TV 15«. Želela sem spoznati tudi druge mlade dopisnike, predvsem Alenko in Natašo. Izpolnila se mi je tudi ta želja in hvaležna sem vam. Danes vam pošiljam prispevek »Od spomenika do spomenika«, kot sem vam obljubila. Ker sem slišala, da so po novem zaželele tudi fotografije, sem priložila sliko spomenika na Ledinah, kjer je pokopanih osemnosedemset borcev.

Iskren pozdrav!

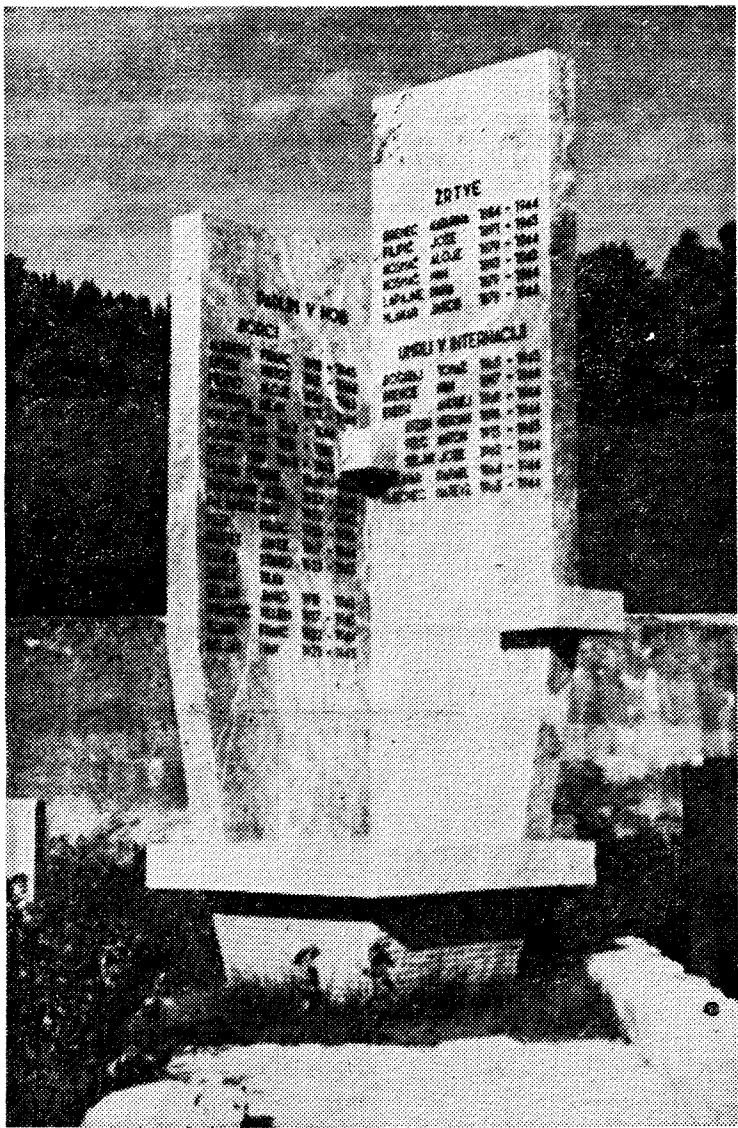
Slavica Dragoš
Mohoričeva 6
p. Idrija

Draga Slavica!

Ne pozabi, da so moje besede le odmev vaših misli. In kako bi lahko potem bile drugačne?

Lepo pozdravljena!

MILENA

SPOMENIK NA LEDINAH

Ledin, zato sem si želela o tej vasici zvedeti čimveč. Prav tako druga dekleta. Takoj smo začele spraševati. »Z veseljem vam bom odgovarjala, samo ne pozabite, da je od tistih dni preteklo že precej vode in da spomin bledi!« je dejala in se nasmehnila.

»Ljudje v teh krajih, ki dolga leta niso poznali svobode in so bili narodnostno zatirani, so se vneto pridružili partizanom v boju proti okupatorju. Naša takratna naloga je bilo predvsem zbiranje denarja, živil, sanitetnega materiala, orožja, streliva itd. za naše borce seveda.«

Zvedeli smo tudi, da je bila Anica Dolinarjeva članica prvega odpora OF na tem področju. Ko pa smo z glavne ceste krenile na stransko, je rekla:

»Tu nekje je tovariš Vojko, le. gendarni partizanski junak, v boju zaplenil težki mitraljez in več pušk. Danes se to ne zdi tako veliko, takrat pa je takšnale zaplenba pomenila ogromno.«

Naša pot se je začela vzpenjati. Pogovor je za nekaj časa zamrl. Ustavili smo se pri prvi hiši. Tu smo opisale prehojeno pot in narisale pokopališče, ki smo ga z lepe razgledne točke videli v Spodnji Idriji. Ko smo krenile naprej, zopet nismo kaj dosti govorile. Bile smo zatopljene v svoje misli, čemur je najbrž botrovala tudi utrujenost. Naposled smo zagledale tablo z napisom Razpotje. Tu nam je tovarišica pokazala smer, v katero se gre v Idrišek.

BESEDE IN DEJANJA

CENE UVOŽENE OBUTVE

Uvoženo obutev slabe kakovosti kupujejo po nizkih, a prodajajo po visokih cenah. Maloprodajna cena te obutve se giblje od 200 do 550 dinarjev. Sicer so uvoženi čevlji »zlata jama« za uvoznike in trgovce. Razlika med cenami, po katerih se obutev kupuje, in tistimi, po katerih se prodaja, znaša tudi do 128 odstotkov (poprečje 30 odstotkov).

Politika ekspress — 28. 10. 1971

REKORD

Štrašno radi se primerjamo z drugimi. Enako radi pa se včasih tudi nočemo primerjati z drugimi.

Pa se dajmo danes primerjati s štirimi evropskimi državami glede razširjenosti knjižnic: medtem ko deluje danes v Jugoslaviji 14.405 javnih knjižnic ali na 10.635 Jugoslovancev ena knjižnica, pride v Češkoslovaški knjižnica na 1000 prebivalcev, v Poljski na 650, v Avstriji na 600 in v Sovjetski zvezi na 1900 prebivalcev.

Delo — 5. 11. 1971

GNILE BANANE, SLABE LIMONE, A CENE VSEENO VISOKE

Banane, ki prihajajo na naš trg iz Gvineje so zelo slabe, a njihova cena se ni znižala. Na nedavnem sestanku trgovcev iz vse države v Beogradu so celo naglašali, da bi bilo treba prenehati uvažati banane, od katerih jih mnogo, kakor hitro prispejo z ladjami v koprsko lukso, pomečejo v skladišča za smeti.

Trgovci zalagajo potrošnike s prav tako slabimi limonami. Po tržnih predpisih odpade od 1 kg limon 25 odstotkov teže na sok, toda limone po našem tržišču imajo le 9 do 16 odstotkov soka. Tako plačujejo kupci limone tudi po nekaj dinarjev dražje. Čeprav inšpektorji vse to vedo, zapirajo oči pred vsemi temi pomanjkljivostmi, da naše tržišče ne bi ostalo brez tega tako zelo pomembnega artikla, zamerijo pa trgovcem, da ne znižajo cen.

Vjesnik — 1. 11. 1971

PRIVATNI DEVIZNI RAČUNI NARAŠČAJO

Po podatkih deviznega oddelka Narodne banke smo imeli Jugoslovani na zasebnih deviznih računih ob koncu septembra vsega skupaj 427 milijonov dolarjev ali trikrat več kot ob tem času leta 1969 in za 63 odstotkov več kot ob koncu lanskega septembra. Kar 416 milijonov dolarjev je v konvertibilnih valutah, le 11 milijonov v klirirskih devizah.

Dnevnik — 30. 11. 1971

KDAJ SE BO TO NEHALO?

Po podatkih službe družbenega knjigovodstva dolguje država gospodarstvu z avgustom 21 milijard novih dinarjev. Zato konec avgusta gospodarstvo ni moglo poravnati svojih obveznosti po sodnih nalogih v znesku 13,5 milijarde dinarjev. Stroški sodnih sporov so se v tem času povečali za 550 milijonov dinarjev. Vse to povzroča, da je treba letos čakati na plačilo posameznega računa poprečno 106 dni. Lani so račune izplačevali v 89 dneh.

NIN — 31. 11. 1971

ALI BO ŠLO?

Čeprav se v novembru in decembru Zvezna skupščina sestane petkrat, je — kot je slišati v skupščinskih krogih — še negotovo, ali bo lahko uskladila z ustavnimi amandmaji nad 30 zakonov, za katerih uskladitev je bil ob ustavnih spremembah kot zadnji rok postavljen konec leta.

Ekonomska politika — 1. 11. 1971

Kitajsko - japonska vojna

(3)

Nekdanji kitajski cesar Pu Ji (z odlikovanji na prsih) se rokuje z japonskim cesarjem Hirohitom.

Vojska je bila že od nekdaj zoper politične stranke. Dediščino samurajev so nadaljevale tajne nacionalistične družbine, ki so trdile, da je zgodovinsko nujno zasidati japonsko zastavo na čezmorskih ozemljih. »Stranka nebeskega meča«, »Krvna bratovščina«, »Češnjeva družina« so bile tajne organizacije, ki so generalom pomagale pri pripravljanju obračuna s Kitajsko: iz »Češnjeve družine« so izhajali nekateri mladi oficirji, ki so pripravili incident na železniški progi pri Mukdenu, s čemer so japonski narod potegnili v vojno. Zlagoma je večina javnega mnenja prešla na njihovo stran.

V svojem delu »Japonsko cesarstvo« ugotavlja John Whitney Hall, ameriški zgodovinar, rojen v Tokiu: »Vojaki so lahko računali tudi na to, da jim bo ljudstvo naklonjeno zaradi božanskega sija, ki je svojčas obkrožal razred samurajev. Za razliko od pokvarjenih politikov, je za oficirje veljalo mnenje, da jim ni do kakšnih osebnih koristi, da so iznad politike in da jih prežema čut odgovornosti za blaginjo in varnost domovine«.

Kaj pa cesar? Videli smo že, da ga je v tistem hipu pestilo predvsem vprašanje, kako bi dobil naslednika za svoj prestol. Medtem ko je med narodom naraščala vojaška prenapetost, so dvorški svetovalci razpravljali o potrebi, da bi si cesar omislil priležnico, ker je cesarica zapored rodila same hčerke. Ker je bil Hirohito po naravi zadržan in umirjen, se ni mogel kaj prida upirati ošabni napadlasti svojih generalov.

Sredi tega zmedenega ozračja na japonskem dvoru je izbruhnila vojna, ki so jo pripravili visoki oficirji kvantunske vojske v Mandžuriji, botroval pa ji je bolj ali manj neposredno vrhovni štab v Tokiu. Ministri so se znašli pred izvršenim dejstvom, sicer pa tudi med njimi ni manjkalo nacionalističnih skrajnežev. Japonski industrialci, ki so si prizadevali ubraniti in utrditi svoje koristi na kitajskem ozemlju, niso nasprotovali uporabi sile, medtem ko so nižje meščanske sloje in preprosto ljudstvo pritegnili k zadevi s prav istimi varljivimi obeti, s katerimi so štiri leta kasneje fašisti navdušili Italijane za osvajanje Evrope.

V resnici je Mandžurija veljala Japonce dosti več, kot so ji kdajkoli prinesli njeni premogovniki in železovi rudniki. Da bi jo utrdili in jo zaradi skorajšnjega napada na Kitajsko spremenili v vojaško orožarno, so japonski generali prisilili vlado, da je vanjo vložila na milijarde jenov. V desetih letih so ondaj zgradili tritisoch kilometrov železniške proge, asfaltirane ceste, pa električne centrale in letališča. Mandžurija je

postala Porunje in Slezija azijske celine in po industrijski razvitosti je bila pred njo samo še Japonska — kar so leta 1945 izkoristili Sovjeti, ko so razstavili ter odveklili domov na tisoče strojev iz Mandžurije. Za pohlepni japonski imperializem pa je Mandžurija pomenila samo strateško odskočno desko in kaj kmalu so se razblinile sanje japonskega ljudstva o tem, da bodo z zavzetjem Mandžurije postali vsi bogati.

Prave koristi je imela pri tem vojna industrija, ki se je na Japonskem bohotno razmahnila ter tako rešila gospodarsko stisko. Dobro opremljena in sodobno oborožena japonska vojska se je kmalu izkazala kot premočna za zastarelo in neurejeno vojaško organizacijo Kitajcev. Čang je raje popustil, kot pa da bi se moral boriti. Pozval je samo Društvo narodov, naj mu pomaga vrniti severno provinco: toda nobeno diplomatsko posredovanje ni moglo več zavistaviti napadlcev.

Zenevska komisija je prišla na kraj dogajanja še dokaj hitro, potem ko je Japonski najprej poslal ultimatum o takojšnjem umiku njenih vojaških enot v mednarodno določena mandžurska oporišča. Vse preiskave in grožnje pa so bile brez haska. Japonska je izstopila iz Društva narodov (katerega članica je bila od leta 1920) in hladnokrvno nadaljevala z načrtnim zasedanjem kitajskega ozemlja. To je bilo za Čangkajška poslednje opozorilo, naj poslej ne računa več na zahodno pomoč, še toliko manj pa na sovjetsko: Sovjeti so bili samo ravnodušni opazovalci. Vendar pa nacionalistična vlada ni premogla toliko srčnosti, da bi se vojaško zoperstavila Japoncem in je zaradi te svoje popustljivosti izgubila zaupanje in spoštovanje v vrstah študentov in meščanov, obupanih zaradi japonske grabežljivosti.

Razpeloženje ljudstva je prekipelo v Šanghaju, v tistem delu mednarodne četrti mesta, ki je pripadal Japoncem. Nek budistični menih iz Tokia je pri tem izgubil življenje in na tisoče študentov je razdeljal trgovine ter hiše japonskih na-

seljencev. Cesarstvo vzhajajočega sonca je odgovorilo nemudoma na zelo surov način. Pred šanghajskim pristaniščem se je pojavila vojaško ladjevje in z letalonosilke je vzletelo nekaj bombnikov, ki so ponoči 28. januarja 1932 zažgali ljudsko četrt Čapei. To divjaško maščevanje je zlomilo vladu v Nankingu, že tako vso preplašeno zaradi razvoja dogodkov. In ko je nekaj rusilcev zaplulo navzgor po reki Jangce in začelo obstreljevati sam Nanking, so ministri nacionalističnega Kuomintanga na vrat na nos pobrali kovečke in se zatekli v Lojang v osrednji Kitajski.

V tem je japonska vojska v Mandžuriji naletela na nekaj nepredvidenih težav. Prve tedne je šlo vse kot po maslu, ker se nacionalistična vlada prodiranju ni prav z ničemer postavila po robu, zdaj pa je bilo treba opraviti s krajevnimi fevdalci, ki so imeli svoje zasebne majhne vojske, izurjene po bojevanju s četami nankinske vlade. Osvajanje mest je bilo dokaj enostavno, toda v mandžurska pogorja in pustinja se japonske enote niso mogle povsem varno podajati.

Tedaj je dozorel načrt o Japoncem podrejeni državni tvorbi Mandžukuo. Zgodovinski pogoji so bili dani: Mandžurija je bila več stoletij neodvisna in mandžurska dinastija je celo tri stoletja vladala Kitajski, dokler ni naposled z njo pometla leta 1911 republikanska revolucija. S tem ko bi dal temu področju navidezno neodvisnost, bi Tokio dosegel dva cilja: pridobil bi si priateljstvo ondotnih fevdalcev, ki bi radi okrepili svoje krajevne privilegije, hkrati pa bi ublažil sovražno stališče Društva narodov, ki je na veliko obsojalo bliskoviti pohod v Mandžurijo. Japoncem ni bilo prav nič mar za jalovo mršenje Evrope, so pa hoteli prodajati svoje blago na Zahodu in so morali preprečiti gospodarske sankcije. Tako so z mojstrsko potezo privlekli na dan mandžurskega cesarja, mladega in brezdelnega Pu Jija, ki je sedel kot poslednji na Zmajevega prestolu v Prepovedanem mestu.

(Dalje prihodnjak)

Skrivnost
lepega tena je
vsakodnevno
uživanje
RADENSKE

Radenska®
prinaša
zdravje
in vitalnost

V Ljubljani, Kranju, Celju, Mariboru, Novem mestu, Postojni, Ajdovščini in Piranu

Modna konfekcija
KRIM